

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag

Nr. 1 - 2012

22. årgang

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag

22. årgang

Redaksjon

Nils Elsrud
Sten Høyendahl
Tom Larsen
Ole E. Yttri

Ringerike Slektshistorielag ble startet 7. februar 1985, og har rundt 270 medlemmer. Medlemskontingenten er fra 2011 kr 250 pr år. Medlemmene får tilsendt Hringariki to ganger i året, og det arrangeres jevnlig møter og foredrag. Laget har lokaler på Veien gamle skole, hvor også lagets samling av bøker og tidsskrifter mv befinner seg. Laget fikk patentert navnet Hringariki i 2000.

Vår nye hjemmeside er:

<http://www.ringerike-slektshistorielag.com>

Medlemskap tegnes hos leder Nils Elsrud.

Paasche Aasens vei 26, 3514 Hønefoss.

Tlf. 915 66 980.

Artikler til Hringariki sendes: sten.hoyendahl@gmail.com

Postadresse: Sten Høyendahl, Vollgata 74, 3512 Hønefoss

Forsiden:

Anna Colbjørnsdatter Ramus.

Fotografi av maleri i Norderhov kirke.

Baksiden:

Fra Vaker-gårdene i Norderhov.

Foto: Sten Høyendahl.

Nr. 1- 2012

Innholdsfortegnelse

Side	
2	Fra redaksjonen
2	Ny utgivelse - tingbok for Ringerike, 1680
3	Eigil Elsrud (1925-2012)
4	Sten Høyendahl Et bortjemt tingreferat om Nedre Svarstad på Røyse
10	Kristian Hunskaar Ringerikinger på flyttefot
14	Ragnvald Lien Klemetstangen = Pukerudtangen i Lunder
17	Fra forliksprotokollene
18	Nils Elsrud, Kari Northup og Vivian G. White Familien Lunde i Freeborn County, Minnesota
44	Sten Høyendahl Katnosa - et gammelt sognedele mellom Ringerike og Hadeland
52	Tom Larsen Straffanger i Hønefoss distriktsfengsel 1867
60	Sten Høyendahl Ringerikinger i de eldste tingbøkene for Modum og Sigdal
66	Sten Høyendahl Et skjebnesvangert slagsmål i Skjærdalen
68	Eigil Elsrud og Hringariki
69	Tom Larsen Registrering av fangefotografier
70	Årsberetning 2011
71	Årsmøtoreferat
72	Regnskap 2011
72	Etterlysning av bilder eller malerier fra Sørgefoss
73	Hilsen fra Ringerike-Drammen District Lag

Fra redaksjonen

En av dem som var med på å stifte Hringariki, Eigil Elsrud, er gått bort. Han var en av de betydeligste slektsforskerne i Buskerud, og har i nesten tyve år bidratt med analytiske og vel-dokumenterte artikler til bladet.

Bygdefolk var mer mobile i eldre tider enn hva vi forestiller oss, og Kristian Hunskaar beretter i dette nummeret om soknedølinger som på 1700-tallet flyttet til Andebu. Han har i hovedsak forsket på Vestfold, og vil for mange også være kjent som leder for digitaliseringen av kildemateriale i Riksarkivet.

I forrige hefte etterlyste vi artikler nettopp fra Soknedalen, vår dårlige samvittighet de siste årene, og nå kan vi også bringe Ragnvald Liens artikkel om folket på Pukerudtangen. Lien har tidligere vært en av våre flittigste bidragsyttere, men det er snart ti år siden han sist

publiserte noe i bladet, og vi ønsker ham derfor velkommen tilbake.

Som vanlig bidrar redaksjonsmedlemmene med det meste stoffet, og denne gangen er Nils Elsrud i særklasse med en artikkel på 26 sider om en utvandrerslekt fra Ådalen. Han har her gått i samarbeid med to av etterkommerne i Lundeætten, Kari Northup og Vivian G. White.

Sten Høyendahl har tatt for seg tingbøker utenfor Ringerike, og funnet både det ene og det andre av interesse for vårt distrikt. Svært mange rettssaker på Ringerike er mot slutten av 1600-tallet ført i tingbøkene for Eiker, Modum og Sigdal sorenskriveri.

Tom Larsen fortsetter å publisere fangelister fra Hønefoss fengsel, og er nå kommet fram til 1867. Han redegjør også for sitt arbeid med registrering av fangefotografier.

Ny utgivelse - tingbok for Ringerike, 1680

En ny tingbokavskrift for Ringerike er nå klar, denne gang for 1680, og dermed foreligger samtlige ordinære tingbøker fra Ringerike i transkripsjon eller i avskrift med modernisert språk. Den originale tingboken for 1680, som er transkribert av Sten Høyendahl, er trolig ført i pennen av sorenskriver Jens Thygessøn Lund. Her finner vi flere rettssaker som gir verdifulle lokal- og personhistoriske opplysninger. Vi har en tvist om Ågårdslia (Langlia) på Krokskogen, og det brygger opp til strid om grensedelet Katnosa mot Jevnaker. Mellom Marigård i Haug og Berger i Jevnaker er det uenighet om sogne-delet, og det kjempes hardt, arving mot arving, om gods og gull i Nedre Berg i Soknedalen. På Heggen står slektninger steilt mot hverandre, og heller ikke på Bili i Hole råder harmoni.

Omstreifere er det mange av i østlandsom-rådet på denne tiden. Hans Tjøstelsen, født på gården Ringerike i Sørkedalen, blir fengslet for rovmord på Holme Paalsdatter ved Haug kirke. Han sier selv at han bare har vært tilskuer til ugjerningen, og skylder på tre navngitte omstreifere. Nesten vel så alvorlig er det at han etter fengslingen stadig kommer med gudsbe-spottende utsagn. Slikt kan koste dyrt i 1680.

Vi finner alle typer saker i tingbokreferatene. På Eggemoen drar det seg opp til slagsmål og tumulter. Herr Otte Jacobssøn, sogneprest i Norderhov, vil kaste klokkerenka Inger ut av hennes hus, da hennes sønn Fredrik har stjålet sølvtøy på prestegården. Auen Bjørke finner sin hest død i Bjørnsvika ved Steinsetra i Hole, og mistenker Per Trondsen Myrstua for å ha hogd det arme dyret i bena.

Karl Bersund i Ådalen glemmer aldri en fornærmelse. Han besøker den velstående Jørgen Lauridssøn på Hønen og blir godt mottatt, men går så til fysisk angrep på verten slik at denne må rømme sitt hus. Det viser seg at Jørgen ved en tidligere anledning har forulempet ham ved å skjenke ham samme øl som arbeidsfolkene fikk, ikke den finere sorten øl som standspersoner helst konsumerte. Slikt godtar bare ikke en ådalsbonde på slutten av 1600-tallet.

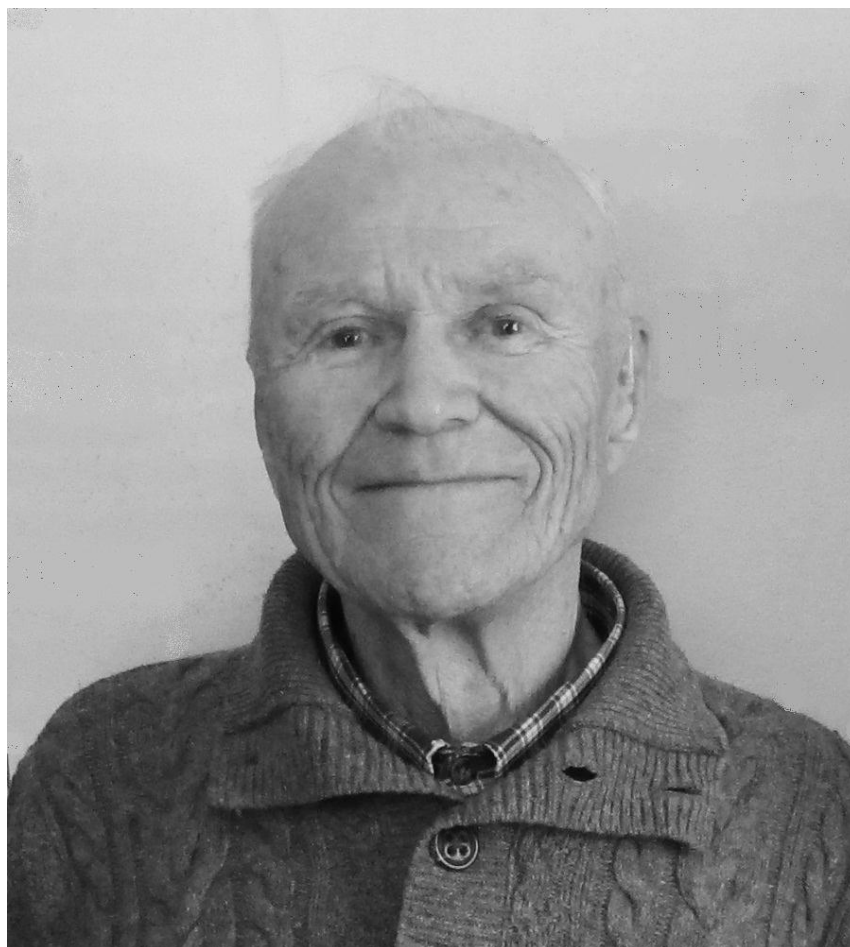
Heftet er på 55 sider med person- og stedsnavnsregister i tillegg. Avskriftene leveres i samme format som eldre utgaver av Hringariki, koster kr 100 inklusive porto, og kan bestilles hos Sten Høyendahl, tlf 902 09 842, eller e-post:

sten.hoyendahl@gmail.com

Eigil Elsrud (1925-2012)

Eigil Elsrud, mangeårig redaksjonsmedlem i Hringariki, døde 14. mars, 86 år gammel. Han vokste opp på Søndre Skagnes i Ådal. Hans store interesse var slektshistorie, spesielt fra hans kjære hjembygd Ådal. I 1990 ble han

valgt inn i styret for Ringerike Slekthistorielag. I 1994 ble han nestleder, et verv han hadde i ti år, og etter det var han medlem av valgkomitéen.

Eigil var en av ildsjelene som i 1991 var med å starte opp Hringariki. Her var han en de flittigste bidragsyterne gjennom tyve år. Han satt i redaksjonen helt fra starten i 1991 og frem til 2010 da han gikk av, 84 år gammel. I disse årene skrev han hele 43 artikler, for det meste gårdshistorie fra øvre del av Ådal. Han har skrevet gårdshistorie for de fleste gårdene i Nes og Vikar sogn i Ådal. Selvsagt var han æresmedlem i laget.

Flere av hans gårdshistoriske arbeider er inntatt i andre slektshistoriske publikasjoner, og mye er også lagt ut på internett. Han hadde nok innerst inne en drøm om at det en dag skulle bli utgitt i bokform, men sa selv at han var for gammel til å realisere det. Vi i Ringerike Slekthistorielag vil etter Eigils bortgang få et tomrom. Han var som et leksikon og alltid velvilligheten selv når vi hadde spørsmål.

Vi lyser fred over hans minne.

Et bortgjemt tingreferat om Nedre Svarstad på Røyse

På Nedre Svarstad i Hole ble det 8. juli 1690 påbegynt en rettssak som gir mange hittil ukjente opplysninger om eierforhold og oppsittere på gården.¹ Dessuten får vi et utall nye detaljer om andre brukere på Røyse.

av Sten Høyendahl

Rettsaken fra 1690 har til nå vært ukjent for lokale forskere, ettersom den er innført i tingboken for Eiker, Modum og Sigdal sorenskriveri. Årsaken til dette var at sorenskriver Jens Thygessøn Lund på Ringerike var en av partene i saken, da han eide en part i Svarstad. Det som framgår av denne rettstvisten er således ikke kommet med i den ferske gårdshistorien for Hole. For å få bedre oversikt har jeg i tillegg benyttet meg av samtlige eksisterende leilendingskatte- og tiendemanntall mellom 1666 og 1677.²

Det var Elling Baardsen på Nedre Svarstad som hadde stevnet Jens Thygessøn for retten, da han mente at sorenskriveren brukte 2½ lispund i gården som han ikke skattet for. Herr Henrik Opdal, sogneprest til Hole, måtte møte på prestebolets vegne, og også Dorte Sørensdatter, enken etter den tidligere presten Laurids Madssøn, var innstevnet.

Bondeparten Tobbedalen

Som første vitne ble framkalt Anders Tollevsen Berger, som var rundt 63 år gammel, født og oppvokst på Nedre Svarstad. Hans far var Tollev Svarstad, som brukte gården senest i 1666. Anders kunne fortelle at Jens Thygessøns part tidligere ble brukt av Ole Stenersen, som var gift med en datter av Tollev. Ole Nøkleby på Hadeland eide i sin tid en part i gården, bondeparten kalt, som gikk under navnet Tobbedalen. Tollev Svarstad hadde betalt landskyld for 2½ lispund av denne parten til herr Laurids Madssøn. Han hadde fortalt sønnen

over hundre ganger at det gikk en teig ved jor-det til Øvre Svarstad ned til fjorden, og denne tilhørte prestebolet. Mot slutten av rettsmøtet påviste Anders denne teigen.

Aase Tollevsdatter sa seg også barnefødt på Nedre Svarstad, og gift med brukeren Ole Stenersen. Faren Tollev hadde opplatt Tobbedalen for Ole, som bygslet samme parten av Nils Askjum og ga årlig landskyld for 10 lispund. Herr Laurids hadde ofte krevd dem for 2½ lispund i Tobbedalen som han mente lå til prestebolet, men landherren Nils Askjum hadde gitt klar beskjed om at de ikke skulle betale: *Jeg schal tage ald schade paa mig om præsten Widner Noget, Saasom Jeg Kand taalle det Bedre end I.*

Helge Sjursen på Gåsefet i Norderhov var barnefødt på Øvre Svarstad. Han kunne bekrefte at Jens Thygessøns part utgjorde bondeparten Tobbedalen, og at Tollev hadde brukt den nedre gården der Tobbedalen inngikk. Det samme sa Knut Ullern, som var noen og åtti år gammel og barnefødt på Ullern. Svend Jensen Fjell var så gammel at han husket den tidligere brukeren Haaken Svarstad, som hadde bodd i en liten stue sør for gården.

Hans Frognøyas vitnemål vakte interesse, da han i fire års tid hadde brukt Nedre Svarstad, og det kunne nå være tretten år siden han flyttet derfra. Vi finner da også ganske riktig oppsitteren Hans på Nedre Svarstad i leilendingskatten fra 1674 til 1676, det siste året sammen med en Ole, utvilsomt Ole Stenersen.

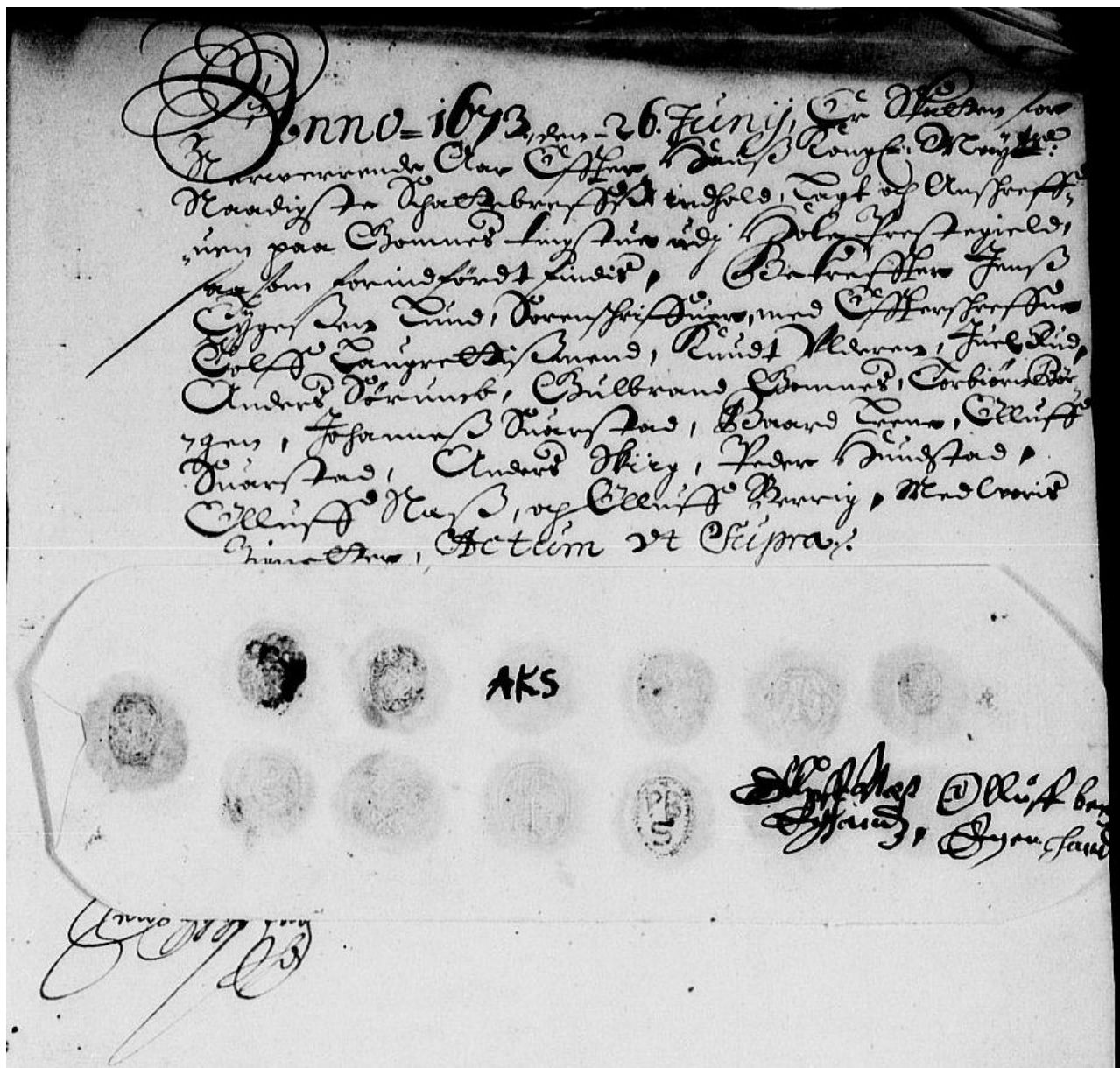
Hans fortalte at han den gang hadde svart årlig landskyld av ett skippund til bispen og en halv tønne korn til kirkevergene. I Tobbedalen hadde han ikke brukt noe, men likevel skattet for 2½ lispund som skulle tilhøre prestebolet. Før han flyttet til gården hadde han vært tjener hos herr Laurids Madssøn, og da var han ofte hos Ole Stenersen for å kreve landskyld til prestebolet. Ole hadde imidlertid sagt at Nils Askjum hadde forbudt ham å svare landskyld til presten.

Elling Svarstad tar ordet

Saksøkeren Elling Baardsen bekreftet at Ole Stenersen ikke hadde skattet mer enn 10 lispund for Lille Svarstad eller Tobbedalen. Hans

¹ Statsarkivet på Kongsberg (SAKO), Eiker, Modum og Sigdal sorenskriveri (EMS sskr), tingbok I-54, fol. 105a-106b.

² Riksarkivet (NRA), Rentekammeret (RK), Akershus (Akh.) stiftsamt, Ringerike og Hallingdal (RH) fogderi. Skatte- og tiendelistene fra Akershus stiftsamt er relativt nylig lagt ut på Digitalarkivet.

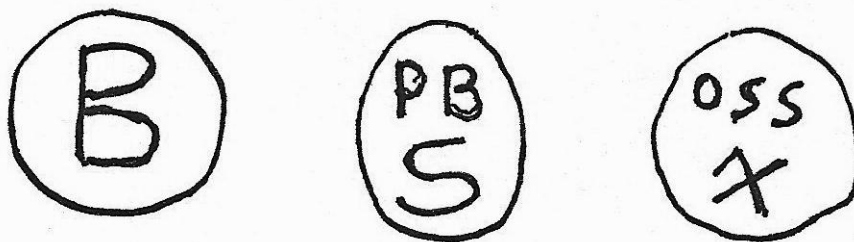
Utdrag av leilendingskatten 1673 for Hole. Blant lagrettemennene som 26. juni 1673 har satt sine segl under skattelisten finner vi både Baard Leine, Per (Baardsen) Hundstad og Ole Stenersen Svarstad. Lakksegl er ikke lett å gjengi, men helt til venstre ser vi seglet til sorenskriver Jens Thygessøn Lund, som også har skrevet sitt navn under (delvis skjult av papiret med seglene). De tolv lagrettemennene som har bekreftet skattelisten er i øverste rekke Knut Ullern, Gjurd Rud, Anders Sørum, Gudbrand Gornnes, Torbjørn Borgen og Johannes (Nedre) Svarstad. I nederste rekke er det Baard Leine, Ole Svarstad, Anders Vik, Per Hundstad, Ole Nes og Ole Berg. Vi merker oss at Ole Nes og Ole Berg med *Egen hand* har skrevet sine navn på dokumentet, mens Anders Sørum har påsatt sine initialer AKS - dette er Anders Knutsen på Vestre Sørum.

bror, Per Hundstad, sa seg enig. Per hadde bodd på Nedre Svarstad seks års tid, men det var nå rundt atten år siden han flyttet fra gården.

På Jens Thygessøns spørsmål presiserte Elling at stevнемålet begrenset seg til de 2½ lispund som han måtte skatte av til prestebølet. Sorenskriveren påpekte imidlertid at Ole Ste-

nersen hadde brukt sin part i over tyve år. Han mente dette hadde ført til hevd, slik at ingen endringer kunne foretas. Han framla nå et skiftebrev av 14. november 1663 etter avdøde Rønnaug Rolvsdatter Nøkleby i Jevnaker, der det framgikk at parten i Svarstad var blitt fordelt mellom sønnen Rolv Olsen og hans søstre.

Saken ble utsatt, og gjenoptatt 14. august

I lensregnskapet 1673 for Hole (gjengitt på motsatt side) finner vi seglene til lagrettemennene Baard Leine, Per (Baardsen) Hundstad og Ole (Stenersen) Svarstad. Avtegning: Sten Høyendahl.

samme år. Det gikk dårlig for Elling Baardsen. Retten la hovedvekten på at hevd var inntrådt, og alt skulle være som før. Jens Thygessøn fikk følgelig fullt medhold.³

Eiendomsforhold på Nedre Svarstad

Før vi går videre, bør vi se litt på eiendomsforholdene på Nedre Svarstad. Av skattematrikkel 1647 framgår at gårdens samlede landskyld var 2 skippund 2½ lispund, samt 1 tønne korn til Hole kirke. Bodil, enken etter biskop Oluf Boessøn i Christiania, rådet over bygselen med 1½ skippund. De andre partierne var Ole Nøkleby i Jevnaker med 10 lispund og Hole prestebol med 2½ lispund.

Parten til Ole Nøkleby gikk etter hvert over til svigersønnen Nils Alvsen på Nordre Askjum i Gran. Denne parten, Tobbedalen, ble i rettsaken i 1690 omtalt som bondeparten. I 1577 eide Oslo bispestol 2½ lispund i "Tubbedal".⁴

I 1684 hadde Jens Thygessøn kjøpt 7½ lispund med bygsel i gården av Nils Askjum, samt tre settinger (i underkant av 2 lispund) av Jon Olsen Sjørvoll i Norderhov. Skjøtet ble tinglyst 23. oktober 1684.⁵ Jon Sjørvoll hadde vært gift med en datter av Ole Nøkleby.

Fra Fjelstad til Nordre Leine

Forholdene på Røyse ser i 1670- og 80-årene ut til å ha vært nokså ustabile. På mange gårder var det hyppig utskifting av brukere, og flere av disse har vi ikke farsnavn på. Elling Svarstads farsnavn - Baardsen - har heller ikke vært kjent. Under rettssaken i 1690 har vi fått høre at hans bror var Per Hundstad, som tidligere hadde brukt Svarstad - heller ikke Per har tidligere kunnet identifiseres. Vi skal imidlertid ikke utenfor Røyse. I sogneprestens manntall

for 1666 finner vi de to brødrene i barndoms-hjemmet på Fjelstad. Baard Fjelstad hadde fem sønner: Per (19), Klaus (16), Mikkel (14), Elling (11) og Klemet (8).⁶ Av disse har bare Klaus Baardsens skjebne vært kjent, og han skulle senere overta en del av Hundstad.⁷

Mikkel Baardsen finner vi i 1681 og 1682 på listen over løse og ledige personer i Hole. Han bor på Svarstadeiet, og har tjent som soldat i ti år.⁸ På tinget 15. desember 1692 opplyses at han har betalt skatt av Frøyhov for 1691 med 5 riksdaler.⁹ Brukerne på Frøyhov skiftet raskt i 1680- og 90-årene, og Mikkel har nok bare brukt denne gården i kort tid.

Gamle Baard Fjelstad var født rundt 1612. Han nevnes ikke etter 1666, men det var utvilsomt ham som mellom 1671 og 1676 brukte den største av de to Nordre Leine-gårdene.¹⁰ Tiendemanntallene for 1668 og 1669 viser at denne gården da lå øde og usådd. I 1671 måtte Baard svare for skyldig regift av Leine,¹¹ og senere er han lagrettemann flere ganger. I leilendingskatten 1673 finner vi hans segl, men uten initialer - bare en stor B.¹²

⁶ NRA, RK, Hadeland prosti, Norderhov prestegjeld (pgd), manntall 1666.

⁷ Ifølge slektshistorielagets avskrift av tingboken for 1697 omtaler Klaus Hundstad medbrukeren Arne som sin bror. Her er det imidlertid falt ut en setning. Det er ikke Klaus, men Hovord Hundstad som omtaler sin bror Arne, jf SAKO, RH sskr, tingbok I-23, fol. 119b. Feilen er videreført i gårdshistorien, jf Bakke (2006), fol. 202.

⁸ NRA, RK, RH fogderi, fogderegnskap 1681 og 1682.

⁹ SAKO, RH sskr, tingbok I-22, fol. 68b.

¹⁰ Ifølge leilendingskatten i 1670-årene var Nordre Leine delt i to halvgårder. Baard brukte i årene 1671-76 25 lispund, som var i Niels Bentssøns arvingers eie, og denne parten ble i 1677 overtatt av Klaus. På den andre parten satt Knut med 15 lispund, som Jørgen Philipssøn eide. Dette avviker i en viss grad fra framstillingen i gårdshistorien, jf Bakke (2006), s. 492-93, 496.

¹¹ SAKO, RH sskr, tingbok I-9, fol. 39b.

¹² NRA, RK, Akh. stiftsamt, RH sskr, leilendingskatt 1673.

³ SAKO, EMS sskr, tingbok I-54, fol. 120a-121a.

⁴ Bakke (2006), s. 271, note 5.

⁵ SAKO, RH sskr, tingbok I-18, fol. 72a.

Kart fra 1846. Foto: Kari Telste.

I 1677 ble Baard avløst av Klaus på Nordre Leine, uten tvil sønnen Klaus Baardsen som rundt 1680 overtok Hundstad. Klaus hadde tidlig vist seg som en aktiv ung mann. Allerede i 1672 hadde han sådd to tønner korn på Bønnesnes, og Kaare Bønnesnes fikk derfor ubehageligheter av landherren Frans Nielsson.¹³

Fjelstadfolk på Nedre Svarstad

Etter Per Baardsens eget vitneutsagn hadde han brukt Nedre Svarstad i seks år, vel mellom 1666 og 1672. Vi må nok litt lenger fram i tid, for i 1666 var han fortsatt hjemme på Fjelstad. Alle lister fra 1667 er gått tapt, men i leilendingskatten 1668 finner vi ham sammen med Ole (Stenersen) som bruker av Nedre Svarstad. Sommeren 1671 stevnes Per Svarstad av herr Laurids Madssøn for ubetalt landskyld og julemark for 1669.¹⁴ Samme høst måtte han bøte to mark sølv for å ha nektet å skygge skoginspektør Frederik Bøyessøns fullmektig.¹⁵

I leilendingskatten 1674 er ikke Per lenger på Nedre Svarstad - den tidligere nevnte Hans har overtatt. Per Hundstad har allerede møtt som lagrettemann flere ganger i 1673. Hans segl i leilendingskatten 1673 er datert 26. juni, og har som forventet initialene PB.

Per avla vitnesbyrd under rettssaken i 1690, men sees ikke nevnt på Hundstad etter 1691. Han var da ikke mer enn rundt 44 år gammel, og vi vet ikke hva som skjedde med ham.

Leilendingskatten 1677 viser at en Baard har flyttet inn på Nedre Svarstad, samtidig som Baard Leine er blitt borte. I slutten av 1678 kreves Baard Svarstad for skyldig skatt,¹⁶ og i

¹³ *ibid.*, tingbok I-10, fol. 46a, 51a-53a.

¹⁴ *ibid.*, tingbok I-9, fol. 39b.

¹⁵ *ibid.*, fol. 72b.

¹⁶ *ibid.*, tingbok I-14, fol. 74b.

januar 1679 var han med fogdens tjener til Gomnes for å gjøre utlegg. Navnet Baard var ikke mye brukt på Ringerike, og det er lite sannsynlig at mannen som plutselig dukket opp på Nordre Leine og Nedre Svarstad skulle være noen annen enn den tidligere brukeren på Fjelstad.

Elling Baardsen tar over

Elling Svarstad er først nevnt i 1678, da han var skyldig skatt for inneværende år.¹⁷ Da var han bare rundt 24 år gammel, og har trolig vært for ung til å overta gården etter broren Per.

Faren har derfor stått som bruker, kanskje bare i navnet.

Elling Svarstad og Hovord Mo ble i 1684 utnevnt til stodderfogder¹⁸ - det vil si at de skulle ta seg av de mange omstreiferne som kom til Røyse, og dette var de neppe særlig begeistret for. Elling var lagrettemann flere ganger i 1689 og 1690, men så støter vi ikke på ham før høsten 1697, da han er flyttet til Follo. Han bor nå på Tokerud i Ås, og har stevnet Mari Paalsdatter Leine og Paal Kroksund for å ha bemektiget seg klær etter hans værsøster Kari Gudbrandsdatter, som tre år tidligere døde hos Mari på Leine.¹⁹ Elling var åpenbart gift med Karis søster, etter alt å dømme en Gudbrandsdatter. Av gårdshistorien for Ås ser vi at han brukte Tokerud i 1697 og 1698, og at han tidligere hadde vært på Ørebekk i Vestby. I 1703 befant han seg på Pung i Garder,²⁰ og det ser ikke ut til at han vendte tilbake til Røyse.

Tollev Svarstad - bare én mann?

Allerede i 1626 finner vi en Tollev som "husmann" - les medbruker - på Svarstad.²¹ Haaken var på Nedre Svarstad allerede i 1599,²² og står oppført som bruker i samtlige skattelister fra 1612 til 1628 - med ett unntak i 1620, som vi skal komme tilbake til. Tollev bodde ifølge prestemanntallet 1666 der med den treårige sønnen Greger. Han var 52 år gammel, altså

¹⁷ *ibid.*, fol. 82b.

¹⁸ *ibid.*, tingbok I-19, fol. 76b.

¹⁹ *ibid.*, tingbok I-23, fol. 120a-b.

²⁰ Vik (1971), s. 414.

²¹ Jeg har benyttet følgende landskattelister: NRA, RK, lensregnskap (lensr.) Akh. len, Hadelands fogderi, 1612 (legg 31.5); Buskerud og Ringerike (BR) fogderi, 1620 (legg 55.3); Buskerud fogderi, pinse 1626 (legg 78.5), 1632 (legg 110.7) og 1633 (legg 115.6). I tillegg er følgende bygningsskattelister brukt: BR fogderi, 1619 (legg 52.1) og 1620 (legg 56.4).

²² NRA, RK, lensr. Akh. len, Hadelands fogderi, legg 9.3, fogderegnskap 1. mai 1599-1. mai 1600.

født rundt 1614. Om alderen stemmer, kunne han selvsagt ikke allerede i 1626 vært med-bruker på en gård. Nå er det imidlertid innført en Greger Svarstad i bygningskatten 1620. I gårdshistorien er det antatt at det var to brukere ved navn Tollev, og at den yngste kan ha vært sønn av Greger Svarstad anno 1620 - og sønnesønn eller dattersønn av den eldste Tollev Svarstad.²³

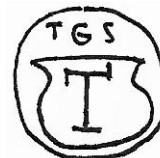
Vi har imidlertid en Tollev Gregersen på Lo i Haug, som under en åstedssak i 1673 fortalte at han var oppvokst på Søre Frøyshov.²⁴ Denne Tollev var åpenbart sønn av Greger som fra senest 1612 til 1632 brukte Søre Frøyshov. Navn som Tollev og Greger er ikke av de vanligste på Ringerike, og sammensetningen taler for at Tollev Gregersen fra Frøyshov er identisk med Tollev som i 1666 brukte Svarstad. Vi kjenner dessuten Tollev Svarstads segl fra 1660, og seglinitialene er utvilsomt TGS selv om bokstavene er av minimal størrelse.²⁵

I Hole har vi mellom 1612 og 1632 to oppsittere ved navn Greger - på Søre Frøyshov og Ullern. I tillegg til disse er Greger (Nedre) Svarstad nevnt i bygningskatten 1620, men bare i denne ene listen - og ikke i den mer pålitelige landskatten fra 1620 eller andre skattelister fra samme tid. I alle andre skattelister fram til 1628 finner vi Haaken på Nedre Svarstad, og mest sannsynlig er navnet Greger i 1620 ført på Svarstad ved en misforståelse. I bygningskatten 1619 - tilsvarende liste året før - er Haaken Svarstads navn stavet *Hoggenn* (som visuelt lett kan forveksles med *Greggor!*), og ettersom skriverne tok utgangspunkt i fjorårets liste, kan navnet ha blitt feillett.

Om vi legger til grunn at Tollev Svarstad i 1666 bare var 52 år gammel, må det ha vært to brukere med dette navnet. I skattelistene ser vi dette navnet fortløpende i en årrekke, og den ene Tollev må i så fall ha overtatt etter den andre som bruker.

Nå ser vi at aldersangivelsene i 1660-årenes manntall for Ringerike i mange tilfelle er svært upålitelige. Dersom vi antar at Tollevs alder i 1666 er feil angitt, og at han er født noe før 1605, kan det faktisk ha vært én og samme mann på gården mellom 1626 og 1666. Mot

dette taler selvsagt det faktum at han i 1666 har en tre år gammel sønn. Utenkelig er det likevel ikke. For egen del finner jeg det sannsynlig at det bare var én Tollev på Svarstad i denne tiden, men det får stå for min regning.

Tollev Svarstads segl (2. sept. 1661).
Avtegning: Sten Høyendahl.

Greger Frøyshov = Greger Ullern?

Greger Frøyshov står i odelsjordeboken 1624 med en part på 4 lispund i Øderud på Toten.²⁶ Landskatten 1633 viser at han ble etterfulgt av Kari, åpenbart hans enke - og Kari Frøyshov står i odelsjordeboken 1641 med 4 lispund i Narum, også på Toten.²⁷ Det var sønnen Søren Gregersen som overtok Søre Frøyshov, og i 1652 hører vi at han hadde tre sønner: Greger, Anul og Ole,²⁸ den siste sannsynligvis i tiårsalderen. Søren Gregersen brukte gården til rundt 1660.

I likhet med Greger Frøyshov forsvinner også Greger Ullern fra skattelisten i 1633, der en Trond nå bruker gården. Navnet Greger er såpass sjeldent at Greger Frøyshov og Greger Ullern kan være samme mann. Det finnes mange eksempler på at bønder i østlandsområdet i første halvdel av 1600-tallet brukte to gårder, selv om det ikke var vanlig på Ringerike.

Tollev Svarstads barn

To av Tollev Svarstads barn sto fram under rettssaken i 1690. Anders Tollevsen Berger sa seg 63 år gammel, altså født rundt 1627. Om det nå var to brukere på Svarstad som het Tollev, må Anders ha vært sønn av den eldste. I motsatt fall må Anders ha vært rundt 36 år eldre enn sin bror Greger, som var tre år gammel i 1666, og hans far må da ha vært gift minst to ganger.

Anders Tollevsen, som i 1662 var soldat i kaptein Gerrit Macoadeys kompani,²⁹ var iføl-

²³ Bakke (2006), s. 271.

²⁴ SAKO, RH sskr, tingbok II-2, fol. 112b. I Ringerike Slekthistorielags avskrift av tingboken for 1673 angis feilaktig at Tollev er oppvokst på Frøyshov.

²⁵ NRA, RK, lensr. Akh. len, RH fogderi, legg 254.7, fogderegnskap 1. mai 1660-1. mai 1661, vedlegg av 2. sept. 1661.

²⁶ NRA, Stattholderarkivet (Stha), D IX pk 8, Buskerud fogderi, odelsjordebok 1624.

²⁷ ibid., D IX pk 18, Buskerud og Hallingdal fogderi, odelsjordebok 1641. Se også Høyendahl (2008), s. 70.

²⁸ ibid., ymse lause dokument, pk 4.

²⁹ NRA, Kommanderende General I.

ge prestemantallet 1664 husmann på Sønsterud langt sør i bygda, 30 år gammel.³⁰ I 1666 bodde han igjen på Svarstad, og alderen er oppgitt til 46 år. Han bodde på Berger i 1690. Vi har en liten gård Berger nord på Steinsletta i Norderhov, men det er også mulig at han bodde på Berger i Jevnaker, som grenser til Åsbygda i Haug.

Aase Tollevsdatter oppga ikke sin alder, men ektemannen Ole Stenersen på Tobbedalen (da kalt Stensen) var 52 år ifølge 1666-mantallet, altså i samme alder som sin antatte svigerfar Tollev. Han kan selvsagt ha vært en del eldre enn sin kone. Om Ole vet vi ikke mye, men han var lagrettemann flere ganger mellom 1672 og 1676, og var følgelig regnet som selvstendig bruker på sin part i Nedre Svarstad. Navnene Sten og Stener ble brukt om hverandre, og kanskje var han identisk med Ole Stensen som i slutten av 1650-årene bodde på Sonerud.³¹

Fra Svarstad til Frognøya

Hans Frognøyas vitnemål viser at han er identisk med Hans som brukte Nedre Svarstad mellom 1674 og 1677. Våren 1681 blir Hans Svarstad fordret av fogden for restanser på over 24 daler,³² men han har åpenbart forlatt gården da.

Interessant er at Hans hadde vært tjener for sognepresten Laurids Madssøn (død 1679), og var betrodd å kreve inn landskyld for prestebolet. Vi ser at Hans Frognøya i 1694 på fogdens vegne kommer med et innlegg i retten.³³ Det kan tyde på at han var mer skrivekyndig enn bønder flest på denne tiden.

Helge Sjursen fra Øvre Svarstad

Også om folket på Øvre Svarstad får vi nye slektsopplysninger. Vitnet Helge Sjursen Gåsefet i Norderhov sa seg barnefødt på denne gården, og var følgelig sønn av Sjur Augustinussen som brukte Øvre Svarstad mellom 1622 og 1659. Sjur Svarstads etterkommere har tidligere ligget helt i mørke. Våren 1674 ble hans arvinger stevnet for gjeld av biskopen, men allmuen svarte at Sjur var død i stor fattigdom, og at det ikke hadde vært noe igjen til arvingene.³⁴

Helge Sjursen bodde i 1664 som 39-åring på Froksødegården i Norderhov, og var der fortsatt i 1666. I 1673 holdt han til på Gåsefet ved Ask, der han ble stevnet for to dalers gjeld av Hans Hanssøn Riber.³⁵ Han står oppført uten sønner i prestemantallene, men Sjur Helgesen Gåsefet, som i 1680-årene var sagdreng ved fogden Christen Christenssøns sager ved Heieren,³⁶ var utvilsomt en sønn. Ved skiftet etter Tomas Gudbrandsen Ask i 1689, som drev sagbruk på Heieren, finner vi både Helge Gåsefet og Sjur Gåsefet som kreditorer med mindre beløp.³⁷ I 1699 fortalte Helge Gåsefet og Anders Kalsrud at de rundt 32 år tidligere hadde kjørt sagtømmer i Jonsrudskogen i Soknedalen for Tomas Ask, og det hadde de gjort fem-seks vintre etter hverandre.³⁸

En annen sønn av Sjur Augustinussen var sannsynligvis Christen Sjursen Svarstad, som i kontribusjonen 1657 for Hole er oppført blant *Huusmend, Haandwerchfolck, Saugfolch, Bøndersönnner och Tiennestedrenge*.³⁹

Oppsummering

Mot slutten av 1600-tallet var det stadig utskifting av oppsittere på flere av gårdene på Røyse en. Mange av disse brukerne har vi bare fornavnet på, slik at det har vært vanskelig å følge dem videre.

Den bortgjemte rettssaken fra 1690 har gitt mange nye personopplysninger, men dessverre ble den ikke funnet før det aktuelle bindet av gårdshistorien gikk i trykken for seks år siden.

Litteratur og trykte kilder

Bakke, Gudmund: *Bygda og folket. Hole bygdebok*, bind III (2004) og bind IV (2006).
Høyendahl, Sten: Historien om et halsjern. *Heftet Ringerike* 2008, s. 69-70.
Skattematrikkelen 1647. Buskerud fylke. Universitetsforlaget (Oslo 1971).
Vik, Trygve: *Ås bygdebok. Gårdshistorie I* (1971).
Yttri, Ole Engebretsen: En familie på Hundstad i Hole. *Hringariki* nr 1/2002, s. 41-44.

³⁰ NRA, RK, Hadeland prosti, Norderhov pgd, manttall 1664.

³¹ Ole bodde på Sonerud også i 1660, men gården var da ikke sådd, jf NRA, RK, lensr. Akh. len, RH fogderi, legg 254.7, fogderegnskap 1. mai 1660-1. mai 1661, vedlegg.

³² SAKO, RH sskr, tingbok II-9, fol. 12b.

³³ *ibid.*, tingbok I-22, fol. 173a.

³⁴ *ibid.*, tingbok II-3, fol. 11a.

³⁵ *ibid.*, tingbok II-2, fol. 109b.

³⁶ NRA, RK, Akh. stiftsamt, RH fogderi, fogderegnskap 1683, konsumpsjonsmanttall.

³⁷ SAKO, RH sskr, skifteprotokoll 1, fol. 193a-194a.

³⁸ *ibid.*, skifteprotokoll 2, fol. 46b. I slektshistorielagets avskrift omtales Helge Gåsefet og Anders Kalsrud feilaktig som brødre av Ole Halvorsen Jonsrud i Soknedalen.

³⁹ NRA, RK, lensr. Akh. len, RH fogderi, legg 242.2, kontribusjon 1657.

Ringerikinger på flyttefot

I mitt arbeid med å kartlegge 1700-tallsbefolkninga i enkelte bygder i Vestfold¹ har jeg i noen tilfeller klart å identifisere innflyttere fra Ringerike. I denne artikkelen skal jeg redegjøre for noen slike innflytterfamilier og avslutningsvis se denne migrasjonen i et noe større perspektiv.

av Kristian Hunskaar

Jeg må gjøre oppmerksom på at jeg ikke har arbeidet systematisk med kildene fra Ringerike. Derfor er personalia i noen tilfeller mangelfulle. Spesielt mangler tidspunkt og sted for død og begravelse for flere, og jeg tør ikke garantere at alle barneflokkene er komplette.² For å unngå en artikkel overlesset med kilde-referanser, har jeg sløffet referanser til kirkebøkene der angitt dato og sted gjør det åpenbart hvor opplysningene er hentet fra.

Even Hansen og Gunhild Torgersdatter fra Øverby i Soknedalen

Even Hansen fra *Øwrebye i Sognehals Annex* fikk 20. november 1765 skjøte på 3 bpd smør med bygsel i Sjøe i Høyjord sogn i Andebu prestegjeld for 756 rd.³ Øverby er i dag et bruk under matrikelgården Tranby i Soknedalen, men synes på Even Hansens tid å ha hatt status som husmannsplass. I alle fall sies Even Hansen og kona Gunhild Torgersdatter å bo på Tranby-eie i forbindelse med at de døpte barn på 1750-tallet. Ved én enkelt dåp omtales de som bosatte på Øverby, og ellers er Tranby angitt som bosted. Det faktiske bostedet var nok hele tida Øverby.

Gunhild Torgersdatter døde på Valmestadrød i Høyjord i 1792, gravlagt 13. mai, angivelig 61 år gml. Even Hansen døde på Sjøe i 1801, gravlagt 27. februar, og oppgitt alder er 82 år. Deres barn var:

1. Hans Evensen, f. ca. 1751 (50 år i 1801), konf. 1768 i Andebu, var ved folketellinga 1801 gårdbruker på Sjøe og hadde faren Even og broren Ola hos seg. Jeg har ikke funnet Hans døpt i Norderhov prestegjeld.

2. Ingeborg Evensdatter, født på Tranby-eie, døpt 5. januar 1754. Hun må være død snart etter.
3. Ingeborg Evensdatter, født på Tranby-eie, døpt 5. januar 1755, død 1766 på Sjøe, gravlagt 3. august.
4. Ingeborg Evensdatter, født 1758 på Tranby-eie, døpt 6. januar. Hun ble konfirmert 1774 i Andebu og ble 10. august 1782 trolovet samme sted til Abraham Tjøstolvsen. De bodde ved folketellinga 1801 på gården Ende i Fon sogn i Ramnes prestegjeld, men hadde tidligere bodd flere år på Skjelbred i Høyjord.
5. Torger Evensen, født 1761 på Øverby, døpt 4. januar. Han vokste neppe opp.
6. Torger Evensen, født 1762 på Tranby, døpt 12. juni. Heller ikke denne Torger synes å ha vokst opp.
7. Gunhild Evensdatter, født 1764 på Tranby, døpt 11. februar. Hun ble konfirmert 1779 i Andebu, men døde allerede 1783 på Sjøe, gravlagt 1. november.
8. Ola Evensen, født 1767 på Sjøe, døpt 16. august, død 1769 samme sted, gravlagt 11. februar.
9. Ola Evensen, født 1770 på Sjøe, døpt 5. juni, død 1771 på Skjelbred (trolig feil i kirkeboka), gravlagt i mars.
10. Live Evensdatter, født 1772 på Sjøe, døpt 7. juli, død 1772 samme sted, gravlagt i desember.
11. Ola Evensen, født 1773/1774 på Sjøe, døpt 2. januar 1774. Han ble konfirmert 1790 i Andebu og bodde hos broren Hans ved folketellinga 1801. 20. april 1802 ble han gift i Andebu med Kari Sandersdatter. De bodde på Øvre Ruteig i Våle prestegjeld og siden på Vestre Kile i Ramnes.

Levorsønnene og -døtrene fra Tranby og Solhaug i Soknedalen

Levor Jonsen og Ragnhild Torkelsdatter het et ektepar som jeg har funnet med ni barn døpt i Lunder kirke i perioden 1722-1739. På 1720-tallet bodde Levor og Ragnhild på Tranby, mens de på 1730-tallet bodde på Solhaug - oftest presisert til Høgghaug. Flere av deres barn kom til Vestfold:

1. Torkel Levorsen, født 1722 på Tranby, døpt 4. januar, død 1785 på Ilestad-eie i Høyjord, gravlagt 2. oktober 1785. Torkel ble gift 6. juni 1751 i Lunder kirke med Ingeborg Ellefsdatter, som døde 1789 på Ilestad-eie, gravlagt i april, 74 år gml. Torkel og

¹ Jeg har særlig arbeidet med Stokke, Andebu og Sandherred (Sandar).

² Dersom noen har utfyllende og korrigerende opplysninger, kan jeg kontaktes på e-post khuns@online.no.

³ SAKO. Søndre Jarlsberg sorenskriveri. Pantebok nr. I 4 (1766-1773), fol. 18b.

Ingeborg må ha flyttet fra Soknedalen til Høyjord senest 1770. Jeg kjenner to barn:

- a. Ragnhild Torkelsdatter, født 1751 på Flaskerud, døpt 8. august, død 1770 på Ilestad, gravlagt 21. oktober.
 - b. Berit Torkelsdatter, født 1754 på Haukedalen, døpt 9. februar. Hun må være den Berit Torkelsdatter som 21. mars 1795 i Andebu ble gift med Ener Olsen, opprinnelig fra Grekvar i Uvdal. De bodde ved folketellinga 1801 på Ødegården i Andebu sogn, der Ener gikk i dagleie. Sønnen Gullik Enersen giftet seg med tremenningen Else Knutsdatter (se 5c nedenfor) og fikk etterslekt.
2. Jon Levorsen, født 1724 på Tranby, døpt 5. januar. Jeg kjenner ikke mer til ham, og han synes ikke å ha havnet i Høyjord, som så mange av hans søsken.
 3. Per Levorsen, født 1725 på Tranby, døpt 7. oktober. Heller ikke han kjenner jeg mer til.
 4. Marte Levorsdatter, født 1728 på Tranby, døpt 29. februar. Marte ble gift 21. september 1755 i Lunder kirke med Jakob Olsen. Marte og Jakob fikk seks barn i Soknedalen 1756-1765. Ved dåpene omtales de først på Haukedalen-eie og siden på Bråten.⁴ I likhet med Martes bror Torkel og hans familie, dro Marte og Jakob med barna til Høyjord omkring 1770. Jakob fikk skjøte på jordstykket Solum under Vestre Høyjord 18. november 1771.⁵ På Solum døde Jakob allerede i 1773, gravlagt 25. april, 68 år gml. Det ble holdt skifte etter Jakob på Solum først 15. mars 1782, og da var boet et par riksdaler i underskudd.⁶ Av dette går det fram at Jakob først hadde vært gift med ei Astrid Tollefsdatter og at han hadde døtrene Ingeborg og Ragnhild med henne. Disse jentene hadde åpenbart fulgt med til Høyjord, for de var blitt gift i distriktet (se egen omtale senere). Marte skulle leve i mange år som enke, og hun døde først 24. oktober 1818 på Kjønnørød på Nøtterøy, gravlagt 31. oktober, der hun losjerte hos dattera Ragnhild og hennes mann. Barna til Marte og Jakob var:
 - a. Guri Jakobsdatter, født 1756 på Haukedalen-eie, døpt 28. mars, tvilling. Guri ble gift 29. oktober 1780 i Andebu med Simen Torsen, hvis foreldre muligens var innflyttere fra Telemark. Simen overtok Solum og

⁴ Bråten er vel kanskje identisk med Haukedalen-eie, men her kommer min manglende lokalkunnskap til syne.

⁵ SAKO. Søndre Jarlsberg sorenskriveri. Pantebok nr. I 4 (1766-1773), fol. 297b-298a.

⁶ SAKO. Søndre Jarlsberg sorenskriveri. Skifteprotokoll nr. 10 (1778-1787), fol. 327b-328a.

inngikk i 1782 oppholdskontrakt med svigermora Marte Levorsdatter,⁷ men i 1787 solgte han Solum med påstående hus for 140 rd⁸ og tok med seg familien til plassen Dammen under Vestre Hotvet i Andebu. Ved folketellinga 1801 bodde familien på en plass under Berg i Andebu.

- b. Ragnhild Jakobsdatter, født 1756 på Haukedalen-eie, døpt 28. mars, tvilling. Hun nevnes ikke i skiftet etter faren i 1782 og må være død i ung alder.
 - c. Kari Jakobsdatter, født 1758, bosted ikke nevnt, døpt 6. januar. Hun nevnes heller ikke i farens skifte og må altså være død.
 - d. Guro Jakobsdatter, født 1760 på Bråten, døpt 23. mars 1760. Guro synes å ha vært ugift. Hun var i tjeneste på Skorge i Kodal sogn i Andebu da det ble skiftet etter faren i 1782, og som fadder dukker hun opp som bosatt på Vølen i Skjee sogn i Stokke prestegjeld 1797-1798 og på Buberger på Nøtterøy i 1808. I folketellinga 1801 finnes hun i søstera Ragnhilds husholdning på Kjønnørød på Nøtterøy.
 - e. Ingeborg Jakobsdatter, født 1763 på Bråten, døpt 13. februar. I likhet med de eldre søstrene Ragnhild og Kari nevnes hun ikke i skiftet etter faren i 1782, slik at hun kan avskrives som død i ung alder.
 - f. Ragnhild Jakobsdatter, født 1765 på Bråten, døpt 1. november. Hun ble gift 24. oktober 1796 i Stokke med Levor Pålson, som må være hennes søskenbarn (se 6a nedenfor). De kom til Kjønnørød på Nøtterøy.
5. Erik Levorsen, født 1730 på Høgghaug, døpt 1. oktober. Erik ble gift 21. mars 1762 i Lunder kirke med Kirsti Knutsdatter⁹. De bodde først på Haukedalen, men flyttet mellom 1767 og 1769 til Høyjord og ble husmannsfolk på Ilestad. Senere ble de husmannsfolk på Hotvet i Andebu, der Erik døde 1790, gravlagt 28. februar.¹⁰ Kirsti

⁷ SAKO. Søndre Jarlsberg sorenskriveri. Pantebok nr. I 5 (1778-1783), fol. 398b.

⁸ SAKO. Søndre Jarlsberg sorenskriveri. Pantebok nr. I 6b (1787-1793), fol. 539b.

⁹ Følgende blant barnas faddere kan ha vært søsken av Kirsti: Helga Knutsdatter (1762 og 1767), Pål Knutsen, Jøran Knutsdatter og Gunhild Knutsdatter (alle 1764).

¹⁰ Det ble holdt skifte etter Erik Levorsen 2. juni 1790, se SAKO. Søndre Jarlsberg sorenskriveri. Skifteprotokoll nr. 11 (1787-1793), fol. 556a-556b.

- døde 1795 på Skjelland i Andebu, gravlagt 11. april, 63 år gml. Deres barn var:
- a. Levor Eriksen, født 1762, bosted ikke nevnt, døpt 22. august. Han ble gift 7. november 1791 i Andebu med Mari Olsdatter, født 1756 på Gran i Andebu, døpt 1. november. Ved folketellinga 1801 drev de et bruk på Gran og hadde sønnene Erik og Ola. Levor døde 1812 på Mellom Sønset i Høyjord, gravlagt 19. mai.
 - b. Anne Eriksdatter, født 1764 på Haukedalen, døpt 12. august. Ved skiftet etter faren i 1790 var hun i tjeneste på Bjune i Ramnes sogn og prestegjeld.
 - c. Knut Eriksen, født 1767 på Haukedalen, døpt 21. mars. Han ble gift 24. september 1794 i Andebu med Berte Gulliksdatter, født 1758 på plassen Saga under Trevland i Kodal sogn i Andebu prestegjeld, døpt 1. oktober. De var først husmannsfolk på Skjelland i Andebu - det var nok derfor Knuts mor døde på Skjelland - men i folketellinga 1801 er de registrert på en husmannsplass under Østre Flåten i Andebu. Deres datter Else ektet tremeningen Gullik Enersen (se 1b ovenfor).
 - d. Ragnhild Eriksdatter, født 1769 på Ilestad, døpt 6. mai. Som søstera Anne tjente hun på Bjune i 1790, og i folketellinga 1801 er det nok hun som er registrert som ugift tjenestejente på Bøen i Høyjord.
 - e. Gunhild Eriksdatter, født 1772 på Ilestad-eie, døpt 31. januar. Hun var i tjeneste på Ruelsrød i Andebu da det ble skiftet etter faren, og i folketellinga 1801 er det sannsynligvis hun som var ugift og i tjeneste på Nes i Høyjord.
 - f. Kari Eriksdatter, født 1774 på Ilestad, døpt 25. september 1774. Hun var hjemme i 1790 og er nevnt som konfirmert i Andebu i 1792.
 - g. Else Eriksdatter, født 1777 på Ilestad-eie, døpt 30. november 1777. Else døde 1780 samme sted, gravlagt 23. april 1780.
 - h. Ola Eriksen, født 1781 på Ilestad, døpt 29. juli. Han nevnes ikke i skiftet etter faren, men derimot nevnes en Anders, da 18 år, som ikke finnes døpt. Jeg ser ikke bort fra at skifte-skriveren her kan ha rotet med navn og alder.
6. Pål Levorsen, født 1732 på Høgghaug, døpt 8. oktober. Pål ble gift 1. november 1758 i Hedalen med Olaug Olsdatter, som ved trolovelsen 29. september sies å være fra Storruste i Hedalen. De bodde på 1760-tallet på Lindelien i Ådal og fikk fem barn der, men i alle fall innen 1777, da den eldste sønnen ble konfirmert i Andebu, må de ha fulgt etter Påls søsken. Jeg har ikke funnet ut hvor de bosatte seg, men i folketellinga 1801 dukker de opp som inderster hos sønnen Levor på Kjønnørød på Nøtterøy. Begge døde der; Olaug 15. mai 1803, gravlagt 22. mai, og Pål 2. februar 1815, gravlagt 9. februar. Deres barn var:
- a. Levor Pålsen, født 1760 på Lindelien, døpt 28. juni. Levor ble gift første gang 23. oktober 1790 med Helga Andersdatter fra Mørken, ei gammel enke på omkring 70 år som allerede hadde tre ekteskap bak seg. Hun døde 1796 på Råstad i Stokke, gravlagt 1. mai, 76 år gml, og Levor giftet seg straks (24. oktober) med søskenbarnet Ragnhild Jakobsdatter (se 4f ovenfor). Som før nevnt kom de til Kjønnørød på Nøtterøy.
 - b. Ragnhild Pålsdatter, født 1762 på Lindelien, døpt 16. oktober. Hun må være død kort etter.
 - c. Ragnhild Pålsdatter, født 1764 på Lindelien, døpt 28. juli. Jeg har ikke funnet mer om henne.
 - d. Ola Pålsen, født 1766 på Lindelien, døpt 13. juli. Heller ikke han har jeg funnet mer om.
 - e. Jon Pålsen, født 1770 på Lindelien, døpt 9. juni. Når Jon Pålsen i Mel-somvik i Stokke prestegjeld var fadder for Levor Pålsen Kjønnørøds barn i 1802, hjelper det oss å identifisere ham som gift 9. juni 1803 i Stokke med Eli Johanne Torsdatter fra Gile i Stokke, født 1778, døpt 22. november. De bosatte seg på Gile.
7. Berit Levorsdatter, født 1735 på Solhaug, døpt 5. januar. Jeg kjenner ikke mer til henne.
8. Kari Levorsdatter, født 1737 på Høgghaug, døpt 10. mars. Kari har åpenbart fulgt sine søsken til Høyjord, da Kari Levorsdatter på Ilestad-eie ble trolovet 11. mars 1772 i Andebu til Anders Torsen på Mørken i Ramnes. Vielsesdatoen er ikke oppgitt. Kari og Anders fikk ikke barn, noe som går fram av skiftet etter Anders 27. juli 1789.¹¹ Kari bodde som inderst på Mørken ved folketellinga 1801 og døde som legdsfattig samme sted i 1808, gravlagt 14. mars.

¹¹ SAKO. Søndre Jarlsberg sorenskriveri. Skifteprotokoll nr. 11 (1787-1793), fol. 147b-149a.

9. Guro Levorsdatter, født 1739 på Høgghaug, døpt 6. januar. Jeg kjenner ikke mer til henne.

Jakob Olsen Solums døtre fra første ekteskap

Ovenfor er det fortalt at Jakob Olsen på Solum under Vestre Høyjord hadde døtrene Ingeborg og Ragnhild fra et tidligere ekteskap med ei Astrid Tollefsdatter, og at disse jentene fulgte med på flyttelasset til Høyjord:

1. Ragnhild Jakobsdatter nevnes sist i skiftet etter faren, men var likevel muligens eldst. Hun ble gift 10. juli 1775 i Sem med Nils Svensen. De bodde på husmannsplassen Ra under Jarlsberg hovedgård i Sem, der jeg har registrert fire barn døpt i perioden 1775-1785. Ragnhild døde 1790 på Ra, gravlagt 2. april, 50 år gml.
2. Ingeborg Jakobsdatter ble gift 13. februar 1776 i Andebu med Anund Gundersen og døde 1779 på Orrevål-eie i Vivestad sogn i Ramnes prestegjeld, gravlagt 19. desember, 34 år gml. Ingeborgs eneste barn Jakob Anundsen ble født 1777 på Gran i Vassås sogn i Hof prestegjeld, døpt 19. oktober. Ved skiftet etter Jakob Olsen bodde Ingeborgs enkemann og sønn på en plass under Greaker i Botne prestegjeld.

Herbrand Persen og Gunbjørg Engebretsdatter fra Støvern og Garhammer

15. juli 1714 ble Herbrand Persen og Gunbjørg Engebretsdatter gift i Norderhov. De var på Støvern i Norderhov da de 13. juni 1717 lot dattera Helga døpe i Norderhov kirke. Herbrand og Gunbjørg må ha flyttet til Skarsholt i Andebu om lag 1720, der de fikk to barn i 1721 og 1723 uten at de er nevnt i bygdeboka for Andebu. At de bodde på Skarsholt er ellers dokumentert i skiftet etter Gunbjørgs far, Engebret Persen på Garhammer i Soknedalen, 10. januar 1725.¹² Bygdeboka nevner derimot Herbrand Persen på Ambjørnrød under Torp, der vi får høre at han felte en bjørn i 1734, men uten at han kobles til kone og barn.¹³

Herbrand Persen fikk en trist skjebne. Sammen med grannen Kristen Ambjørnrød druknet han 1736 i *Tembs Elven* og ble gravlagt i Andebu kirke. Med *Tembs Elven* menes nok den elva som i dag vanligvis kalles Merkedamselva, som renner forbi gården Tem i Sem der veien fra Andebu mot Tønsberg passerer. Gunbjørg Engebretsdatter døde 1741 på Am-

bjørnrød, gravlagt 9. februar, 49 år gml. Herbrand og Gunbjørg hadde følgende barn:

1. Helga Herbrandsdatter, født 1717 på Støvern, døpt 13. juni. Helga ble gift første gang 16. november 1736 med en Kristen Jensen, og de bodde på Ambjørnrød og siden på Lerskall i Andebu. Av deres to døtre fikk dattera Barbro, født 1740 på Lerskall, døpt 2. mars, etterslekt. Kristen må være død, uten at jeg kan dokumentere når og hvor, for Helga ble gift på nytt 22. april 1747 i Andebu med Per Hansen fra Bettum i Skjee sogn i Stokke prestegjeld. Av deres seks barn døde i alle fall fem - det siste barnet, Kirsti, født 1753 på Bettum, døpt 7. august, vet jeg ikke hvor ble av. Helga og Per døde begge på Bettum, henholdsvis 17. og 18. april 1764, og begge ble gravlagt 24. april.
2. Gunhild Herbrandsdatter, født 1721 på Skarsholt, døpt 26. februar (?). Jeg har ikke funnet mer om henne.
3. Ingeborg Herbrandsdatter, født 1723, oppsiktsvekkende nok mens mora var på vei hjem fra kirken, døpt 8. juni. Ingeborg var trolig ugift da hun døde 1758 på Kolkinn i Andebu, gravlagt 31. desember.

Oppsummering

I denne artikkelen har jeg så langt gitt en oversikt over noen familier som flyttet fra Ringerike til Andebu og Høyjord på 1700-tallet. Det var flere, men de her nevnte - med unntak av familien fra Øverby - er dårlig dokumentert i bygdeboka for Andebu.

Totalt sett kan det ikke ha vært noen ubetydelig flyttestrøm fra Ringerike til Vestfold på 1700-tallet. Dette faller sammen med det generelle bildet av flyttestrømmer i Norge på 1700-tallet, som historikeren Sølvi Sogner har tegnet opp: Befolkningsoverskuddet i innlandet ble kanalisert ut mot kysten.¹⁴

Utover dette er det enkelte trekk som er verdt å merke seg, selv om det materialet som her er presentert, er begrenset. Noen var pionerer som andre kunne dra etter. De som hadde bodd nær hverandre der de kom fra, bodde ofte også nær hverandre etter at de hadde flyttet over relativt store avstander. Vi ser også tegn til tette band mellom de som hadde flyttet, i den forstand at mange fant seg gifter ”internt”, sågar blant nære slektninger. Muligheten til å studere slike forhold er med på å gjøre det interessant med systematisk kartlegging av befolkninga på 1700-tallet.

¹² SAKO. Ringerike og Hallingdal sorenskriveri. Skifteprotokoll nr. 8 (1721-1726), fol. 297a-298b.

¹³ Ref. Andebu bygdebok.

¹⁴ Sølvi Sogner: *Folkevekst og flytting. En historisk demografisk studie i 1700-årenes Øst-Norge*. Oslo (1979).

Klemetstangen = Pukerudtangen i Lunder

Tangen, som dannes av en elvesving i Sogna, har vært ubebodd i hundre år. Husene lå i utgangen av Bårnåssvingen, der jernbanen går nå, og vest for Bårnåsberget. Jordveien var på tangen oppstrøms Bårnåsbrua. I artikkelen brukes helst Tangen slik navnet finnes i kirkeboka. I dag har eiendommen matrikkelnummer 138/20.

av Ragnvald Lien

Klemetstangen

Ole Olsen Hovland var ved giftermål med Rønnaug Paulsdatter Oppegård, blitt eier av en part i Hovland. Rønnaug eier parten i 1689 og det betyr at Ole var død, mens Rønnaug døde i 1698. Ole og Rønnaug hadde sju barn (Bjørke udat.1), og eldstemann Klemet, gift med Kirsti Helgesdatter Øvre Berg, overtok 3 skinn i Hovland. Hans økonomiske stilling synes å ha vært vanskelig, og han må til slutt flytte fra garden.

Erling Bjørke mener at Klemet flyttet til Klemetstangen, som skal ha fått navn etter ham. Klemet dør i begynnelsen av 1720-åra, og det er sannsynlig at Klemets eldste sønn er den som slår seg ned på Tangen. Klemet og Kirsti hadde åtte barn (Bjørke udat.1), og de første var født før kirkeboka er tilgjengelig i 1704:

1. Ole Klemetsen (ca. 1701-1751), begravet 6.11.1751, 50 år gammel, ble gift 20.7.1727 med Ragnhild Syversdatter Bråten. Bosted for Ole ved vielsen er ikke oppgitt.
2. Asle Klemetsen, gift med Anne Gunbjørnsdatter Slette.
3. Rønnaug Klemetsdatter.
4. Elling Klemetsen Hovland døpt 14.3.1705.
5. Berte Klemetsdatter Hovland døpt 7.8.1707.
6. Inger Klemetsdatter Hovland døpt 9.3.1710.
7. Sissel Klemetsdatter Hovland døpt 5.8.1713.
8. Anne Klemetsdatter Hovland døpt 17.8.1715 og begravet 8.5.1717 som Klemet Hovlands barn.

Det er ikke sikkert at Klemet flyttet til Tangen. Vi har ikke belegg utover det Bjørke skriver, og en annen familie bor på Tangen i 1723:

I skifteprotokoll 1.5.1723 er det skifte etter avdøde Marte Larsdatter fra en plass under Sørdsdal. Hun etterlater seg ektemann Reier Kittelsen og Barbro som er umyndig. Verdien

er 55¼ riksdaler (brutto formue = netto formue). At dette må være Klemetstangen, som altså er å regne som Sørdsdalseie, viser Reiers snarlige gjengifte: 10.10.1723 er det vielse mellom Reier Kittelsen Tangen og Inger Olsdatter. Reier dør på Sesserudeie og blir gravlagt 24.10.1734, 75 år gammel.

Klemensontangen

Ifølge pantebok for Ringerike og Hallingdal sorenskriveri kjøpte Ole Klemetsen Tangen 6.7.1748 av Peder Knudsen Sørdsdal en plass kalt Tangen for 50 riksdaler. Stedet er nevnt under Sørdsdal ved skifte etter Ole Klemetsen 9.6.1752. Han og Ragnhild Syversdatter har barna:

1. Klemet, myndig
2. Mikkel 12 år
3. Ole 9 år
4. Syver 6 år
5. Povel 3 år
6. Ole d. y. ½ år
7. Ragnhild 14 år.

Boet har brutto riksdaler 71-2-4 og netto 17-2-10. Dessuten jord: «Plassen Tangen forhen u. g. Sørdsahl, som avdøde har kjøpt for 50 riksdaler fra Peder Knudsen, boende på Sørdsahl.» Det kan altså se ut som om det er Ole Klemetsen som har kjøpt Tangen og ikke hans far Klemet Ellingsen Hovland. På kart fra 1826 står det Clemensontangen på stedet, og det må være oppkalling etter Ole Klemetsen Tangen.

Dersom vi tar for oss fødselsstedene til barna til Ole og Ragnhild, finner vi:

1. Klemet døpt 4.10.1727, fødested ikke oppgitt.
2. Rønnaug døpt 6.1.1733, Tangen.
3. Povel døpt 5.1.1735, Tangen.
4. Ragnhild døpt 3.8.1737, Tangen.
5. Mikkel døpt 28.5.1740, fødested ikke oppgitt.
6. Mikkel døpt 14.5.1741, Tangen.
7. Ole døpt 11.8.1743, Tangen.
8. Syver døpt 19.2.1746, Tangen.
9. Povel døpt 5.1.1749, Tangen.

Ut fra bosted ved barnas dåp, må familien å ha bodd på Tangen fra ca. 1730.

En tredjepart av Sørdsdal ble i 1751 solgt av Knut Pedersen Sørdsdal til svogeren Gudbrand Isaksen Røsby (Bjørke 1951). Denne del kalles Sørdsdalshaugen, eller i dag bare Haugen.

Figur I. Tangen er begrenset av riksvei 7 og en en elvesving i Sogna. Bårnåsbrua danner starten på fylkesveien på vestsida av elva. Jernbanesporer er tegnet parallelt med riksvei 7.

Kilde: <http://kart.ringerike.kommune.no/> lastet ned 18.01.2012.

Under Sørdsalshaugen er Asle Olsen husmann og Ragnhild husmannskone ved innkrevingen av ekstraskatten i 1762. Dette må være Tangen, og vi kan bare tippe at det er Ragnhild Olsdatter Tangen døpt 3.8.1737. Asle Olsen Halkinrud og Ragnhild Olsdatter troløves 28.3 og vies 14.11.1756. Ole Gulbrandsen Halkinrud og Ingrid Knutsdatter Lundesgarden hadde åtte barn, og som det åttende finner vi Asle (1732-1803), gift med Ragnhild Olsdatter (Bjørke udat.2). Asle og Ragnhild får følgende barn ifølge kirkeboka:

1. Ole døpt 5.1.1757, Tangen.
2. Rønnaug døpt 11.11.1758, Tangen.
3. Ole døpt 15.11.1760, Tangen.
4. Ingrid døpt 31.10.1762, Tangen.
5. Klemet døpt 5.1.1765, Tangen.
6. Klemet døpt 9.2.1766 Tangen.
7. Ragnhild døpt 14.5.1768, Tangen.
8. Marte døpt 8.9.1770, Tangen (Sørdsalseie)
9. Syver døpt 11.9.1773, Sørdsalseie.
10. Asle døpt 16.5.1776, Tangen.
11. Ragnhild døpt 14.3.1779, Tangen.

I 1801 er Asle Olsen føderådsmann og enkemann boende hos sin sønn Ole Aslesen (48 år og gift annen gang). Selveiende husmann Ole Aslesen er gift med Kari Eriksdatter (29 år). De får i 1808 sønnen Erik. En Erik Olsen Sørdsalseie gravlegges 15.4.1809 og er ett år gammel. Samme dato begraves Ragnhild Olsdatter Sørdsalseie, 6 år, og i juni Elling Olsen Sørdsalseie, 9 år. Disse barna kan utmerket godt være søsken og barn av Ole Aslesen og Kari Eriksdatter.

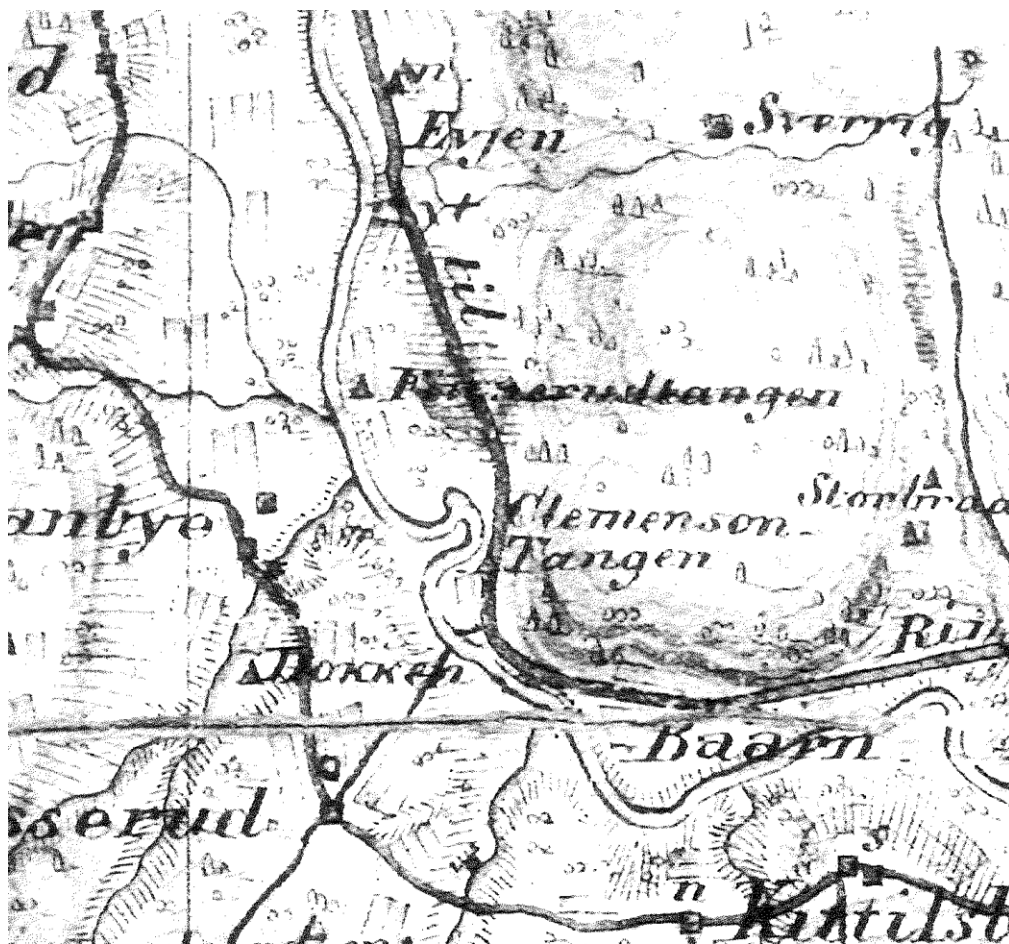
Pukerudtangen

En artikkel i Hringariki (Lien 2004) om Anders Torstensen Tuftin (1829-1911) og Inger Nilsdatter født Tangen (1835-1915) oppgir følgende:

Inger Nilsdatter er født i Lundesgårdseie, og hvilken plass det er, vet jeg ikke uten videre, men foreldrene er Nils Nilsen og Anne Ellingsdatter. Familien flyttet til Sørdsalseie og der ble broren Ole født i 1845. De bodde i Sørdsalseie også da Inger giftet seg med Anders i 1856. Hvorfor heter hun så Tangen på gravstøtta? Langs elva er det tre gamle Tangen fra det nåværende Sokna og ned til Bårnås: Hovlandstangen, Pukerudtangen og Klemenstangen (= Sørdsalstangen). Pukerudtangen er ført etter Sørdsal og Brekka i 1865, og det kan tyde på at Pukerudtangen var husmannsplass under Sørdsal den gangen. Nils Nilsen er husmann på Pukerudtangen i 1865, og *Pukerudtangen står på kart fra tidlig 1800-tall der hvor eiendommen Tangen på Evja er i dag*. Dagens bruksnummer er 142/13 - et Halkinrudnummer.

Feilen her er uthevet med kursiv: Det litt utydelige navnet på kartet er etter nøyere tolkning *ikke* Pukerudtangen, men snarere Finnerudtangen. Derfor er konklusjonen: Inger er *ikke* fra Tangen på Evja, men fra den neste Tangen nærmere Bårnås, altså Klemetstangen = Pukerudtangen.

Nils Nilsen dør som husmann på Tangen i 1867, da 66 år gammel. Enken Anne Ellingsdatter Tangen født 1801, dør som fattiglem i Hovlandseie, 83 år gammel i 1884. Tangen er ubebodd i 1875 (Lien 2004).

Figur 2. Clemensontangen og Finnerudtangen på kart fra 1826. Norges geografiske oppmåling ved kaptein Ramm.

Siste beboer er Torvald Vebjørnsen, født i Sætereie, Norderhov i 1854, gift med Oline Aslaksdatter, født 1856 i Oppegårdseie (Roa). Ved ekteskapet i 1879 er hans bosted Jonsrudhaugen og farens bosted Støvereneie (Bjørkerud under Hallingstøveren ifølge Johnsrud 2007). I 1900 er Torvald Vebjørnsen Tangen ført opp som gardbruker og tømmerhugger, og han og Oline har barna:

1. Vilhelm født 1880. Foreldrenes bosted er Johnsrudhaugen.
2. Anton født 1883, var tømmerhugger som broren Vilhelm i 1900. Anton finner vi på Solheim under Bjerke i 1910. Han er da jernbaneanarbeider og bor sammen med hustruen Karoline Andreasdatter, født 1886 og datteren Olga Kristine, født 1908.
3. Andreas født 1885 i Støvereneie er skomakerlærling i 1900. Andreas og hustruen Kari Andersdatter Bergsrud får datteren Olga i 1906. Deres bosted er Kalerud, ikke langt unna Solheim.
4. Karen født 1887.
5. Kristian født 1890, Støvereneie.
6. Gina født 1892, Tangen.

7. Ola født 1895, Tangen.
8. Anna født 1899, Tangen.

Torvald Tangen med familie flyttet altså til Tangen i begynnelsen av 1890-årene.

Eiendomsforhold

Plassen har navnet Pukerudtangen i matrikkelen 1838, og er plassert under Pukerud. Dette selv om de som bor der kalles Sørsdalseie i kirkeboka. Eier i 1838 er Ole Ellingsen og i 1887 Ellev Berg og Hakon Færden. Ved revisjon av matrikkelen i 1887 fikk Pukerudtangen nummer 139/3.

Nils Andreas Ellingsen Storbråten fikk skjøte på Tangen for kr 2 000, tinglyst 24.5.1892. Den 25.5.1893 var den første tinglysningen av pengetransaksjoner fra Torvald Vebjørnsen Støveren til Elling Andersen Storbråten i forbindelse med kjøp av eiendommen. Det kan se ut som om Torvald Vebjørnsen Støveren hadde problemer med sine økonomiske forpliktelser, da det var en tvangsinn drivelse til Ringerikes Sparebank tinglyst 16.4.1894. Den 20.1.1895

tinglyses en obligasjon fra Torvald Vebjørnsen Tangen på kr 2 100 til Ringerikes Sparebank. Det er første gang han bruker Tangen i sorenskriverprotokollen.

Så 16.12.1904 er det tinglysning av auk-sjonsskjøte tilbake til Hakon Færden for kr 2 105. Interessant er skjønns- og takstforretning for jernbanen tinglyst 15.2.1905. Det er ikke umulig at Færden, svigersønn til «Lunders rikeste svigerfar» (Ole Lundesgård, «Hovlandingen») så mulighet til å tjene penger på eiendommen i forbindelse med jernbanens behov for areal. Færden døde i 1905 (Lagesen 1930), og kona Anne født Lundesgård fikk sitte i uskiftet bo.

Ved makeskiftebrev tinglyst 15.9.1905 overdras eiendommen til Andreas K. Bårnås for kr 2 000. Deretter var det kjøp og salg av Tangen sammen med Bårnås (138/2) ved at kjøpte fra Ole Kristian Andreassen Bårnås til

Elling Sorteberg på 138/2 og 139/3 ble tinglyst 15.9.1914.

Tangen (139/3) var etter revisjonen i 1887 av skyld 1 mark og 13 øre. Ved skylddeling tinglyst 20.7.1920 ble Tangen gitt skyld 1 mark og 10 øre, og Borgestad (139/16) skyld 3 øre. Nok en skylddeling tinglyst 22.9.1925 ga Tangen skog (139/17) en skyld 40 øre.

Sørsdal ble på 1700-tallet delt opp i mindre bruk som Brekka, Skraperud (Nedre Sørsdal), Haugen og Tangen. Arnt Sørsdal (1892-1969) kjøpte tilbake Tangen (139/3) sammen med 138/20 (tinglyst 16.10.1925), Tangenstykket (141/15) i 1932 og Sumpen (139/18) i 1933 (Fodnæss 1994). Kaare Sørsdal overtok ved tinglysning 12.11.1952, i tillegg til disse eiendommene, Tangen skog (139/17), Borgestad (139/16) og Bergerud (138/20). Alle numrene ble 16.2.1966 slått sammen og omgjort til 138/20.

Litteratur

Bjørke, E., 1951: Sørsdal. - Garder i Lunder. 6 s.

Bjørke, E., udat.1: Hovland. - Garder i Lunder. 6 s.

Bjørke, E., udat.2: Halkjenrud. - Garder i Lunder. 4 s.

Fodnæss, A. S., 1994: Sørsdal. Gård og slekthistorie 1664–1994. 18 s.

Johnsrud, O., 2007: Andreas Bakke. - Dalen vår 46: 30-31.

Kirkebok for Lunder - avskrift ved Erling Bjørke.

Lagesen, A., 1930: Ringeriske slekter. II. Slekter fra Haug, anneks til Norderhov. 292 s.

Lien, R., 2004: Anders Torstensen Tuftin (1829-1911) og Inger Nilsdatter født Tangen - et par med mange etterkommere i Lunder - Hringariki 2004 (2): 22-38.

Fra forliksprotokollene

Aar 1819 den 1te Marts

Nº 61. Konen Olie PedersDatter med Wæрге Jacob Hansen Svarverud mod hendes Mand Anders Gregoriussen Hesselberg, da hendes Ægtefælde skal have forladt hende nu i næsten 3de Aar uden skiellig Aarsag, hvorfor hun ønsker at separeres ham fra Bord og Seng, da de endog hos Stedets Sognepræst have prøvet at blive enige om at leve sammen, men forgiæves.

Parterne mødte personlig.

Efterat Kommissionen havde prøvet at mægle Parterne imellem til at leve sammen i Ægteskab, hvilket de dog paa ingen Maade vilde lade sig beqvemme til, bleve de saaledes forligte: At de med det allerførste vilde ansøge det høje Amt om at erholde Bevilling til at leve adskilte fra Bord og Seng, hvilket de saa meget lettere kunde gjøre, da de ingen børn har avlet sammen i Ægteskabet, og de intet er ejende, som kan være at deele imellem dem.

Anders Gregoriussen

Olia Pedersdatter

(alle holt i Pennen)

Norderhov.

Forlikskommisjonen. Forhandlingsprotokoll 2, fol. 465.

Utvandrerhistorie fra Ådal

Familien Lunde i Freeborn County, Minnesota

Lundefamilien har en meget stor etterslekt i USA. Familiemedlemmer har egne nettsider, og det er opprettet et eget forum på Facebook for Lundeslekten. Freeborn County er en av de plassene flest ådølinger utvandret til. Den består av mange tettsteder/landsbyer (townships), blant andre de mest kjente for oss: Albert Lea, Hayward, Moscow og flere. Lundefamilien kom som de første til Hayward, og vi vil her gjengi så godt som mulig deres historie om det nye landet.

Av Nils Elsrud, Kari Northup, Vivian G. White¹

PEDER ASLESEN LUNDE ble født på Lunde i Ådal 13. juli 1820 og døpt 23. juli i Viker kirke.

Han ble konfirmert 21. august 1836 i Viker kirke. De første leveårene bodde han hjemme hos sine foreldre, ASLE GUDBRANDSEN LUNDE (1765-1824) og KARI OLSDATTER HVAL (1774-1842). Faren til Peder hadde vært gift tidligere med MAREN NILSDATTER LYSEN (1774-1802). Det ble født mange barn hjemme på Lunde, fem i det første ekteskapet og ni i det andre. Hele syv av disse barna døde før de var fem år gamle, og Peder var den yngste av de syv som levde opp. Da faren delte Lunde i to deler i 1824, en måned før han døde, overdro

han disse til sine to sønner fra første ekteskap, Nils og Gudbrand. Overdragelsen ble tinglyst 9. august 1824.

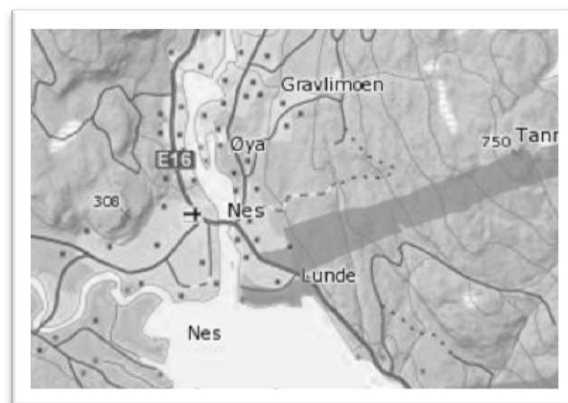
Peder bor hjemme på Lunde frem til han gifter seg 8. februar 1846 i Viker kirke med ELSE OLSDATTER GRAVLI, født 6. januar 1821 i Gravli og døpt 8. februar i Viker kirke. Hun var datter av OLE WEGGERSEN GRAVLI (1775-1857) og RAGNHILD OLSDATTER LINDELIEN (1789-1854). Else hadde stått til konfirmasjon 21. august 1836 i Viker kirke.

Peder og Else

Ole Weggensen var 23. august 1800 blitt eier av Gravli i Ådal etter sin far. Datteren Else kom til verden som nummer syv av ti barn. Hele ni av barneflokket vokste opp.

Peder og Else vokste opp på gårder som lå bare et par kilometer fra hverandre, de sto til konfirmasjon sammen og har nok kjent hverandre i oppveksten.

¹ Kari Northup og Vivian Gullickson White er sammen med moren til Kari, Atlanta Dye, av Lundeslekten. De sitter på et unikt historisk materiale som de har delt med oss her i bladet.

Da Asle ble født 8. april 1846, bodde Peder og Else på Lunde. Da var Peder gårdmann. Så kommer nok trangen til å finne bedre kår for familien, og 10. mai 1850 melder Peder, Else og Asle utflytting til Amerika.

EMMA STOA LUNDE (1891-1992) har skrevet om Peder Aslesen Lunde og hans familie. Emma var gift med PEDER OLSEN LUNDE (1882-1964), som er barnebarnet til Peder Aslesen, og bodde i Moscow, Minnesota.

Emma stammet selv fra Ådalen. Hun var født i Minnesota, men begge foreldrene var fra Ådal: BERTOL JOHNSEN STØA (1853-1922) og HELLE OLSDATTER FJELDBRAATEN (1849-1933).

Reisen til Amerika for familien Lunde

Peder, Else og lille Asle går sammen med nesten tyve andre ådølinger hele veien til Drammen, hvor båten over til det nye landet går fra.

Emma skriver i sin historie: Som reisende måtte de styre seg selv og lage sin egen mat. Store mengder flatbrød ble bakt og pakket inn i tre kister, og poteter, salt svinekjøtt, sild og andre forsyninger ble også tatt med. Lange og tårevåte farvel ble tatt, da disse familiene var blant de første til å driste seg inn i det ukjente.

En av ådølingene de reiste sammen med var OLE NILSEN D.E. VIKER (1830-1910). Lite visste de da de la ut på denne reisen, at han noen år senere skulle få en datter som ble svigerdatter til Peder og Else.

Seilskuta *Christiane* la ut fra Drammen 30. mai 1850 og anløp New York 15. juli etter 6½ uke. Skipspapirene viser at de gikk i land i New York.

Emma Stoa skriver om en spesiell hendelse på båten:

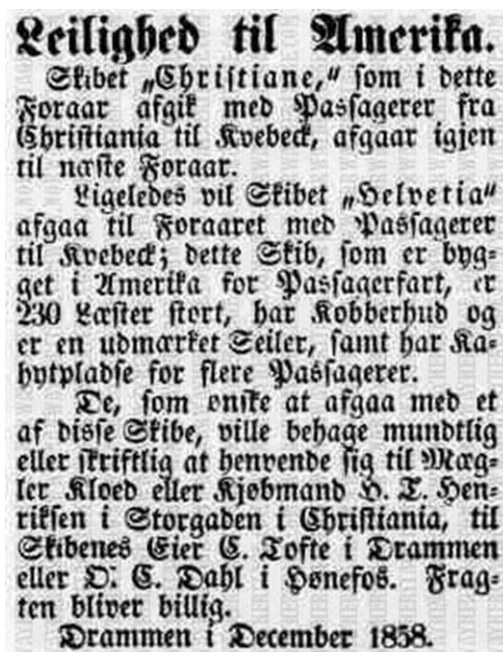
De snakket ofte om denne spesielle hendelsen som fant sted mens de var på havet. Tidlig en morgen var fire år gamle Asle på dekk, og hatten hans blåste av og gikk overbord. Asle gråt for sin lille røde hatt som var veldig kjær for ham. Den godhjertede kapteinen og hans sjømenn lovet å være på utkikk etter den.

Dette var en av de dagene da skipet hadde liten vind og dermed sto nesten helt stille. Sant nok, like før mørket, ser en av sjømennene hatten duppene på en bølge like ved skipet. De senket en livbåt delvis ned langs skutensiden, og med lange stenger fikk de tak på hatten. Unødvendig å si, men lille Asle var overlykkelig for å få tilbake sin dyrebare hatt.

Vi har ikke beskrivelsen fra familien på reisen videre fra New York, men den skiller seg vel

neppe noe særlig fra andre som reiste denne ruten på samme tid. Sannsynligvis er den omtrent slik: I New York stoppet de i to eller tre dager. De gikk så om bord i en stor og fin dampbåt som tok dem opp Hudson River til Albany. Derfra ble de fraktet videre til Buffalo, og deretter reiste de med en dampbåt over sjøene til Milwaukee. Derfra gikk de til fots frem til Rock Prairie, Dane County i Wisconsin.

Peder og Else ble boende der i to år. Peder jobbet som kontorist i en dagligvareforretning i Peddler's Creek. Han fikk også en jobb i ledelsen av gruvene i Mineral Point. I 1852 flytter familien videre til Rock Creek i Iowa. De reiser med en vogn som er overtrukket med seilduk.

Over ser vi en annonse fra 1858 for rederiet som har båten Peder og Else reiste med. Båten gikk i skyttelfart mellom Norge og Amerika helt frem til 1862.

Voggen trekkes antagelig av hester eller okser, det sier historien ikke noe om, men svigerdatteren fortalte i 1945 i avisintervju om oksekjerrene som de brukte.

Det siste året som Peder og Else bodde i Wisconsin, emigrerer et annet ektepar fra Ådal som også var av Lunde- og Gravli-slekt.

Familien Gulbrandson fra Øymoien i Ådal

ENDRE GULBRANDSEN ble født 4. desember 1812 på Guttebråten under Lunde og døpt 23. januar 1813. Han giftet seg 18. oktober 1840 i Viker kirke med MARIT HANSDATTER GRAVLI. Hun var født 3. september 1814 på Gravli og døpt 18. september i Viker kirke. Endre var

tremening og god kamerat med Peder, mens Marit og Else var kusiner. Etter giftermålet i 1840 bosatte Endre og Marit seg på Øymoen under Granum i Ådal, der de bodde i tolv år.

I begynnelsen av 1852 fikk Endre Gulbrandson amerikafeber, som det het. Han begynte å gjøre seg klar til den lange reisen over havet til Amerika, eller som man sa, landet som fløt i melk og honning. Noe de skulle erfare i starten at ikke helt stemte.

På 17. mai, Norges nasjonaldag, kom avskjedens stund. De skulle forlate sin fødebygd, slekt og venner for å begi seg på reisen til det ukjente land hinsides det store hav.

Reisen til Amerika for Gulbrandsons²

Med hustru og seks barn gikk Endre Gulbrandson ombord i en robåt på Neslandet i nordre ende av Sperillen. De rodde den lange veien ned Sperillen og Ådalselva før de kom til Stavlundstøa, og gikk i land der. De gikk så videre derfra til Busund, hvor de tok båt over Tyrifjorden og Holsfjorden til Svangstrand. Derfra reiste de over land til Drammen. Der måtte de oppholde seg i syv dager før de fikk brakt ombord sine eiendeler, og de kjøpte også mer mat for den lange reisen.

Etter å ha duvet på havet i seks uker landet de i Quebec. Derfra dro de på kanalbåt opp St. Lawrencefloden til Lewiston, omtrent tre mil fra Niagarafossen. De dro så de 28 milene derfra med jernbane til Buffalo. Deretter dro de med dampskip over de store innsjøene til Milwaukee. Der traff de en flink og oppriktig norsk mann ved navn Reiners, som hjalp dem til å finne to nordmenn som hadde hester og vogner. De fikk så disse til å kjøre kister og tøy frem til Ole og Kari Gaarder, som bodde fire engelske mil fra New Albany, Rock County, Wisconsin.

Lederen for kjøringen var den beryktede Lars Dommerud, en av de verste blodsugere som er kommet til Amerika fra Norge ifølge O. S. Johnson. Endre var blitt enig med Reiners om en viss sum for å kjøre dem til Gaarder. Da han var kommet omtrent halvveis, nektet han å kjøre dem lenger før han fikk et påslag på prisen. Han fikk dette, men etter to dager og en natt forlangte han igjen mer penger som de måtte betale. De fortsatte så reisen til New Albany og kom til broen som var bygget over elven, men så gjorde han stopp for tredje gang

og ville ikke kjøre lenger før han hadde fått nytt påslag på prisen.

Men da hadde emigrantenes tålmodighet tatt slutt. Emigrantfølget, som foruten kvinner og barn besto av fem voksne menn, gikk over broen og satte seg i et skogholt et kort stykke fra elven for å rådslå om hva de skulle gjøre. De ble snart enig om å gå tilbake for å gi Lars Dommerud skikkelig pryl. Før de kom tilbake hadde vognmennene lesset av vognene og kjørt av sted i fullt firsprang, eller så raskt som hestene kunne springe.

Der sto så hele følget på 25 mennesker, store og små, uten å vite hvor de var og uten å kunne spørre noen som kunne veilede dem. Det de ikke visste var at det kun var en halv mile til nærmeste gård. Følget la ut på vandring uten å ta med seg sine eiendeler, som ble liggende igjen der de var lesset av. De kom snart frem til gården. Da de kom dit spente gårdens eier oksen for kubberullen, hentet alle eiendelene deres og kjørte dem til gården. Historien sier ikke mer om hvordan de kom seg frem til bestemmelsesstedet.

Bare noen dager før de la til kai i New York, ble Millard Fillmore innsatt som ny president i Amerika, 9. juli 1850.

Bildet viser en kubberulle spent etter okser.

Peder og Endre møtes i Amerika

Tidlig på høsten 1852 møttes de to kameratene Peder og Endre igjen i Peddler's Creek, Wisconsin, der Peder var kontorist i en matbutikk.

Familien Gulbrandson, som de nå kalte seg, oppholdt seg i Wisconsin en stund før de våren 1856 reiste videre til Spring Grove, Fillmore

² Reisen er beskrevet i O. S. Johnsons *Utvandringshistorie fra Ringeriksbygderne*, utkommet 1919-30 i fire bind.

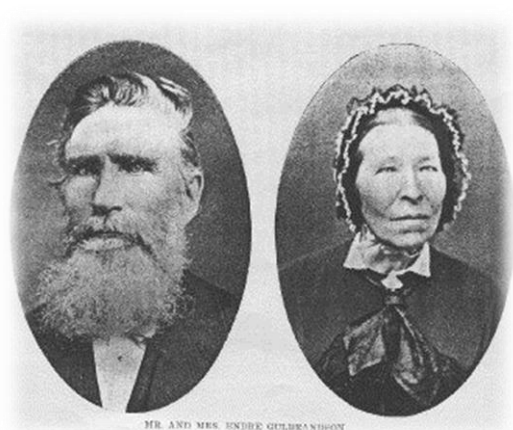
County, Minnesota (kalt Norwegian Ridge) for å besøke Endres brødre, Gulbrand og Amund. Der ble de i seks uker. I folketellingen samme år finner vi Peder og Else boende i Osage Township, Mitchell County i Iowa. Disse to familiene møtes så i Rock Creek, Iowa, og bestemmer seg for å reise videre sammen til Minnesota for å ta seg land. De pakker sine vogner med overtrekk, og begir seg nok en gang inn i det ukjente. Ut på sommeren 1856 ankommer de det ubebygde området som senere skal bli Hayward Township.

Endre og Peder forlater nå familie og vogner for å søke bedre land. De går vestover langs Blue Earth Trail til East Chain Lakes sør for Fairmont i Martin County. De finner ikke det de søker, og velger å dra tilbake for å etablere seg der de hadde etterlatt sine familier. I ettertid takket de Gud for dette, for noen år senere, 21. august 1862, ble mange av nybyggerne ved East Chain Lakes massakrert av indianerne.

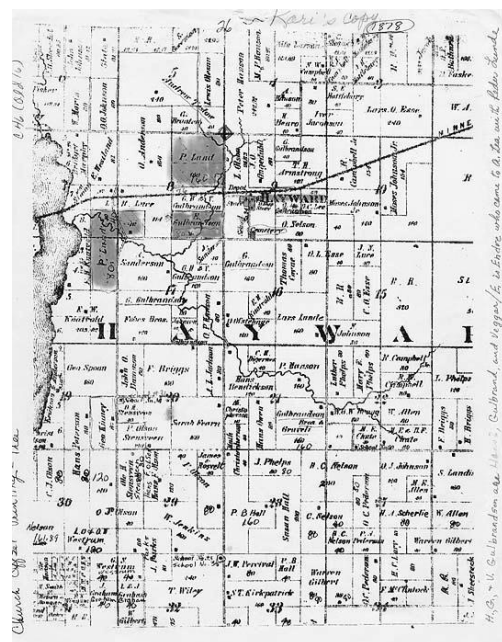
Endre sikret seg i 1856 jordlappen seksjon 8, Township 102, Range 20. Han ervervet seg 160 acres med eiendom, og kjøpte etter en tid ytterligere 120 acres (1 acre = 4 mål). Dette skulle bli deres hjem resten av livet. Peder ervervet seg også 160 acres. Han kjøpte siden nye 160 acres, og hadde altså totalt 320 acres med land i Hayward, som også ble deres hjem.

Nybyggerne fra Ådal var dermed de to første familiene som slo seg ned i det som skulle bli Hayward. Endre og Marit hadde da syv barn: Gulbrand f. 1841, Gonor f. 1843, Hans f. 1844, Wegger f. 1846, Kari f. 1849, Maria f. 1852 og Else f. 1854. Edward kom til senere. De to siste ble født i USA. Peder og Else hadde bare lille Asle, mens Ole kom til senere.

I *The Evening Tribune*, lokalavis for Albert Lea, kan vi 20. mars 1931 lese om det kommende 75-årsjubileet til ære for Hayward og de første innbyggerne der, Endre og Peder med familier. Her fremgår også at Minnesota vil feire sitt 75-årsjubileum i 1933, og at innbyggerne i Hayward skal lage en god start på dette. Avisen melder senere at det har vært en innsamlingsaksjon for å bygge en port inn til kirken som et minnesmerke over Peder og Endre.

Endre og Marit

Kart over Hayward bosetning (mørk farge er Lundes eiendommer).

Wegger Gulbrandson forteller om pionertiden i Amerika³

Wegger Gulbrandson, sønnen til Endre og Marit, har skrevet om sine minner og om pionertiden i Hayward de to første årene. Han forteller at han sammen med sin far, mor, to brødre og fire søstre kom til Minnesota i 1856:

Bryting av nytt land

Vi bodde de fem første årene i en "dug out" (jordkjeller). Vi hadde klapperslanger og store moskitos som naboer, og det likte vi ikke.

Vi måtte bryte land med en 20-tonns plog og syv oksespenn. Vi brukte piskesnert som satt på et ti tommer langt skaft, og fikk oksene Duke, Dime Buck

³ Publisert i O. S. Johnsons utvandringshistorie.

og Briti til å gå med (“get a move on you”). Og så var det maispløying med en okse og meg. Jeg satt på oksens rygg og husker hvor godt det følte seg når jeg steg ned av okseryggen for å gå til middag med buksebaken sittende fast til huden. Middagen smakte imidlertid godt, med flekk, maiskake, poteter og te lagd av en ugress-sort som vi fant i prairiegresset.

Far og Peter Lunde marsjerte over store strekninger i ubebygd land før de slo seg ned i det som nå kalles Town fra Hayward: Far på seksjon 17, Town 102, Range 20, og Peter en halv mil lenger vest. Dette var i begynnelsen av juli 1856.

Jordkjeller (skissen er fra Noble 1981:15)

Broste har skrevet et historisk kompendium om jordkjellere bygd som torvhus i Minnesota. Her beskrives Ole Palmes jordkjeller som et torvhus hvor leggingen av torvblokk ble gjort på et jevnt underlag. De fleste av nybyggerne i Minnesota startet bare med å bygge en jordkjeller med torvblokker, eller en jordkjeller nedsenket i bakken.

Høyonn og prairiebrann

Så kom høyonna. Far og Gilbert svingte ljaen mens Hans og jeg samlet høyet i hauger så snart det ble tørt nok, og etter det satte vi høyet på høystakker. Det ble til det fineste høy, og det ble mye av det. Vi hadde fire høystakker, mer enn vi trengte for kveget til vinteren.

Men så skjedde noe sørgelig i november, noen dager etter at far var dratt til Mitchell County, Iowa for å få tak i et annet slags mel. Akkurat nå som høyet var så tørt som det kunne bli, kom det en fryktelig vindstorm fra syd. En mann med blinde fordommer mot andre nasjonaliteter og uten hjerte i kroppen som bodde en mil utenfor Glenville, antente det tørre gresset mens han sa “at han ville brenne opp de f... nordmennene nedenfor her”, og han gjorde nesten det også. Brannen bredte seg så raskt at vi ikke kunne få slukket den til tross for at vi arbeidet som helter. De fire høystakkene ble antent og brant ned til grunnen. Mor og vi barna kunne bare legge oss ned på bakken og gråte.

Vinteren 1856-57 og påfølgende vår

Vinteren kom med to fot snø før jul. Ved nyttår kom det litt regn og lagde skorpe på snøen, som ble så hard at vi måtte bruke truger for å gjøre det fremkommelig. Våren 1857 ble jeg sendt opp til Christoffer Mickelson for å røkte hans kveg for kosten.

Bror Hans og søster Julia arbeidet i Mitchell County, og broder Gilbert, mor og mine tre søstre var hjemme i vår jordkjeller. Far hadde dratt til St. Ansgar nybyggerområde for å få fatt i noe å lage brød av. Maismel var det ikke tale om. Mor ble syk, og jeg antar at det var av sult. Hun ga alltid oss barn det siste vi hadde, og gikk heller sulten selv. Bror Gilbert samlet sammen noen remedier og gikk ned til bekken etter vann for å lage en kake på ovnen til mor. Dette var 6. mai 1857.

Fisken kom tidlig opp i bekken den våren, og gikk gjennom bekken opp til innsjøen. Vannstanden var liten, og fisken måtte hoppe over de grunne stedene i bekken. Det eneste Gilbert hadde å fange fisken med var sine bare hender, men allikevel tok han fisk, og jeg tror dette reddet dem fra døden. Søster Kari (Mrs. Lars Lunde) er den eneste gjenlevende som kan huske denne fiskehistorien, om man ønsker å kalle den det. Hennes mann er død, men hun bor fremdeles i Hayward, Freeborn County, Minnesota.

I juli 1857 reiste Georg Rubel til St. Paul for å få registrert noen dokumenter, slik at landsbyen Albert Lea kunne bli oppført på kartet. Han dro over Lake Albert Lea og Chellrock River til Northwood, Iowa, så en snarvei over prairien til St. Ansgar, Iowa og frem til Mississippi-floden. Det tok den gang like lang tid for Mr. Rubel å reise fra Albert Lea til St. Paul som jeg i dag vil bruke fra Albert Lea til Kristiania i Norge.

Høsten 1857

Høsten 1857 kom Chaney og Leander Cooly til Minnesota. De ble sittende fast i den såkalte Philips Creek, 2½ mil øst for oss. De spente hestene fra vognen og kom over til oss. Far sendte Gilbert over i stallen for å sele på et par okser. Dette var i oktober. Jeg ble sendt til Peter Lunde etter en lykt som var en tynn kanne med huller stukket rundt, og et sted for lyset på siden. Lunde fikk tak i den såkalte lykta, satte i et lys og lukket døren (døren på lykta). Jeg ba om å få tenne den så jeg kunne se veien bedre, hvorpå Lunde svarte at du ser veien bedre uten at lykta er tent. Dette var jo sant.

I 1857 kom folk så å si i vognladninger, og de fleste av dem tok inn hos Endre ved Creek'en (Endri by the Creek). Engang kom et større selskap: Peter Fossum, Rollef Tyssesen, Ole Petersen Slette, Thor Andersen og andre. Tyssesen hadde en klokke på sin fineste ku, som støyet som et tordenvær. Ole P. Fossum, som den gang var omtrent fire år gammel sa at Rollefs klokke “slår hardt nå”.

Matmangel og fattigdom

Våren 1858 kom en av Canfields døtre gråtende over til oss, og fortalte at de ikke hadde hatt noe å spise på to dager. Alt vi hadde var såmais. Far holdt på å male på kaffekvernen da hun kom. Han gav henne

omtrent en kvart bushel,⁴ og hun gikk lykkelig hjem. Så kom fars tur. Han visste om en mann som hadde mais, men mannen nektet å la ham få kjøpe noe. Naturligvis hadde ikke far penger, men kun løfter om å betale. Så gikk han til Christ Mickelson, men han hadde ikke noe igjen. Han kom så til en mann i Riceland Township som hadde mais, men ønsket kontant betaling. Far hadde et fint gevær med seg og tilbød dette som sikkerhet for to bushels mais. Mannen sa nei. En mann ved navn Ole Hansen var til stede, og sa til den hardhjertede eier av maisen at han burde la Endre få noe. Hansen trampet til slutt med foten i gulvet, som skremte mannen slik at han lot far få to sekker mais.

Uhell hadde så langt fulgt Endre og familien. Den første kua de eide falt ned i en forlatt gruve i Mineral Point i Wisconsin, og døde.

Familien Lunde i Hayward

Peder og Else hadde fra før sønnen Asle, men 27. mai 1858 meldte sønnen Ole sin ankomst.

Sommeren 1858 gikk Peder og Else gjennom veiløs villmark fra sitt hjem i Hayward. De bar sin nyfødte sønn først hjem til Ole og Bertha Barness, like ved der East Freeborn Church nå står. Sammen med dem gikk de videre hjem til Ole Stugu i Itasca Prairie. Gudstjeneste ble holdt av pastor A. C. Koren hjemme hos Ole Stugu. Deres sønn ble døpt der sammen med en sønn av Anfin Andersen. Etter gudstjenesten gikk de den femten miles lange veien hjem.

Interessant var en diskusjon mellom Peder Lunde og Lysander Luce om jernbanebygningen etter borgerkrigen. Luce sier til Peder: "En dag Peder, vil vi ha en jernbane som kjører mellom din og min eiendom." De lo hjertelig av dette, men bare et par år etter gikk jernbanen gjennom Hayward og passerte begges hjem.

1860-åra med borgerkrig

Borgerkrigen mellom nord- og sørstatene fant sted mellom 1861 og 1865, og Endre Gulbrandson og sønnen Gulbrand skal ha deltatt i denne krigen som rammet så mange.⁵ Det er imidlertid ingen dokumenter som kan bekrefte at Endre var med.

Kari Northup forteller følgende om Endres befatning med borgerkrigen:

Min mamma Atlanta Dye hørte at da borgerkrigen brøt ut, gikk Peder Lunde og Endre Gulbrandson de 100 miles fra Hayward opp til Fort Snelling i Min-

neapolis, Minnesota for å verve seg. Da de kom dit, ble de begge nektet å gå i krigen: Peder var kortpusset, og Endre var plattfot. Så de snudde og gikk de 100 miles hjem igjen.

Skole og kirke i Hayward

Selv med motgang og mange vanskeligheter mistet Endre og familien aldri troen på landet de hadde flyttet til. De tok selv ansvar for religiøse og borgerlige anliggender. Skole og kirke var viktig for nordmenn, også for nordmenn som utvandret. Deres første ønske etter at de hadde bygd seg hus i Amerika, var å etablere et sted der de kunne utføre kirkelige handlinger og skoleundervisning for barna.

Endre Gulbrandson ervervet en eiendom til Hayward kirkegård fra D. C. Armstrong, mens den første skolestua i Hayward ble bygd av tømmer på Peders eiendom. Peder var også i styret i 31 år som rådgiver og organisator for Hayward. Han var den første revisor og bankkasserer i Hayward.

The East Freeborn menighet ble organisert i 1861 med residerende kapellan C. L. Clausen som første pastor. Han holdt gudstjenester i menigheten frem til 1865 unntatt en tid da han var prest i borgerkrigen. I Freeborn County hadde prestene H. A. Preus og Vilhelm Koren hatt gudstjenester og misjonsoppdrag før 1861.

I det første skolestyret for Hayward satt to medlemmer fra Lundefamilien, Lars og Peder, i tillegg til Andrew Sanderson. Lars var svigersønnen til Endre, og kom til Amerika i 1865.

Clausen holdt 1. oktober 1861 konfirmasjon i skyggen av et eiketre på Ole Hanson Indahls gård, rett øst for der East Freeborn Church nå står. Konfirmantene var Hans Gulbrandson (Lunde), Martin Rua og Asle Lunde. Dette var den første konfirmasjonen i Freeborn County.

Atlanta Dye forteller at moren Cornelia Lunde godt husket sin bestemor Else Olsdatter, som på sine gamle dager hadde fått det for seg at hun ville gå tilbake til Norge. Cornelia var rundt ti år gammel den gangen, og ble sendt etter henne. Hun kunne fortelle at bestemoren fremdeles var kjapp til beins.

Avisen *Freeborn County Standard* i Albert Lea kunne 4. november 1885 melde at Endre Gulbrandson var kommet hjem etter en tur til sitt fødeland Norge. Endre døde 27. mars 1886. Hans kone Marit døde 21. februar 1898. Peder Aslesen Lunde fulgte etter i 1891, og Else Olsdatter Gravli 10. mai 1908 i Moscow. De er alle gravlagt på Hayward Lutheran Church Cemetery. Tre av pionerene fra Ådal døde altså i Hay-

⁴ 1 bushel = 35,23 liter. Bushel er volum måleenhet for tørr måling (ikke væsker), og er mest brukt i landbruket.

⁵ Ulvestad, Martin: *Nordmændene i Amerika, deres Historie og Rekord*. Minneapolis, Minn., USA (1907).

ward, deres nye “rike”. De var blant de første nordmenn som dro over til det nye landet og bannet vei for tusener av landsmenn som kom til å følge dem.

I et minneord i *Freeborn County Standard* heter det:

Ved åttetiden om kvelden sist lørdag 27. mars 1886 døde den kjente Endre Gulbrandson i sin bopel i Hayward, 74 år gammel. Han var overhode i den velkjente Gulbrandson-familien, der tre sønner er fremtredende og svært vellykkede forretningsmenn i denne byen. Det er i tillegg fire andre barn, tre døtre og en sønn.

Den avdøde ble født 4. desember 1812 på Ringerike, Norge. Han emigrerte i 1852 til Amerika, bosatte seg i Iowa County, Wisconsin, og dro i 1856 videre til sitt flotte hjem i Hayward. Han har siden han kom til Hayward vært en fremtredende og respektert mann. Han var kjent som tilhenger av uavhengighet, og hadde en medfødt hengivenhet til prinsippene om frihet og fri regjering. Dette fikk ham til å bli en aktiv pådriver i den revolusjonære innsatsen i Norge, som hadde til hensikt å reformere regjeringen ved å begrense kongens makt. Dette har man nå i stor grad lyktes med. Han ble imidlertid tvunget til i all hemmelighet å forlate Norge for å unnsnippe fengsel, en skjebne som ble til del for Gulbrand Johnsrud,⁶ bosatt i dette fylket, og mange andre norske patrioter.⁷

Sist sommer etter 30 år besøkte han Norge, og han satte stor pris på dette besøket. Han kom tilbake og døde fredelig på terskelen av natten av livet, omgitt av sin hengivne familie og venner. Hans begravelse vil bli avholdt i dag på den avdødes bopel. Gudstjenesten blir holdt av O. H. Smeby, pastor i den norsk-lutherske kirke.

⁶ Om thranitten Gudbrand Johnsrud kan leses i min artikkel «Familien Gudbrand Torkildsen Johnsrud på Strande», *Hringariki* 2/2010. Han ble i 1855 i høyesterett idømt ett års fengsel for å ha deltatt i opprøret i Hønefoss etter at hattemaker Halsten Knudsen var blitt arrestert. Han emigrerte i 1857, og kom til Freeborn County.

⁷ Samfunnsforhold i Norge kunne altså i 1886 omtales slik i en amerikansk avis: “This caused him to become an active mover in the revolutionary effort in Norway to reform the government by curtailing the King’s power, which at last has become in a great measure successful. But he was compelled to secretly leave Norway to escape imprisonment therefor, a fate that befel Gulbrand Johnsrud of this county and many other Norwegian patriots”.

Emma Stoa Lunde (1891-1992) forteller:

Hjemme hos besteforeldrene likte de å mimre om den skjønnne barndomsbygda, og spesielt likte de å fortelle om den vakre kirken hjemme i Ådal, både om gamle og nye Viker kirke. De hadde detaljerte historiske kunnskaper om kirken, og kjente til alle dateringer på kirkeklokker, døpefont, lysekroner og lysestaker i Viker kirke som ble gjenoppbygd i 1702.

På veggen ved siden av prekestolen i Viker kirke henger et gammelt bjørneskinn, som ifølge sagnet er fra bjørnen som ble skutt ved alteret i Hedalen kirke. Kirken ble gjenoppdaget etter at dalen lå øde i flere generasjoner etter svartedauden i 1350. En jeger skjøt en tiur som satt i en furu. Kulen traff også en klokke som var i kirkens klokketårn. Kirken var da helt overgrodd med furu og gran. Jegeren ble nysgjerrig og ville undersøke denne klokkeløden, og da fant han kirken. Inne ved alteret skjøt han denne bjørnen som tydeligvis hadde funnet seg et hjem i kirken. Hvoretter han bragte bjørneskinnsfellen til Viker kirke, hvor det har hengt til denne dag.

Et annet sagn som ble fortalt i familien gjelder den første, opprinnelige Viker kirke på østsiden av Sperillen. Kirken ble en natt flyttet dit den nå står, og stedet hvor den første kirken sto kalles kirkeåkeren opp til i dag.

Fakta om Freeborn County

Freeborn countys totale areal er 1 833 km², hvorav 39 km² er vann. Administrasjonssenteret ligger i byen Albert Lea, som også er fylkets største av i alt 19 byer. Freeborn County er et fylke i delstaten Minnesota og har grenser mot Steele County i nordøst, Mower County i øst, Faribault County i vest og Waseca County i nordvest. Det grenser også mot delstaten Iowa i sør. Freeborn County ble grunnlagt 20. februar 1855, og har fått sitt navn etter William Freeborn som var byen Red Wing’s andre borgermester.

I 1860 bodde det 3367 personer i Freeborn County. I 1900 var det økt til 21 838 personer. I 1980 bodde 36 329 her, og i 2010 var det 31 255 personer.⁸

⁸ Kilde: Wikipedia.

Barn og barnebarn av Peder Aslesen Lunde og Else Olsdatter Gravli

1. ASLE PEDERSEN LUNDE

ASLE ble født 8. april 1846 på Lunde i Ådal og døpt 6. juni i Vikar kirke. Han emigrerte i 1850 sammen med sine foreldre, bare fire år gammel, til Osage Township, Mitchell County i Iowa.

Han giftet seg med GUNHILD FREDRIKSDATTER, født 17. juli 1851 på Nedre Hval i Haug og døpt 21. mars 1852 i Norderhov kirke. Hun var datter av FREDRIK CHRISTIAN JØRGENSEN ØYMOEN (1816-1866) og ELI OLSDATTER HAUKEDELEN (f. 1821). Ved folketellingen 1865 bor hun på Øymoen i Ådal. Hun konfirmeres 22. september 1867 i Vikar kirke, og melder 21. april 1881 utflytting til Amerika.

Asle Pedersen Lunde døde i oktober 1892 i Hayward, Freeborn County. Han ble drept da han ble sparket av en hest som sendte ham inn i et gjerde, der han slo hodet i en stolpe. Gunhild døde fire år etter, i 1896. Barna deres, som nå var i en alder fra fem til tolv år, flyttet til bestemor Else og var der ved folketellingen i 1900. Alle var født i Hayward. Else var 79 år i 1900 og var blitt en gammel dame, og hun fikk derfor god hjelp av sin andre sønn Ole og svigerdatteren Ingeborg i oppdragelsen av barna.

A. ELISE LUNDE

ELISE ble født i januar 1884. Som Elsie er hun oppført som leder av husholdningen sammen med søsteren Palma og broren Alfred ved folketellingen i 1900.

Hun giftet seg 13. juni 1916 med Pete Skaar, og de hadde fire barn. De er oppført i folketellingen 1920 i Riceland Township, Freeborn County, Minnesota. Elise hadde begynt forberedelsene til bursdagsfest for sine tvillinger da blindtarmen sprakk, og hun døde 6. april 1925 i Freeborn.

Ved folketellingen 1930 bor Pete sammen med sine barn og Firenze Riceland, Elsie's søster. Peder og Elsie er begge begravet på Hayward Cemetery i Minnesota. Bildet ble sannsynligvis tatt i forbindelse med bryllupet deres.

B. FLORENCE CORRINE LUNDE

FLORENCE ble født 9. mars 1886, og giftet seg aldri. Ved folketellingen 1920 bodde hun sammen med søsknene Alfred og Palma i Hayward. Da søsteren Elsie døde i 1925, hjalp Florence til med omsorgen for barna.

Florence er oppført i husholdningen til svogeren Pete Skaar i Riceland ved folketellingen i 1930. Hun døde 22. mars 1984 i Albert Lea, hele 98 år gammel, og er gravlagt på Hayward Cemetery.

Fotografiet på neste side er tatt da hun gikk på videregående skole, sannsynligvis tatt rundt 1904.

Florence Corrine Lunde

C. PALMA ALETTA LUNDE

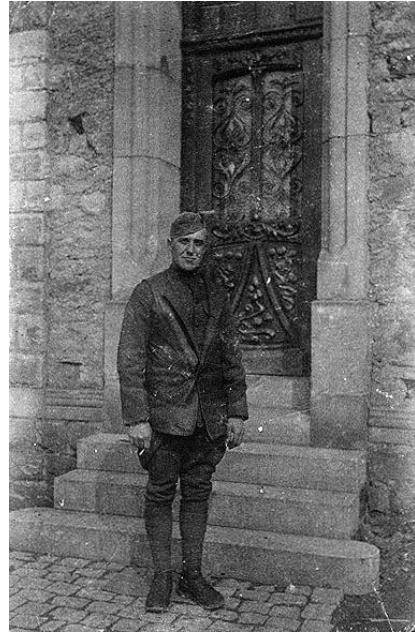
PALMA er født 4. oktober 1888. Ved folketellingene i 1910 og 1920 bor hun i Hayward sammen med sine søsken, og er da lærer.

Palma gifter seg 11. september 1920 med Ora Leonard "Mike" Schultz. Han var født i Illinois, der de også bor når deres datter blir født i 1922. Sønnen er født i Minnesota i 1928, og vi finner familien i Riceland ved folketellingen 1930.

Palma dør 17. april 1979. Både Ora og Palma er gravlagt i Ellendale Lutheran Cemetery, Freeborn, Minnesota. De hadde to barn.

Fotografiene viser Palma da hun gikk på videregående skole, sannsynligvis rundt 1905, og Ora da han tjenestegjorde under første verdenskrig i Frankrike.

D. ALFRED GERHARD LUNDE

Født 29. mai 1891. Var fem år gammel i 1896 da hans mor døde uten at testamente forelå. Det ble derfor bestemt av en domstol at eiendommen i Hayward skulle deles likt mellom barna, men i henhold til norsk skikk skulle eiendommen arves av den eldste sønnen, altså Alfred. Gården ble administrert av naboene frem til han selv var gammel nok. Da han var fjorten år gammel, begynte han selv gårdsdriften med hjelp fra naboene.

Vi finner Alfred i folketellingene i 1910 og 1920 i Hayward. I 1922 selger de tre søstrene sin arvepart i gården til Alfred for en dollar og "kjærlighet og hengivenhet".

Alfred giftet seg med Marion Frydenlund 25. desember 1926. De hadde ingen barn. Han døde allerede 1. juli 1948, og er gravlagt på Hayward Cemetery.

2. OLE PEDERSEN LUNDE

Ole ble født 27. mai 1858 på en bondegård utenfor Hayward. Ved folketellingene 1860, 1870 og 1880 bor familien fortsatt i Hayward.

Ole gifter seg 10. mai 1881 i Bear Creek Church, ikke langt unna Grand Meadow, Minnesota med INGEBORG (ISABEL) OLS-DATTER VIKER, født 16. november 1855 i Rock Creek, Mitchell County, Iowa. Hun var datter av OLE NILSEN D. E. VIKER og MARGIT NUBSDATTER ONSGÅRD. Ved folketellingen i 1856 er hun med sine foreldre i Osage Township, Mitchell County, samme sted som Peder og Else Lunde bodde i 1856. Ingeborg ble kalt Isabel i folketellingen i likhet med mange norske navnesøstre.

Lite visste de vel, de to kameratene Peder Lunde og Ole Viker da de i 1850 dro fra Ådalen, at de en dag skulle få barn som giftet seg med hverandre.

Ole og Ingeborg bodde først i seksjon 8 i Hayward før de i 1897 flyttet til Moscow og bygde på nabotomta til Ole Nilsen Viker. Ved folketellingene i 1900, 1905, 1910 og 1920 finner vi dem der. Ved tellingen i 1920 bor også svigerdatteren Hattie der sammen med sin mann Rudolph og deres tre barn.

Sønnen Peter bygde et hus til dem i Hayward, og de flyttet dit like etter at folketellingen i 1920 ble holdt. Ved folketellingen i 1930 bor Ole og Ingeborg i Hayward. Yngre

familiemedlemmer bor fremdeles sammen med dem, blant annet datteren Margarett.

Ingeborg med tre av barna.

The Evening Tribune, lokalavis for Albert Lea, har et minneord etter Ole 22. april 1933.

På 90-års dagen til Ingeborg i 1945 er det et stort intervju med henne i lokalavisen, da familie og venner sist fredag var samlet i hjemmet hennes. Blant vennene blir B. H. Knutvold fra Albert Lea spesielt nevnt som en kjær gammel venn av familien, og 16. desember skulle også han fylle 90 år.

Ingeborg likte best å fortelle om sin barndom og faren som hadde advart naboer mot indianerangrepene i 1862, og hvordan familien hadde flyktet.¹ Hun snakket også om borgerkrigen hvor så mange av mennene ble utkalt til tjeneste, og hvordan kvinner og barn ble etterlatt for å jobbe på gårdene.

Avisen skriver at Ingeborg er en av pionerene i Freeborn County. Hun har bodd her i 65 år, er ved god helse, og har helt opp til det siste drevet med karding og veving av tepper. Hun sier hun er så heldig at hun har fått følge utviklingen fra brødlaging av eget produsert korn i kaffekvern og opp til den fine maten som i dag lages på enkelt vis. Hun har fulgt utviklingen fra oksekjerre til bil og fly, fra villmark til jernbane på kryss og tvers. Ellers

¹ Indianeroppørret og hvordan de to ådølingene Ole Kjella og Gudbrand Palmesen ble drept og skalpert kan du lese mer om i *Hringariki* 1/2010. Begge er nevnt i avisintervjuet med Ingeborg, og dette er nok noe som har brent seg fast i hennes minne 83 år etter.

bruker hun mye tid på Guds ord, og har stor glede av besøkene til pastor A. Nordaune.

Ingeborg og Ole med barnebarn.

Ole døde 18. april 1933 etter en forkjølelse som utviklet seg til lungebetennelse. Begravelsen etter Ole ble holdt i deres hjem, og senere 21. april i The Lutheran Church. Ingeborg døde i 1948. De er begge begravet ved Moscow Lutheran Church i Freeborn County.

På bildet ser vi Ingeborg sitte og spinne.

Barna til Ole og Ingeborg er (med unntak av datteren Margaret) født i Hayward før familien

flyttet til Moscow rundt 1897. Ved folketellingen i 1900 bor familien i Moscow.

A. PEDER "PETE" OLIVER LUNDE

Pete ble født 15. april 1882, og flyttet til Moscow i 1897. Han giftet seg 30. oktober 1920 i Moscow Township med EMMA LOUISE STOA, født 18. juni 1891 i Moscow, datter av Bertol Johnsen Støa og Helle (Hilda) Olsdatter Fjeldbraaten som utvandret henholdsvis 1873 og 1870 fra Ådal.

Peder og Emma kjøpte seg en gård like nedenfor farens gård i Moscow mellom Albert Lea og Austin. De hadde to barn. Peder jobbet for Moscow School, og satt også i styret der. Han døde 17. mai 1964 på St. Olaf Hospital i Austin.

Eldstesønnen Olaf overtar gården etter farens død. Emma fortsetter å bo hjemme til hun dør 8. august 1992, 101 år gammel.

B. MARGARETT EMELIA LUNDE

Margarett er født 21. september 1883 i Thief River Falls, Minnesota, og bor sammen med sin mor så lenge denne lever. Hun arver gården etter foreldrene, men overdrar den til sin bror Rudolph. Hun er det eneste barnet som ikke er født i Hayward.

Kari Northup tror at Margarett ble født i Thief River fordi Ingeborg Lunde reiste opp til det nordlige Minnesota for å delta i bryllupet 27. august 1883 mellom søsteren Caroline Viker og O. M. Omlie i Fargo, Nord-Dakota. Atlanta og Kari gjetter på at Ingeborg deretter ble hos foreldrene, som

bodde i nærheten av Thief River Falls, frem til Margarett ble født.

Ved folketellingen i 1930 bodde Margarett i Hayward Village. Hun var en utmerket syerske, og sydde mange kjoler for søstrene og kusinene. Hun døde ugift 7. mai 1982 i Albert Lea, Freeborn County, 98½ år gammel.

Palma (Lunde) Schultz. De hadde fire barn. Carl døde 19. juni 1946 i Riceland. mens Viola døde 14. juli 1980 i Albert Lea.

Rudolph og Hattie på bryllupsdagen.

C. RUDOLPH ENGVALD LUNDE

Rudolph ble født 7. april 1888 i Hayward. Han giftet seg 27. november 1915 i Freeborn County med HATTIE VIRGINIA NORDLAND, født 1. desember 1888 i Moscow Township, datter av OLE JAKOBSEN NORDLAND og OLAVA MARIE RUSTADVIEN. Hattie døde 19. oktober 1974 i Moscow Township. De hadde fem barn.

Rudolph fikk gården etter sine foreldre da den eldre søsteren Margarett overdro den til ham. Ved folketellingen i 1930 bor de i Moscow. Rudolph døde 4. mai 1976 i Albert Lea. Både Rudolph og Hattie er gravlagt på Hayward Cemetery.

D. VIOLA CAROLINE LUNDE

Viola ble født 20. juli 1889. Hun giftet seg i desember 1917 med CARL BAGLEY, født 27. mars 1889 i Riceland, Freeborn County, sønn av GULLICK KITTELSEN GULLICKSEN BAGLEY og SOPHIE BROWN. Carl og Viola bodde i 1920 i Riceland, også i 1930 da de var nærmeste naboer til Mike og

Viola og Carl ved deres bryllup.

E. ANNA CORNELIA LUNDE

Cornelia ble født 30. mars 1892 i Hayward. Hun giftet seg 12. juli 1917 i Great Falls, Cascade County i Montana, med PERCY ELWOOD BREES, født 20. juli 1888 i Oskis, Douglas County i Minnesota. Han var sønn av SOLOMON E. BREES og SARAH JANE THORN. Etter giftermålet bosatte de seg i Montana mellom Big Timber i øst og Choteau & Dutton i vest.

Percys bil var en Ford Model T, som han en gang i blant brukte inn til Choteau for å hente forsyninger og post. Noen av naboene ønsket at Percy skulle ta med posten deres også, men postmesteren i Choteau nedla forbud da det ikke var lovlig. Derimot, om Percy åpnet postkontor på gården, kunne han ta med seg naboens post, og slik ble det. Percy og Cornelias hus på gården var offisielt amerikansk postkontor, kalt Breston, fra ca. 1917 og frem til de rundt 1922 flyttet fra gården og inn til Great Falls, Cascade County, Montana. Breston står i dag som et historisk postkontor.

Percy dør 14. juni 1951 av hjerteslag i Great Falls, mens Cornelia følger etter 2. november 1980 i Denver, Colorado. De hadde seks barn. Begge er gravlagt i New Highland Cemetery, Cascade County.

F. ATLANTA NICKOLINA LUNDE

Atlanta ble født 7. juli 1895 i Hayward, og jobbet som lærer i offentlig skole. Hun reiste rundt 1920 til Montana for å besøke sin søster, og traff antagelig da sin tilkommende mann, firmenningen CALMER FREDRICK GUDBRANDSEN MOE. De giftet seg 14. september 1921. Han var født 28. oktober 1892 i Great Falls, Cascade, Montana, sønn av GUDBRAND FREDRIKSEN MOE (1858-1933), født på Lunde i Ådal, og KAROLINE (LENA AMALIE) ANDERSDATTER BYE (1861-1918).

Atlanta og Richard hadde høsten 1923 tatt en tur for å besøke familien i Minnesota, og det skulle bli skjebnesvangert, da Atlanta ble drept 12. september på veien hjem da bilen deres ble truffet av et tog. Toget kom rundt en sving, og ifølge vitneutsagn ble det ikke blåst varselsignal. Atlanta lå oppe på "kufangeren" til toget lenge nok til at hun fikk kastet babyen Richard opp på togplattformen, men ble så dratt under toget og døde. Hun ble sendt hjem til Minnesota med toget for å bli gravlagt der.

Søsteren Margaret ble med Calmar til Montana en stund for å ha omsorgen for Richard. Etter en tid ble Richard med Margaret tilbake til Minnesota, og bodde hos henne til han var fem år gammel. Da reiste han hjem til faren som hadde giftet seg igjen og fått to døtre.

Skjebnen ville det seg slik at da Richard var 18 år gammel, skulle han på besøk til Minnesota. Han kom da ut for en bilulykke, og ble drept like ved der hans mor ligger begravd.

Gravsteinen til Peder og Else på Hayward.

Barn av Ole og Asle Lunde

Ole Lunde Family
Back row - Atlanta, Cornelia, Rudolph, Viola & Pete
Front row - Margaret, Ole, Ingeborg

Barn av Ole og Asle Lunde

Ten Cousins (Lunde)
Back Row: Margaret, Cornelia, Viola, Florence, Rudolph
Front Row: Atlanta, Alfred, Palma, Pete & Else
Ole's kids - Pete, Margaret, Rudolph, Viola, Cornelia & Atlanta
Asle's kids - Else, Florence, Palma & Alfred

Familien "Gulbrandson" som tilhører den store Lunde-slekten var regelmessig samlet til familietreff i forskjellige byer. Wegger Gulbrandson, sønn av Endre og Marit Gulbrandson, har diktet til forskjellige stevner. Nedenfor er tre dikt gjengitt.

Dikt til familiefester i Lundeslekten

Territorial møte av Lundeætten 11. mai 1912

Here in Albert Lea to-day
On the eleventh day fra May
We are gathered a small flock
To give praise to God above
For His guidance to this spot,
Which we never have forgot.

Minnesota was made great
In the year fra fifty-eight
Four and fifty years ago,
No more territorial law;
And we are now a fine white race
In this splendid North Star State.

In Freeborn County still a few,
Yes is left to remain true
To the territorial cause,
And to give a friendly thought
Of the ones that are the past and gone
From their friends and from their homes.

Et dikt til Ringerikslagets stevne i Minneapolis Den 29. mai 1917

Vær hilset Ringerikingerne
Som er kommet hit til festen
Bygderne er i tallet seks
Men maaste flere og forresten
Hovedbygden det er Norderhov
Den halve Tyristrand er også vår
Samt Soknedalen og Haug og Hole,
Med Aadalen rundt omkring Sperillen.

**Den tredje samlingen av Lundeætten ble
samlet på West Hotell i Minneapolis
16. mai 1914**

We meet in Minneapolis,
This splendid fine spring day
The Lunde clan to celebrate
The sixteenth day fra May
In nineteen hundred fourteen
Is just one hundred years
Since Norway again was governed
By men fra her own race.
Norway our native land.
We send our hearty greetings
And love to Aadalen.

Here is this land fra Lincoln
Some Norwegian have come.
The land that was discovered
By Leif the Erickson

Such men as Martin Luther
And Uncle Abe so-called.
The Norwegian will follow
Till Dovre mountains fall
Abraham, your name is grand
You saved the flag and nation
And freed six million men.

To district treasure Lunde
We send our tender thanks
For writing up the Lunde gaard
On Lake Sperillen's banks
To give a history
Of those who have descended
From this Farm fra the free
Christian, dear Christian,
We ask you to come over
And join us sing this song.

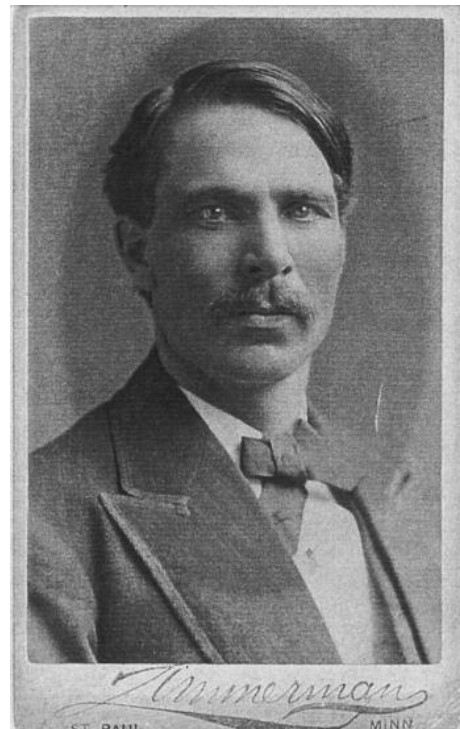
**BARN OG BARNEBARN
AV ENDRE GULBRANDSON OG KARI OLSDATTER GRAVLI**

1. GULBRAND ENDRESEN GULBRANDSON ble født 17. juli 1841 på Øymoen under Hæl, Granum i Ådal, og døpt 15. august i Vikar kirke. Han meldte utflytting sammen med foreldre og søsken i 1852. Da han kom til Amerika skiftet han fornavn til Gilbert, som var veldig vanlig blant norske emigranter.

Under borgerkrigen var Gilbert soldat i 21. Iowa frivillige korps, og ble alvorlig såret i et slag ved Black River Bridge. Han fikk et skudd som gikk gjennom begge beina rett under hofta, og hadde en lang rekonvalesensperiode, men fortsatte som frivillig frem til 1865. Etter krigen bosatte han seg i Albert Lea, Freeborn County, Minnesota, og kjøpte seg litt land der.

Han startet da på et 2½-årig jusstudium, og ble innsatt som dommer i skifteretten, et verv han hadde i åtte år.

Brødrene Hans, Gulbrand og Wegger startet i 1872 en agenturforretning for landbruksmaskiner i Albert Lea. I 1878 utvider de med isenkram og maskinforretning i tillegg. Broren Hans løser ut brødrene og blir eneieier av forretningen.

Gilbert gifter seg 19. juli 1875 i Minnesota med CHRISTINA MATIASDATTER LUNDE. Hun var født 6. januar 1855 i Boone County, Illinois, av utvandrede foreldre fra Voss:

Matias Anderson Lunde (f. 1824) og Boel Helgesdatter (1831-1906)

Ved siden av dommergjerningen startet Gilbert i 1878 en privat bankforretning, som etter hvert endret til en National Bank med en kapital på 50 000 dollars. Han gikk aldri inn på usikre spekulasjoner, og ved hans død oppgis formuen til omtrent 200 000 dollars, hvorav en god del var satt i landeiendom i Freeborn County. Han døde 18. februar 1900 i Albert Lea, og blir omtalt 31. mai 1900 i Ringerikes Blad.

Ifølge testamentet etterlot han seg hele 125 000 dollars, herav personlig eiendom med \$ 35 000. Kona fikk hjem og gård, \$ 5000 i kontanter samt \$ 30 000 i annen eiendom. Det lutheranske akademiet fikk \$ 975 og det lutheranske colleget \$ 500. Resten av verdiene ble delt mellom de fem barna.

Christina giftet seg igjen 1902 i Albert Lea med en annen ådøling, Wegger Weggersen Gravli, født 27. november 1861. Hans foreldre var WEGGER OLSEN GRAVLI (1808-1894) og KARI ELLEFSDATTER GRANUM (1824-1909). De hadde ikke barn sammen, og bodde nok litt både i Norge og Amerika. Wegger drev god forretning, og var blant annet med på å starte forløperen til det som skulle bli Braathen Safe.

Christina døde 21. februar 1918 av lungebetennelse på Paulsodden i Ådal, og ble gravlagt 6. mars i Nes kirke. Wegger døde i Amerika i 1949.

I *The Evening Tribune*, Albert Lea står det en notis fra skifteretten 2. mars 1918 om at Christina Gravli (tidligere Gulbrandson) døde i Nes Village i Ådal. Det skrives at hun ved sin død hadde eiendom i Amerika, og at krav i boet måtte meldes til retten.

Gudbrand og Christine hadde barna:

- A. ENDRE GULBRANDSON, født 17. april 1877 i Albert Lea, død 1881 i Minnesota.
- B. NORA MARIETTE GULBRANDSON, født 30. desember 1878 i Albert Lea. Gift 28. august 1900 med legen OLAF LARSEN HARTWIG LARSEN RØDLI (født 1867).
- C. EDNA BOLETTE GULBRANDSON, født 10. mars 1881 i Albert Lea, død 1884.
- D. ANNA CORINA GULBRANDSON, født 16. juli 1883 i Albert Lea, død september 1884.

- E. LEIF EDMUND GULBRANDSON, født 11. juli 1885 i Albert Lea. Gift 1907 med KARI OLSDATTER GRAVLI, født 3. april 1885 på Gravli og døpt 10. mai 1885 i Neskirke. Hun var datter av OLE WEGGERSEN GRAVLI (1845-1920) og ELLEN MARIE GUDBRANDSDATTER SEMMEN (1848-1932). De ble senere skilt.

Kari var niese av sin svigermors nye mann. Hun var bestyrer ved et studentpensjonat i Minneapolis. I *The Sunday Tribune* 26. april 1953 står følgende om Kari uken før hun skal pensjonere seg:

“Gulbie” pensjonerer seg

Mrs. Kari Gulbrandson, som har vært husholderske siden 1929 på studenterhjemmet Sandford Hall ved universitetet i Minnesota, går av med pensjon neste måned.

For de jentene som bor her vil nok hennes pensjonering merkes, en æra er slutt. Mrs. Gulbrandson var mye mer enn en god leder, hun holdt kontroll på lakenskipt og hvor lenge siden alt treverk var blitt vasket. Hun er så mye mere enn en effektiv husholderske.

Det er ingen tvil om at hun i det minste kjenner alle de 285 kvinnene på studenterhjemmet ved navn. Hun kjenner hver enkelt mye mer enn bare navn.

Siden hun kom fra Albert Lea, hadde hun spesiell interesse i studenter som kom derfra.

Hun tok vare på studentene og hadde alltid mye smør i reserve for jentenes improviserte popcornfester, hun forlot festrommet i godt humør og ga nøklene fra seg til kjøkkenet når noen av de “glemske” jentene hadde glemt gardina (trolig gardenia) for kvelden.

Hun hadde alltid en liten gave til nykommere for at de skulle føle seg hjemme.

Journalisten skriver videre at den viktigste årsaken til intervjuet var at han husket hennes vennlighet og hennes vakre kolleksjon av norske smykker:

Hun er født i Norge 3. april 1885 og kom til Minnesota 19 år gammel for å besøke en onkel. Visitten ble lang, Minnesota ble hennes hjem.

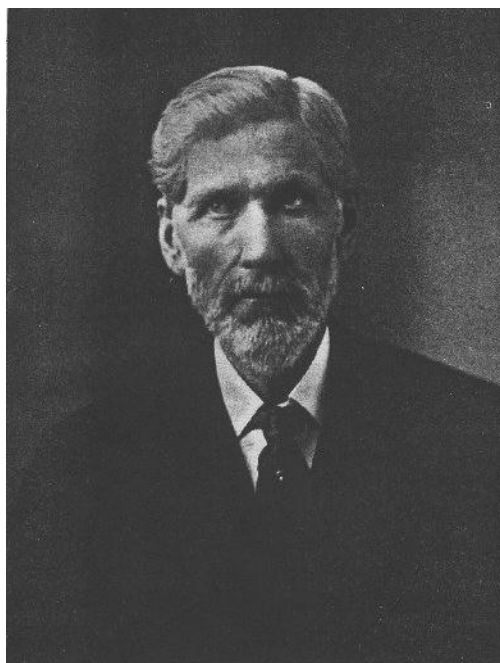
I 1922 flyttet hun og hennes datter Carina, som nå er lærer i Otonville, Minnesota, til Minneapolis fra Albert Lea. Før hun ble en del av Sandford Hall jobbet Mrs. Gulbrandson som husmor i Sandford anneks. Det brant ned i 1929. Hun er medlem av University Lutheran Church fra Hope og medlem av kvinnesenes hjelpeorganisasjon.

Mrs. Gulbrandson har planer om å seile til Norge 2. juni for et etterlenget besøk sammen med sin svigerinne og niese.

- A. ROLF MURELL GULBRANDSON, født 9. desember 1887 i Albert Lea.
- B. EMMA LUELLA GULBRANDSON, født 9. april 1890 i Albert Lea. Gift 28. desember 1910 med JOHN ROYAL HARRY WALD, født 4. november 1888 i Chicago. Seks barn. Emma døde 26. juni 1960, og John 12. oktober 1952 i New York.
- C. THOR LEONIDAS GULBRANDSON, født 4. april 1892 i Albert Lea.
2. GONOR (JULIA) ENDRESDATTER GULBRANDSON, født 3. januar 1843 på Øymoen og døpt 19. februar i Viker kirke. Kom i 1852 med foreldre og søsken til Amerika, der hun brukte navnet Julia.
- Gift 29. desember 1873 med PETER HANSON, født 30. april 1850 på Toten. Hun døde 22. juni 1897 i Albert Lea. Ved folketellingen 1900 bor Peter i Albert Lea som enkemann sammen med syv barn.
- Barn av Peter og Gonor:
- A. ELSIE MARIA HANSON, født 15. oktober 1874 i Albert Lea. Hennes navn ble skrevet Eliza ved folketellingen i 1905, siste gang vi finner henne i tellingene.
- B. HILDA ELINORA HANSON ble født 19. mai 1877 i Albert Lea. Ved folketellingen i 1930 er hun 53 år, ugift, og bor i Albert Lea sammen med sin far.
- C. INGA ALETTE HANSON, født 18. desember 1879 i Albert Lea. Hun flyttet en gang mellom 1900 og 1910 til Crookstone, Polk, Minnesota, og bodde der som ugift ved folketellingene i 1920 og 1930.
- D. GUSTINE OLAVA HANSON, født 12. april 1880 i Albert Lea. Hun bodde hjemme i Albert Lea ved folketellingen i 1910.
- E. EVA MALVINE HANSON, født 14. januar 1882 i Albert Lea, og bodde også hjemme i 1910.
- F. CASPER WILHELM HANSON, født 12. november 1883 i Albert Lea. Han døde 15. mars 1946 i Freeborn County.
- G. AUGUST KLEBERG HANSON, født 14. august 1885 i Albert Lea. Bor hjemme hos far og søsken i Albert Lea i 1910.

3. HANS ENDRESEN GULBRANDSON, født 9. oktober 1844 på Øymoen og døpt 27. oktober i Viker kirke. Til Amerika i 1852.

I 1878 utløser han brødrene Hans, Gulbrand og Wegger fra maskinforretningen som tidligere er omtalt, og blir eneeier av forretningen.

Hans Gulbrandsen

Hans giftet seg 4. juli 1878 i Albert Lea med OLAVA ELIZABETH NELSON, født 3. februar 1857 i Amerika av foreldre MATHIAS og AGNETHA ROOD NELSON. Mathias var fra Hedemarken, og Agnetha fra Land. Agnethas familie var utvandret og i båtbyggerbransjen. Hans og Olava (Olive) bosatte seg i Albert Lea. Ved hans død 19. juni 1931 i Albert Lea anslås formuen til 125 000 dollars.

The Evening Tribune fremhever ham som en av pionerene i området. Han hadde alltid vært republikaner, og døde hjemme i East Third Street. Olive døde 25. april 1948 i Freeborn.

I en lokalavis i Albert Lea finner vi følgende: Hans Gulbrandson, en av de mest respekterte borgere og næringslivsmenn i Albert Lea, ble stedt til hvile i dag. Mr. Gulbrandson var virkelig en pioner som forretningsmann. Han kom til Freeborn County i 1856, og var en av de som bygde Albert Lea.

Helt opp til noen få dager før sin død satt han ved skrivebordet for å søke etter nytt verktøy som de kunne gjøre forretninger av.

Selv om han var 86 år, var hans sinn klart, og han drev sin virksomhet med den samme årvåkenhet som han gjorde mens han ennå var en ung mann.

Forretningen hans ble større for hvert år. Han var en rettferdig mann, ærlighet var viktig for ham. Hans ord var like godt som en obligasjon. Alle som kjente ham kunne bekrefte dette.

Ved Hans Gulbrandsons bortgang har Albert Lea og Freeborn County mistet en av sine eldste og beste borgere. Einar Gulbrandson, hans sønn, ga sin far en stor hyllest da han like etter hans død sa: «Vel, hvis noen lever så rent og godt et liv som far har gjort, da tror jeg ikke han trenger å bekymre seg om livet som skal komme».

Begravelsen blir holdt fra hans hjem. Etter det går gravferden til Our Savior's Lutheran Church med preken av pastor J. C. Quill. Under begravelsen vil all virksomhet stå stille i Albert Lea.

De hadde barna:

- A. EINAR ALVIN GULBRANDSON, født 31. mai 1879 i Albert Lea. I 1976 står følgende om ham i lokalavisen:

Den eldste sønn av Hans og Olive Gulbrandson, Einar Melvin, ble født 31. mai 1879 i familiens hjem på 124 East Third Street. Han gikk på Ramsey Grade School og Luther Academy før han som ung mann, sammen med sin far og bror, startet i verktøyindustrien, senere også sammen med sin sønn og datter i den samme virksomheten.

Einars datter Ruth gir følgende karakteristikk av sin far: Han var en snill og forståelsesfull far. Han var alltid interessert i gårdsdrift, hvordan vindmøller virket, om brønnen var dyp nok og hvordan avlingene ble og hvordan tistlene ble behandlet.

Han var medlem av Rotary, gjorde mye her og deltok ofte på nasjonale Rotary-konferanser. Han likte å reise og besøke steder han hadde lest om da han var ung.

Som sin far var han religiøs og tilhørte First Lutheran Church. Han var også medlem av "Businessmen's League". Han deltok aktivt skolestyret til Hospital Association og mange andre komiteer.

Einar giftet seg med Milla Hoel Gulbrandson. Han døde forholdsvis ung 16. april 1948, i en alder av 68, bare noen få dager før sin 91 år gamle mor. Hans kone og hans to barn, Harald og Ruth, er alle i live og bor i Albert Lea.

- B. MARTHE AGATHE GULBRANDSON, født 18. desember 1881 i Albert Lea.

I 1976 står følgende i lokalavisen:

Marthe Agathe var student ved Ramsey School og Luther Academy, og studerte pianospill i Chicago med Hugo Kelso som lærer. Stemmebeherskelse studerte hun i Minneapolis med Jacob Hjort som lærer.

Marthe studerte musikk ved Augustana Academy i Canton, SD før hun giftet seg med pastor Axel E. Strom 9. februar 1908.

Det var et stort bryllup. Agatha, eller "Aggie" som hennes venner og slektninger kjærlig kaller henne, ble gift i en lyseblå silkekjole under festligheter i hennes hjem på Third Street, som bar mer karakter av en bankett enn bare en mottakelse.

Hun og hennes mann var ved ulike tidspunkter stasjonert i Fertile, Battle Lake og Renville, før hans dårlige helse i 1948 brakte dem tilbake til hennes barndomshjem.

De var foreldre til to sønner, Oscar og Vernon Strom. I sitt gamle Gulbrandson-hjem på Third Street tar Mrs. Strom igjen opp interessen for sin kirke. Hun lytter til telekringkastede gudstjenester, leser kirkelig litteratur, og holder seg oppdatert med hva som foregår i First Lutheran Church.

Hadde hun vært født en generasjon eller to senere, er det mulig at musikken ville blitt heltidskarriere for henne snarere enn å være underordnet barn, kjøkken og kirke.

Inntil for kort tid siden spilte hun piano, og kunne synges litt for gjester. Det er ikke mange år siden hun deltok i et program i et møte med kvinnegruppen i First Lutheran Church.

En samling av kassetter som viser hennes musikalske evner er bevart. Hun har et klart bilde av livet som barn og som ung kvinne som vokste opp i det som den gang var et helt nytt samfunn.

Hun klarte å holde kontakt med utrolig mange venner og slektninger. Helt fra ungdommen har hun i boks etter boks pent katalogisert brev og kort fra venner og familie.

Martha Agathe døde 25. februar 1979 i Freeborn County.

- C. EDMUND GULBRANDSON, født 23. august 1887 i Albert Lea. I 1976 står følgende om ham i Albert Leas lokalavis:

Edmund Hartvick, yngst av Hans og Olives tre barn, ble ikke gift. For noen år siden publiserte *Tribune* et bilde av ham sammen med to venner mens de tjenestegjorde et sted i Frankrike under første verdenskrig.

Han ble uteksaminert fra Ramsey skole og Luther Academy. Han blir beskrevet av sin niese, Ruth Gulbrandson, som "en snill og sympatisk mann som likte god musikk". Hun fortsetter med å fortelle at han likte å synges og tilbringe søndagene blant venner som ønsket å samles rundt et piano og synges.

Han likte å reise og å drive med sport, og spesielt på høsten likte han å jakte. Som sin bror jobbet han i jernvarehandelen.

På den tiden Hans Gulbrandsons nekrolog sto i Tribune, ble det sagt at hans sønn, Edmund, var ute av stand til å være i begravelsen ettersom han var innlagt ved Veterans Hospital i Minneapolis med en alvorlig sykdom.

Han overlevde sin far med bare noen få uker, og døde 9. august 1931, bare 23 dager før hans 44. fødselsdag.

4. WEGGER ENDRESEN GULBRANDSON, født 4. november 1846 på Øymoen og døpt 14. februar 1847 i Viker kirke. Var med foreldre og søsken til Amerika i 1852.

Etter at han hadde solgt seg ut av familieselskapet, startet han to nye jernvareforretninger, en i Hayward og en i Ellendale. Disse ble styrt av sønnene Amos og Eskil. Han eide også en farm som hans far kjøpte i 1861 og som bærer Albert Lincolns navn.

Wegger giftet seg i 1880 med ANNE MARIE KNUDSEN. De bodde i Albert Lea, der han satt ti år i bystyret. Høsten 1906 var han visepresident i First National Bank, Albert Lea og styremedlem av Farmers State Bank, Hayward. Han var styremedlem av komiteen for Church Extension Found for den norsk-evangeliske lutherske kirke og styremedlem ved Luther Academy i Albert Lea.

Jernvarebutikken som Wegger bygde i 1906.

I 1908 gjorde Wegger, hans hustru og to av barna en reise til Norge. De gikk med dampbåten *Lusitania* til Liverpool, og da de måtte vente der i fire dager, tok de en tur til London. Foruten til fødebygd Ådalen reiste de rundt i Norge og oppsøkte Bergen, Trondheim, Gudbrandsdalen og Hallingdal.

Ringerikslaget blir stiftet i 1916, og Wegger blir valgt til formann. Han blir også senere gjenvalgt.

Anne Marie døde 27. juni 1919 av et slag hun fikk på venstre side. Wegger takker meget for deltagelsen ved begravelsen og for de mange vakre blomstene, særlig blomsterkransen fra viseformann Lerberg og sekretær Erik Johnsrud i Ringerikslaget.

Wegger kom 2. juni 1925 tilbake til Amerika etter en tur til Norge. Vi vet ikke når han døde. Wegger og Anne Marie fikk ti barn, hvorav seks var i live i 1921.

- A. INA MARGARETHE GULBRANDSON, født 20. juli 1881 i Albert Lea. I 1920 bor hun hjemme hos faren.
- B. ESKIL HARTVIG GULBRANDSON, født 14. august 1883 i Albert Lea. Gift med MATTIE GRAY. Han døde 31. desember 1915 i Hennepin County, Minnesota.
- C. VICTOR MONRAD GULBRANDSON, født 30. mai 1885 i Albert Lea. Han giftet seg ca. 1913 med Ida Lund - hennes foreldre var født i Sverige. De bosatte seg først i Minneapolis, Minnesota. I 1930 holdt de til i Beverly Hills, Los Angeles, California. Victor døde 26. oktober 1966 i Los Angeles. Én sønn, Ewayne, ble tannlege i California.

Anne Marie Knudsen, gift med Wegger Gulbrandson.

- D. AMOS BENTON GULBRANDSON, født 9. august 1887 i Albert Lea. Bor i Hayward i 1900, i Ellendale, Steele, Minnesota i 1905, og igjen i Hayward i 1910. Gift 1912 med STELLE BERGESON, og får to sønner med henne i 1913 og 1915. I 1920 er han enkemann og bor sammen med barna i Forest City, Winnebago, Iowa. Han gifter seg annen gang med LILLIAN og får i 1921 ei datter med henne, født i Iowa. De bodde i 1930 i San Antonio, Los Angeles County, California. Amos døde 26. april 1967 i Santa Monica, Los Angeles.
- E. CLEON DEMANT GULBRANDSON, født 10. mars 1891 i Albert Lea. Militær og bosatt i Washington. Etter forfremmelse i 1921 kommer det brev fra ham, der det nå står kaptein C. D. G. Gift på 1920-tallet med ASTRID. Bosatt i San Fernando Valley i California i 1939 og 1940, og var i 1944 og 1946 i North Hollywood/Studio City, California. Døde i mars 1975 i Seattle, King County, Washington.
- F. FREMONT GARFIELD GULBRANDSON, født 13. februar 1894 i Albert Lea. Var med i første verdenskrig, og kom hjem til familien i 1921. Gift i 1928 med RUTH M.

De fikk en datter, og bodde i 1930 i Minneapolis, Hennepin County i Minnesota. Han døde 6. juni 1930 etter flere ukers sykeleie på et sykehus i Hennepin. Begravelsen ble etter hans eget ønske avholdt hjemme hos onkelen O. P. Hanson.

- G. KATINKA LUELLA GULBRANDSON, født 12. august 1896 i Albert Lea. I 1921 er hun gift med BEN STINSON og bor i Warmick, Nord-Dakota.
- H. NINA OVETTA GULBRANDSON, født 20. januar 1899 i Albert Lea. Dør i juni 1905 på samme sted.
5. KARI ENDRESDATTER GULBRANDSON, født 29. oktober 1849 på Øymoen og døpt 6. januar 1850 i Viker kirke. Flytter i 1852 med foreldre og søsken til Amerika. Hun giftet seg ca. 1871 i Amerika med sin firmenning LARS NILSEN LUNDE, født 9. juli 1836 på Søndre Lunde i Ådal og døpt 20. august 1836 i Viker kirke, sønn av NILS ASLESEN LUNDE (1796-1869) og RAGNHILD PAULSDATTER ENGER (1803- 1869). Nils Aslesen, som i 1824 hadde overtatt Søndre Lunde etter sin far, var halvbror til Peder Aslesen. Nils solgte gården i 1851 for å utvandre, men dette ble satt på hold, og han kjøpte Bjerkhage gård i Gausdal. Lars melder utflytting til Amerika 1. august 1865, og kommer til familien ved Hayward. Foreldrene kommer etter i 1869, men begge dør på høsten samme år. Lars døde 30. mars 1917, og Kari 10. mai 1941. Her er minneord over Lars i *The Evening Tribune*, 11. april 1917: Begravelsen etter Lars Lunde ble holdt i går. Prest Ellertsen holdt minneord i hans hjem med familien og noen av naboene til stede. Ellertsen holdt preken på norsk, og prest Smeby på engelsk under seremonien i kirken. Kirken var pent pyntet, og kisten var dekket med påskeliljer, calla-liljer, hyasinter, roser, nelliker og andre avskårne blomster. Kirken var fylt med folk som kom for å vise den siste respekt for en som hadde vandret inn og ut hos dem så mange år. En som ga en hjelpende hånd om det var mulig. Norman Hove var hjemme på påskeferie. Andre som kom langveisfra var Hans, Vegger og Einar Gulbrandson og ektefellene V. E. H. og E. E. Gulbrandson, Elinore og O. P. Hanson. Mrs. S. S. Edwards og C. G. Edwards, E. W. og Haldor Knatvold fra Albert Lea, Elling Johnson fra Fergus Falls, G. O. Lunde fra Nora Springs, Iowa, Lewis and Oliver Skattium fra

Hills, Minnesota, Eric Torgrimson og Lars Hanson fra Grand Meadows, Mrs. S. Severson fra Oakland og O. P. Lunde fra Moscow.

Millard Olson som akkompagnerte James Chase er tilbake her.

Gilbert Lunde fra Gladstone, Nord-Dakota kom på fredag. G. O. Lunde fra Nora Springs kom for å besøke sin onkel Lars Lunde på grunn av hans alvorlige sykdom den siste tiden. Inga Hanson er lærer i vårsemestret på en skole i distriktet Rosenberg. E. C. Savre og familie fra Kenseo, Iowa tilbrakte søndagen i sitt tidligere hjem her. Arthur og Barbra Lunde kom fra St. Paul akkurat i tide for å snakke med sin døende far. Mr. og Mrs. J. H. Frydenlund er glade for at deres sønn kom til deres hjem 2. april. Magda Magelssen bor hos sin søster.

The Evening Tribune har en artikkel om Kari ved hennes 86-års fødselsdag i 1935. Bursdagen ble feiret hjemme hos datteren Magdalene. Gjestene hadde med seg velfylte lunsjkurver som ble servert i kafeteriastil. Gjestene hadde også med seg kryssantemum som dekorasjon til bordet samt en stor bursdagskake bakt av Karis niese, Mrs. Ralph Graft.

Minneord etter Kari i *Photo News*, Owatonna, Minnesota 15. mai 1941:

Mrs. Lars Lunde, 91 år, pioner og nybygger i Freeborn County, bosatt i 19 år i Owatonna, ble begravet i går i Hayward. Mrs. Lunde kom til Hayward da Minnesota fremdeles var et «territorial» i 1856.

Kari Gulbrandson ble født på Nes i Aadalen 29. oktober 1849. Fire år senere kom hun til Amerika sammen med sine foreldre i et seilskip. Frem til 1856 bodde familien i Wisconsin, men kom til Hayward i Freeborn County i en overdekket vogn.

De ble de første nybyggerne i området. Hjemstedet der familien Gulbrandson bosatte seg var i familiens eie helt frem til sist år. Med unntak av to år i Manistique, Michigan etter hennes ekteskap med Lars Lunde i 1869, har hun bodd hele tiden i Minnesota. De siste 19 år har hun bodd sammen med sin datter, Mrs. Henry M. Head fra Owatonna.

Hun var meget klar i sinnet og patriotisk. Sist høst hadde *The Photo News* tatt et bilde av henne da hun leverte stemmeseddelen for presidentvalget. Hun hadde stemt i alle valg siden kvinner fikk stemmerett.

Seks av Lundes 11 barn er i live, deriblant Mrs. Head fra Owatonna. Det er 19 barnebarn inkludert J. Norman Hove i denne byen. Hans

sønn, James Norman Hove II, er ett av Mrs. Lundes tre barnebarn.

Lars og Kari hadde barna:

- A. MAGDALENE RUDOLPHINE LUNDE, født 30. august 1872 i Hayward. Jobbet som bokholder i jernvareforretningen til faren og brødrene. Hun giftet seg 31. januar 1900 med JENS JOHANNESSON HOVE, og jobbet senere for ham i The Farmers State Bank. Jens var født 10. februar 1860, og foreldrene var JOHANNES OG BERTHA HOVE. Han døde i 1920, og i nekrologen står det følgende:

Han kom til Freeborn som syttenåring, og tok da gårdsjobber for forskjellige farmere i Bancroft Township, og på vinteren gikk han på Luther Academy. Etter tre år dro han til Nord-Dakota og underviste på en skole like ved Portland. Han dro så tilbake til Freeborn og åpnet i 1892 en landhandel i Hayward sammen med J. C. Staige. Han holdt på med dette frem til 1904, da fikk han med seg flere av farmerne og andre til å danne en bank i Hayward. The Farmers State Bank of Hayward åpnet sine dører i november 1904. Han begynte da å jobbe som kasserer i banken.

Jens døde 7. november 1920. Magdalene arvet andelen i banken, og fortsatte der som kasserer. I oktober 1933 ble banken ranet, og hun ble truet med en pistol mot hodet. Hun hadde kun 10 dollars som hun ga til raneren, som totalt fikk 170 dollars med seg. Magdalene solgte eierandelen i banken og flyttet i 1935 til Minneapolis. Hun døde 22. mars 1947. De hadde fire barn.

- B. EDWIN NORMAN LUNDE, født 13. mai 1874 i Hayward. Han døde 28. mai 1896.

- C. GILBERT LUNDE, født 20. desember 1875 i Hayward. Minneord 5. juli 1929 i *The Evening Tribune*:

Gilbert Lunde døde plutselig i Dickinson, Nord-Dakota. Blindtarmbetennelse endte med døden for en godt kjent tidligere innbygger. En beskjed fra Dickinson ble mandag morgen mottatt av Gilbert Lundes slektninger i Hayward om at han var meget syk, og at broren Carl Lunde måtte komme med en gang. Uten tidsopphold reiste Mr. Lunde, hans søster Mrs. Gilbert Skaug og hans mor, Mrs. Lars Lunde, fra Owatonna til Dickinson.

En ny beskjed kom like etter at de hadde dratt, han var død mandag klokken 5. Da ingen hadde hørt at han var syk, kom dette som et stort sjokk. Senere kom det brev med beskjed om at han hadde fått blindtarmbetennelse og var blitt operert uten at det hjalp.

Gilbert Lunde var sønn av Mr. og Mrs. Lars Lunde. Han var født på Lunde-farmen i desember 1875, og bodde der til han var en voksen mann. Han er eier av flere hundre acres landjord ved Gladstone, Nord-Dakota, der han var bonde i flere år før han flyttet til Dickinson for å gi barna bedre muligheter til å gå på skole.

Hans kone og fire barn er i live: Lone, Leland, Norman og Elaine, også hans gamle mor og to brødre: Carl fra Hayward og Arthur fra Mt. Vernon, samt fem søstre: Mrs. J. J. Hove og Mrs. Skaug fra Hayward, Mrs. E. C. Savre fra Glenwood, Mrs. B. O. Anderson fra Rochester og Mrs. Henry Head fra Owatonna.

Følgende står i *The Evening Tribune* 10. juli i 1929:

Carl Lunde og søsteren, Mrs. Skaug, kom søndag hjem fra Dickinson. De var blitt bedt om komme rask fordi deres bror Gilbert døde så plutselig. Mrs. Lars Lunde, deres mor som er nesten 80 år var med tilbake til Owatonna, og klarte turen meget godt. De benyttet tiden til å besøke tidligere innbyggere av Hayward.

De besøkte familien John Enger og familien Frank Enger, hvis kone er Johanna Bilden, samt familien Jens Enger hvis kone er Cora Bilden. De besøkte også Mr. og Mrs. Bilden - hun het Lizzie Tandberg da hun bodde her.

- D. PAULINE LUNDE, født 28. april 1878 i Hayward. Gift med EDGAR NORMAN SCHERLIE. Hun dør allerede 19. april 1901 og blir gravlagt på kirkegården i Hayward. De hadde datteren Clara, født 25. juli 1900.
- E. MARIE LUNDE, født 11. april 1880 i Hayward og død der 30. desember 1881.
- F. GERTRUDE LUNDE, født 9. september 1882 i Hayward. Hun giftet seg 15. mars 1902 i Albert Lea med ELLING CLARENCE SAVRE, født 1. april 1879 i Amerika med foreldre var fra Sevre i Hallingdal. De hadde to barn og bodde i Hayward i 1910, i Joice Worth, Iowa i 1915, i Mentor, Divide, Nord-Dakota i 1920, og i Pope, Minnesota i 1930. Elling døde 2. mai 1969 og Gertrude 26. juni 1970 i Pope County, Minnesota.
- G. MARTHA LUNDE, født 7. mars 1884 i Hayward. Gift 22. juni 1910 med GILBERT SKAUG, som i 1910 var partner til Elling Savre. De var bosatt i Hayward ved

folketellingene i 1910, 1920 og 1930. Gilbert døde 23. juli 1961 i Freeborn, og Martha 10. januar 1980 i Albert Lea.

- H. RAGNHILD HILDA LUNDE, født 4. oktober 1885 i Hayward. Gift ca. 1926 med BERNARD (BEN) OSCAR ANDERSON. Før hun ble gift jobbet hun som rettskriver for dommer Norman E. Porter. De er i 1930 bosatt i Rochester, Olmsted, Minnesota. Ben døde i 1959 i Minneapolis, og Hilda 26. oktober 1977 i Hennepin.
- I. CARL LUNDE, født 8. mars 1888 i Hayward. Gift 19. september 1919 i Hayward med INGA JULIANA HANSON, født 17. august 1894 i Minnesota. Hun døde 4. august 1960 i Hayward, og Carl 21. juni 1965 samme sted.

The Sunday Tribune hadde 16. desember 1962 et intervju av journalisten Love Cruikshank med Carl, der han forteller om barndommen:

Mann fra Hayward vil finne en vei for å bevare historien

Vi var ti barn i et toromshus, og det var alltid rom for besøkende, forteller Carl K. Lunde fra Hayward. Han bor i familiehuset som ble bygd i 1871, men større og modernisert. Om han ikke hadde pekt ut det originale huset med to rom, så kunne vi ikke sett det.

Faktisk var det 11 barn som Lars og Kari Lunde fikk, syv jenter og fire gutter. En av jentene døde to år gammel. Barna sov på et lite loft med gardiner mellom sengene for å sikre litt privatliv. Et av rommene nede var kjøkkenet, det andre ble benyttet som oppholds- og soverom.

Som president i Freeborn Historical Society er Lunde meget interessert i historien fra hjemstedet hans. Interessen er mer enn akademisk. Ledd for ledd bakover finner han ut at familiens historie er mye av det samme som Freeborn Countys historie.

Hans mor, avdøde Kari Gulbrandson, kom til landet med sin familie fra Norge, og bodde først i Wisconsin. De kom til Hayward-området da hun var syv år gammel, og var den første familien som bosatte seg der. Farmen hun vokste opp på lå ikke langt unna Lundes gård.

Carls far kom fra Norge da han var 33 år gammel. Lars og Kari Gulbrandson ble gift i 1869, og reiste like etter det til Michigan.

Lars var en erfaren skogsmann i Norge. I Michigan jobbet han i tømmercamp med tømmermåling. Han målte tømmerstokker som skulle bli til plank.

Kari jobbet som husholderske i et rikt hjem hos en lege og hans kone. Carl forteller at hver måned ble det brukt penger for å videreutvikle farmen. Da Lars ble syk, gikk Kari til tømmercampen for å stelle for ham. De oppdaget da at hun var en meget god kokke, og hun ble dermed værende der som kokke for karene.

Det var et hardt liv, men Lunde-familien tjente nok penger til å betale for landet de hadde ervervet seg. Etter to år dro de hjem og bygde huset med to rom som Carl vokste opp i.

Det var mange ting vi ikke hadde, sier han, men en ting vi hadde var mye med god mat. Min mor var ei meget flink kokke. Ved høytider var det alltid bakverk, og selvsagt tradisjonell lutefisk og lefse.

Da jernbanen ble bygd gjennom Hayward hjalp hun til som kokke for arbeiderne. De tok alltid lengere pauser i Hayward enn andre steder, forteller Carl. De reiste gjerne lenger enn nødvendig for å komme til mors gryter.

Han husket også om sin mor at hun klaget aldri. Vi hadde et presentabelt hjem, forteller han: Vi hadde et gammelt orgel som min søster lærte å spille på. Min nesteldste bror spilte fiolin, jeg spilte blåseinstrument i Hayward Band. Det var vel knapt verd å nevne, jeg var ingen musikanter.

Den lille skolen som Lunde-barna gikk på finnes ikke lenger. Carl husker fra sin barndom at det ikke var vei til skolen. Barna måtte gå to miles for å komme på skolen, noen ganger gjennom tykt snødrev. Det var ikke så ille sier han, normalt hadde hestesleden laget en god vei for oss, andre ganger kunne vi ri.

Hans første og siste lærere var de beste, Hans første lærer var Harvey Holmes, en ballspiller, wrestler og bokser, men først og fremst en meget god lærer. Da han var ferdig med skolegangen i hjembygda, studerte han et år på University Farm School i St. Paul.

Et medlem av Hayward Lutheran Church fortalte at han hadde fått valget mellom landbruksskole og Luther College, Decorah, Iowa. Han valgte landbruksskole i St. Paul selv om han til å begynne med hadde liten respekt for den: Jeg fikk til og med enda mindre respekt for skolen den første uken da jeg ble bedt om å rengjøre fjøset. Jeg tenkte at jeg trengte ikke å gå på skolen for å lære dette.

Hans oppfatning av skolen endret seg, og når han nå tenker tilbake på den, var det kanskje den lykkeligste tid i hans liv. Da jeg var hjemme lengtet jeg tilbake til skolen som jeg aldri hadde lengtet hjem noen gang, sier han.

Hans interesse i jordbruket vil han nå fortelle om. Han var en av de første forhand-

lerne i Minnesota av hybrid mais. Frem til han pensjonerte seg brukte han all sin tid på gårdsarbeid med unntak av 18 måneder da han var forhandler på en bensinstasjon med matservering. Den 160 acres store eiendommen faren hadde eid er nå blitt til 280 acres.

Avdøde fru Carl Lunde het før hun ble gift Miss Inga J. Hanson. Hun vokste opp i Hayward-området og gikk på samme skole og i samme kirke som Carl. Hun har eksamen fra Albert Lea High School, og Carl sier at hun var et musikalsk naturtalent: Hun lærte meg å sette pris på og elske god musikk.

Carl og Inga har tre sønner:

Lowell jobber ved John Deer Company i Minneapolis. Han vervet seg i marinen to uker etter Pearl Harbor, og ble der i fire år.

David er hjemme på farmen like ved Hayward. Han tjenestegjorde ved Trieste under andre verdenskrig. Han var i reservestyrkene og ble innkalt under Koreakrigen. Han ble innkalt bare en uke før han skulle gifte seg, men ble innvilget perm.

Julian ble uteksaminert fra University of Minnesota på College of Business Administration, og jobber i Honeywell. Han tjenestegjorde i hæren i fire år, og var stasjonert ved flytjenesten i Essex.

Ved siden av å være interessert i historie og musikk er Carl Lunde medlem av War-Dads, Rotary, Farm Bureau og Sons of Norway. Han er kjent som Mr. Republican i området rundt Hayward, og er med i det lutheranske brorskapet. Han har holdt nesten alle kontorer åpne for medlemmer i Hayward Lutheran Church, og sang også tidligere i kirkekoret.

Hans største interesse for øyeblikket er å gjøre alt mulig for å etablere et historisk museum i fylket for å videreføre tradisjonen som er overført til ham fra hans forfedre.

- J. BARBARA LUNDE, født 17. mai 1890 i Hayward. Hun giftet seg på Thanksgiving Day 1917 (fjerde torsdag i november) med HENRY MARTIN HEAD fra Albert Lea. De bosatte seg i Owatonna Steele, Minnesota i 1930. Barbaras mor Kari bodde sammen med dem. De hadde minst tre barn: Henry, Merton og Barbara.

Henry døde i 1971 i Owatonna, og Barbara 16. november 1988 samme sted.

- K. LARS ARTHUR LUNDE, født 9. oktober 1892 i Hayward. Gift 26. desember 1926 med Angeline Sparrow. Ett barn.

Minneord over Arthur Lunde i *The Evening Tribune*, lørdag 17. januar 1931:

Lundes dødsårsak er hjernehinnebetennelse. Den tidligere innbygger av fylket, som også er uteksaminert fra vår lokale skole, døde i dag i Springfield III etter svært kort sykdom.

The Tribune fikk denne ettermiddagen rett før avisen skulle gå i trykken vite at J. Arthur Lunde, en tidligere innbygger av dette fylket, nettopp var død i Springfield av den unge alder av 38 år. Han hadde vært syk sist høst, men har i den senere tid vært relativt bra. Han ble imidlertid plutselig syk i går med hjernehinnebetennelse, og ble fraktet til sykehuset i Springfield hvor han døde i dag.

Mr. Lunde bodde i Hayward. Da han var ferdig med grunnskolen, studerte han ved Albert Lea High. Senere ble han uteksaminert fra University of Minnesota, og tok så en MA Degree fra State College of Agriculture i Amos, Iowa.

Under verdenskrigen var Mr. Lunde fenrik i marinen. Han tilhørte Company II, 22. regiment i Great Lakes Naval Training Station. Senere var han på Northwestern University og New York.

Foruten hans kone og lille datter er hans 81 år gamle mor, Mrs. Lars Lunde fra Owatonna i live, og følgende søstre og brødre: Mrs. J. J. Hove fra Hayward, Mrs. B. O. Anderson fra Rochester, Mrs. Henry Head fra Owatonna, Mrs. Gilbert Skaug fra Hayward, Mrs. E. C. Savre fra Glenwood og Carl Lunde fra Hayward. Han var nevø av Hans Gulbrandson som bodde i byen. Da den alvorlige sykdommen ble kjent i går, reiste Carl Lunde, Mrs. Skaug og hans nevø Norman Hove sammen med B. O. Anderson direkte til Springfield, og ankom rett før han døde. Begravelsen er ikke planlagt, men vil bli holdt i Hayward ved Lundefamiliens gravsted.

6. MARIA ENDRESDATTER GULBRANDSON, født 21. januar 1852 på Lundeeie. Til Amerika bare noen måneder gammel, men det sies i mange kilder at hun er født i Minnesota. Hun giftet seg med JOHN ANDERSON, 30 år og født i Norge ifølge folketellingen 1880. De bosatte seg i Albert Lea, og John handlet med hvete. Maria døde 1885 i Freeborn.

De hadde følgende barn:

- A. ARTHUR EDGAR ANDERSON, født vinteren 1873, død av hjernefeber 20. mai 1876. Begravet fra Middle Church i Bancroft.
- B. MILLIE LEUGENIE ANDERSON, født 2. mai 1875 i Albert Lea. Gift i den norsk-lutheranske kirken med HANS MAGELSON fra prestefamilien Magelssen. Han

fikk sin utdanning i St. Louis og var prest i Walnut Grove, Minnesota. Ved bryllupet spilte Miss Stadheim orgel. Emma Gulbrandson var blomsterjente, mens Mrs. Lunde, Minnie, Hanna, Hilda Hanson og lillesøsteren Atlanta var brudejenter. Dagen etter bryllupet dro brudeparet til sitt fremtidige hjem i Walnut Grove. De fikk ni barn. Millie døde 21. desember 1955 i Cass County, Minnesota.

- C. ATLANTA PERNILLE ANDERSON, født 19. august 1880. Gift ca. 1911 med ANDREW WILLIAM OLSON. Bosatt i Walnut Grove, Redwood, Minnesota, der Atlanta døde 17. august 1943. De hadde to døtre.

7. ELSIE LUGENIE GULBRANDSON, født 16. november 1854 i Wisconsin. Kom med foreldrene i 1856 til Hayward. I 1900 er hun ugift og bor i Antelope Valley, Deuel County i Sør-Dakota. Som tante bor hun hos Gilbert Lunde, sønn av Lars og Kari Lunde.

Elise ble syk på sine gamle dager. Hun bodde hjemme i et år, og ble stelt av ei sykesøster frem til hun ble flyttet til Naeve Hospital, Freeborn County, der hun døde 24. november 1936.

8. EDWARD ENDRESEN GULBRANDSON, født februar 1858 i Fillmore County, Minnesota. Gift 1897 i Hayward med Bertha Benson, født 31. januar 1870 i Hallingdal. Hun kommer til Freeborn County i 1889. De bor i i 1900 i Hartland, Freeborn County, der Edward er gårdbruker. Han døde 14. oktober 1900, ti dager etter at sønnen var født.

Enken bodde i Albert Lea i 1910, -20 og -30. I 1921 har hun eget hus og er eier av 175 acres land nær Hayward stasjon, alt gjeldfritt. Hun døde 10. november 1963 på Naeve Hospital. Hun hadde en sønn og ei datter, tre barnebarn og syv oldebarn i live etter seg.

De hadde følgende barn:

- A. MARIT GULBRANDSON, født 31. mars 1899. Gift ca. 1929 med ELMER CARL MENNE. Bosatt i Cedar Rapids, Linn, Iowa. Marit døde 18. september 1994.
- B. EDWARD STANTON GULBRANDSON, født 4. oktober 1900. Gift ca. 1925 med ROSE WEISS. Bosatt i Albert Lea, der Edward døde 3. mai 1986. De hadde tre barn ved folketellingen i 1930: Robert, Gerald og Betty.

Katnosa - et gammelt sognedele mellom Ringerike og Hadeland

Christen Christenssøn, fogd på Ringerike, ga 12. desember 1676 bygselseddel på skogstykket Katnosa og Kalvehaugen til assistensråd og justitiarius Christian Lund. Sognedelet mellom Ringerike og Hadeland gikk gjennom Katnosvannet, og på Ringerike anså man at dette området lå til kongens allmenning i Norderhov. Fogdens forgjenger, Jacob Luth, hadde allerede i 1662 byglet det bort til finnen Paal Andersen.

av Sten Høyendahl

Borgeren og handelsmannen Povel Thorstenssøn i Christiania mente imidlertid at området lå under hans gård Brattval i Jevnaker, og stevnet derfor en del eldre mennesker til å avgi vitneprov 8. juli 1680 på Katnosa, der Krokskogen har sin ende. Sorenskriver Bent Pederssøn på Hadeland møtte opp med sin tingbok, og samt-

lige tolv lagrettemenn var fra Hadeland. Dette skulle bli opptakten til flere rettssaker og stridigheter i årene framover.

Et eldgammelt dokument

Povel Thorstenssøn ønsket å få fastslått at Katnosskogen og vannene rundt alltid hadde vært brukt under Brattval. Han hadde derfor bedt hadelandsfogden Cornelius Hvid om å foreta de nødvendige undersøkelser. Av de innstevnte vitnene var de fleste fra Hadeland, to fra Aker samt Iver Pålsrud som bodde på Alme i Haug. I tillegg var ringeriksfogden Christen Christenssøn innstevnet til å høre vitneprovene.

Povel hadde et odelsbrev fra 1364 på pergament om Katnosa og Katnosskogen, som ble lest opp før avhørene. Brevet, som er gjengitt i sin helhet i tingboken for Hadeland, dessverre med utydelig skrift, lyder slik *Ord effter Anden som Aff gamell Norschie vdtolchet*:

Allum goede Manum teem Tette breff: Sae æller hörer: Sender Fynbogo: Daugk:sön, Joen Lodensön, Laugrete: Mender I Opslo: Quidie Gud och sinne Mee Viill Eder Kondigt giörre: at Meer Vaaro I Preeste Stugunn I Osloe: dagen Næste Effter Olls Meso: a: Niende aare Rigkes ochor vordelligh Her Hakonnar Med Guds Mischun Noriges Koning: Sogom Vij: och Hörde Handom: tacha at Halvord Brato: Raade Mande I Oslo Solte Arne Siffuersön a Stolsbergo: a Rommeriko Edt SkougStöche Neffnos Kapnos Markum: och Liger I Janoker Kierchesogen a Hadalandt ter aff gangier Mall huud och Tuago Meekæ Soltatte aagure huerom: arre: I Landschyldyll; och begynte dælle om forNente Kapnos Marchen I Nedre Kattnos kinosse: a: I Nörda: ænda: a Fillingen: dedan auster I Aachlangh: dedan I aust hellingen Mot Kallffue hougén dædan at Malfossen som end I Kattnoes aene och Föllinger Aaene: Norde I Langæ kiene och aaforneffnde: Kapenos osse: och Skall fölles Hann: I huer Maade. Varæ Med Ollum Lutom och Lunde forro och Nio: der Ligger och Ligget haffuet: En kiendis forneffnde Halluor Brato at haffue fanget Meste Pening i Mynste som dem I Mellum I kiöb terrokom for Sandende hengom Mer ocór In Seglum: En Hallffuor sin In Segellum for dettæ breff Er gjort vor Stad Aar och dag som före siger:

Breff for Kapnesose schoug Liger tiell Bratt Vuoll paa Hadeland:

Lest vdj Rette paa Voxsen I Aggers sosen Ting Stuue: d: 13 Maig an: 1559:

Gamle mennesker på Jevnaker minnes

De fleste av de innstevnte vitnene i 1680 var for gamle til å kunne møte opp selv til avhørene på Katnosa. Povel Thorstenssøn framla derfor et provsbrev med flere vitnemål, nedskrevet 10.-11. oktober 1679 av Bertel Persen Lysen og Anders Gundersen Vierstad. De to hadde vært hos ekteparet Ole Olsen og Barbra Torstensdatter på Røstad i Jevnaker. Barbra

var datter av den gamle brukeren Torsten Helgesen på Brattval, og Ole, som var rundt 90 år gammel, fortalte at svigerfaren hadde brukt Katnosa fiskevann, Aklangen og Fyllingen. Opp fra Katnosvannet gikk Mårvika i vest opp mot Fyllingen, og der hadde Torsten anlagt bjørnegraver og drevet jakt på mår og fugl. Dette hadde han gjort langt inn i sin alderdom,

ge hadde også latt noen av sine slektninger fått rettigheter her, blant dem Harald «Fellem». Dette vitneprovot gir mange interessante detaljer, og gjengis derfor i sin helhet:

Effter forsk^{ne} begiering, och paafølgende fougden S^f Cornelius Huids befaling, hafuer vj underschrefne Verit hos efftersch^{ne} prof, och Vidnisbiurd, Nembl: A^o 1679: d: 10 octobr: Waare Vj hos Oluf Olsen, boende paa Rödstad i Jefnagers Sogen paa Hadeland, En Gamel Mand Ved 90 Aar, Profuet och udj Ald Sandhed er Witterligt, at Sal: Torsten Bratuold, brugte, oc fulte, Katnos fischeuand, samt Aaklangen, och Fylingen Wande, med fischerie, och udj schougen med Gilring och schötterie, op fra samme Katnos Gich En Wiig, Strechende i Wester op imod Fyllingen, som Hand Kaldet Maarui, Huor hand med Gillering til fuel, samt Stocher, och biörneled, bekomet baade Maar, biörner, och fugel, Huilche hand brugte oc fulte, v-paa anchet af alle; Indtil Alderdom betoug han:, och hand ej vaar god for at gaa der effter, huor da en deel af Ringerige, indueled sig siden, End och hans quinde Barbra Torstensdaater Profuer Lige det same, som for ermelt, saa och fore Gaf, at hun offte Vaar med sin Sal: fader Torsten Bratuold, udj fischerie, udj Katnos osse och Vande, til med saugde hun, at hindes bæste fader Helge, boede en langtid paa Bratuold, och brugte ofuen be^{te} Wande, och udj schougen, indtil at hand blef giffit ud til Hesselberig, och flötte i fra Bratuold, och ofr Lod for sin sön Torsten, huor Helge hand tog nogen af sine Slechninger, Nembl: Harald Fellem, som da Vaar alle af it folch och ingen Misundte den Anden noget, til med Profuer Barbra Torstens daatter, at hinders sal: fader Torsten, altid baade Windter och somer hafde sit fischerie, paa En Hambre Nord, mit i Katnosen, Huilche deris tilstand, de ved boger æd Wilde bekrefte, dette Witner vj undersch^f Röstöd ut Supræ.

Bertel Pedersen
Egenhand

Anders Gundersen
Egenhand

Flere gamle folk på Jevnaker hadde gitt sine vitneprov, blant dem Rolv Christoffersen Gullen. Christoffer Gullen, hans salige far,¹ hadde sagt at Torsten Brattval alltid hadde brukt Katnosvannet, Aklangen og Fyllingen uten at noen klaget over det. Den 70 år gamle Engebret

¹ Noen gårdshistorie er ikke skrevet for Hadeland, men på Hadeland Folkemuseum oppbevares Per Jacob Desseruds detaljerte notater for flere gårder i Jevnaker, nedtegnet i slutten av 1990-årene. Christoffer Rolvsen Gullen, Rolv Gullens far, sier seg i manntallet 1664 å være over 80 år gammel, og han er nok identisk med Christoffer som i 1624 brukte Gullen.

Olum, barnefødt på Rønnerud,² visste også at Torsten upåttalt hadde fisket i Katnosa. Også Anders Vestern, som var oppvokst på Vang og kunne huske 50 år tilbake,³ sa at Torsten vært alene om fiske og jakt her. Først på hans eldre dager var folk fra Ringerike kommet hit.

Gisle Kjørven, som sa seg hele 96 år gammel, la til at *en deel af Ringeriges almue* hadde begynt å ta seg til rette her med fiske i Torstens levetid, og Torsten hadde ofte beklaget seg over at han ikke var god for å drive dem derfra. Lars Andersen Vang, som hadde bodd på Vang i 42 år,⁴ kunne fortelle at Amund Brattval, Torstens ettermann, alltid hadde sagt at han *wilde hafue Ringerigis folch der i fra*.

Povel Thorstenssøn får medhold

Povel Thorstenssøn framla nå et dokument av 12. oktober 1677, undertegnet av tre menn. De hadde samme dag vært på Katnosa for å besikte skoghogst foretatt av ringerikinger øst for vannet, altså på hadelandssiden av sognedelet. Blant disse var bondelensmannen Villads Trøgstad i Norderhov. Det var blitt kjørt mye sagtømmer mellom Katnossetra og dammen, og dette hadde forårsaket store ødeleggelse. Seks lagrettemenn kunne nå - tre år senere - bekrefte at skogen mest var uthogd på østsiden av Katnosvannet, helt ned til Målfossen, der det var laget en kverndam og satt opp et kvernhaus. Skogen her hadde også vært utsatt for brann.

Povel Thorstenssøn viste også i retten et skiftebrev fra 1643, der det framgikk at Katnosa lå under Brattval. Han kom også med et makeskifte av 23. mars 1674, og en fullmakt av Ragnhild Amundsatter, utstedt 4. juli 1680 i Christiania. Ragnhild var barnefødt på Brattval.

Det ble nå ført tre vitner som var friske nok til å møte. Ole Kleggerud og hans bror, Ole Arnesen i Aker, sa at deres salige bestefar Halvor Mo i Jevnaker hadde bodd der i 60 år,⁵ og de hadde aldri hørt annet at Torsten og

² Engebret Bjørnsen Olum levde fortsatt i 1697, og satt allerede i 1644 på gården. Han var sønn av Bjørn Aastensen på Rønnerud, som var i live så sent som i 1661, jf Vesthagen, Ole Arild: *Aasten Horgen. Med aner i Gausdal og etterslekt på Hadeland*. Nettutgave.

³ Ifølge Desserud var Anders Haraldsen Vestern i Jevnaker, som i 1664 var 60 år gammel, trolig sønn av Harald Øvre Vang som nevnes i 1624.

⁴ Lars Andersen Vang var ifølge Desserud gift med Rønnaug Torgersdatter Grymyr, og brukte Øvre Vang i 1647.

⁵ Kleggerud var en plass under Mo på Jevnaker, grensegård til Haug anneks i Norderhov. Halvor Mo nevnes ifølge Desserud i 1614 og 1624.

faren Helge på Brattval brukte disse vannene til fiske. Deres salige far (vel feilskrift for bestefar!) Halvor Mo hadde da også fått Torstens tillatelse til å fiske i Katnosa sammen med ham.

Lars Johansen Gran i Sørkedalen kunne gjengi ord etter sin mor, Gunnor Larsdatter på Bjørnstad i Norderhov. Da han var gutt, hadde hun alltid sagt at Katnosvannene og fisket der lå til Hadeland. I den tiden lå det fe på Fagerlisetra, vest for Katnososet på ringerikssiden av delet.

Iver Pålsrud på Alme i Haug, som var stevnet til å vitne, unnlot åpenbart å møte ettersom han ikke nevnes flere ganger i tingreferatet.

Retten fant at Brattvals eiere var blitt krenket på utvei og eiendom, både av skogfinner og ringerikinger som hadde gått over sognedelet og hogd på et område som ikke hørte til Krokskogen. Disse burde derfor saksøkes *for sit Rette Andornede forum*, altså på Ringerike.

Et pergamentbrev fra 1364 i avskrift

Thorleif Solberg har omtalt en rettsak i 1689,⁶ der Povel Thorstenssøn hadde innstevnet flere bønder fra Haug som hadde anlagt bråter og høstet rug ved Katnosa på hadelandssiden. Andre kan ikke sees å ha skrevet detaljert om striden om sognedelet i 1680-årene.

I 1680-årenes tingbøker for Ringerike finner vi mange innførsler om stridighetene ved Katnosa, men de mest verdifulle opplysningene har vi utvilsomt i saken fra 8. juli 1680. Her har man da også i tingboken for Hadeland innført et brev fra kong Håkons niende regjeringsår, et brev man ikke finner i *Diplomatarium Norvegicum*. Dette gjelder åpenbart Håkon VI Magnusson, da brevet har mange likhetstegn med brev fra denne perioden, og det kan dermed dateres til olavsmesse eller olsok (29. juli) 1364.⁷ Det var rådmann Hallvard Bratt i Oslo som solgte skogstykket Katnosmarka til Arne Sigurdsson på Stalsberg i Skedsmo, og så ble delet gått opp.

Vi vet at mange brev fra denne perioden er falske, og denne avskriften er da heller ikke av de enkleste å vurdere, da gammelnorske og danske former går om hverandre. Her finner vi

Siffuersön for Sigurdsson og *kiöb* for kaup. Falsknerne behersket ikke alltid den gamle grammatikken, og det er mistenkelig når vi i brevet finner *a Rommeriko* istedenfor «a Raurmariki». Men vi har altså for oss en avskrift, og kan ikke se bort fra at feil kan ha oppstått ved avskrivningen av originaldokumentet. Skriften i tingboken er dessverre usedvanlig slurvete her, og brevet har på flere steder vært problematisk å tyde.

Selvsagt er det påfallende at rådmann Hallvard Bratt i Oslo, Arne Sigurdsson på Stalsberg i Skedsmo og lagrettemannen Finnboge Dagsson i Oslo ikke finnes i andre dokumenter fra denne tiden. En lagrettemann Jon Lodensson i Oslo har vi derimot i 1389.⁸ Ellers er vi i 1364 bare fjorten år etter svartedauen, og kan undres over tidspunktet for å gå opp delelinjer langt til skogs. Skogen hadde på 1300-tallet ikke samme verdi som den senere skulle få.

Spørsmålet om originaldokumentet er ekte, får derfor stå ubesvart.⁹ Dokumentet har vært framvist flere ganger, men det ser ikke ut som om det er blitt reist tvil om dette i noen rettsinstans.

Brattval-folket på Jevnaker

Vitner fra Hadeland kunne i 1680 fortelle at Helge Brattval og hans sønn Torsten alene hadde drevet fiske i Katnosa og jakt i skogen. Barbra Torstensdatter Røstad kunne fortelle at farfaren Helge hadde giftet seg til Hesleberg i Norderhov og flyttet dit. Vi finner da også Helge på Hesleberg i 1599,¹⁰ men i 1612 er han der ikke lenger. Han må åpenbart ha drevet Brattval en del år mot slutten av 1500-tallet. Barbra sa også at han hadde overlatt rettigheter i området til sine slektninger, blant dem Harald «Fellem».¹¹

⁸ *Diplomatarium Norvegicum* I, nr 513.

⁹ Dette pergamentbrevet er også framvist 12. juni 1688 på Varpet på Kjøelveien ved grensedelet for Hadelands allmenning. Sorenskriver Jens Hanssøn i Follo har nedtegnet referatet, som av alle steder er innført i tingboken for Follo, jf Statsarkivet i Oslo, Follo sskr, tingbok 23, fol. 11a-15a.

¹⁰ Riksarkivet (NRA), Rentekammeret (RK), lensregnskap Akershus (lensr. Akh.) len, Hadelands fogderi, legg 9.3, fogderegnskap 1. mai 1599-1. mai 1600.

¹¹ Navnet "Fellem" er åpenbart forvansket. Gårdsnavn som Felberg i Jevnaker og Falang i Gran ligger nokså nær, men en hadelandsskriver ville neppe ha brukt en slik skriftlig form om noen av disse gårdene. På Falang er det faktisk en Harald Monsen fra 1643, men han er trolig for ung. I Torpa i Nordre Land har vi gården Felle, som vel er for langt unna. Dersom skriveren har ment å skrive "Fellenn", kan det dreie seg om Færden i Haug, der

⁶ Solberg (2006), s. 39-41.

⁷ Sverre Grimstad omtaler dokumentet fra rettsakene om Katnosa, jf Grimstad (2008), s. 131, men forveksler dette med et forfalsket pergamentbrev av 29. juni 1384 som er innført i *Diplomatarium Norvegicum*. Dette dokumentet beskriver riktignok grensedelet, men har ingen relevans til Katnosa.

Torsten Brattval er oppført i landskatten 1612,¹² og døde rundt 1632. Det kan vi slutte av svigersønnen Ole Olsens ord på tinget i 1654. Ole, som da bodde på Hval i Jevnaker, kunne her fortelle hva Torsten hadde sagt 23 eller 24 år tidligere, og det hadde vært ett år før han døde. Mattis Thorstensen som før bodde på «Agedall», vel Augedal i Gran, opplyste samtidig at Torsten Brattval var hans far.¹³ Gamle Gisle Kjørven hadde sagt at folk fra Ringerike hadde begynt å trenge seg inn i området mens Torsten fortsatt var i live, trolig i 1620-årene.

Torsten ble etterfulgt på Brattval av Amund Trulsen fra Rotnes på Nes på Romerike, som i alle fall satt her i 1643 til sin død rundt 1658. Ragnhild Amundsdatter, som i 1680 hadde gitt Povel Thorstenssøn en fullmakt, var datter av Amund Trulsen og gift med salmaker Villum Jakobsen i Christiania.¹⁴

Makeskiftebrevet av 23. mars 1674, som var blitt framlagt i retten på Katnosa, var utstedt av Povel Thorstenssøn og Paal Hansen, som var gift med hver sin søster. Nå ordnet de seg med sine ektefellers odelsgoods. Povel fikk en tredjedel av Brattval, som hadde landskyld på 2½ skippund, mens Paal Hansen, den nye oppsitteren på Brattval, fikk 15 lispund i Hårum på Ringerike der det ble opplyst at Søren bodde.¹⁵ Dette var Søren Andersen på Søgarden Hårum i Hole.

Ett av vitnene fra Aker, Lars Johansen Gran i Sørkedalen, var opprinnelig fra Ringerike, og hans mor var Gunnor Larsdatter på Bjørnstad i Vegårdsfjerdings i Norderhov. Hans far var utvilsomt Johannes Bjørnstad,¹⁶ som brukte denne gården i 1640- og begynnelsen av 1650-

årene.¹⁷ Både Gunnor og Johannes levde fortsatt i 1653.

Nye rettssaker

Povel Thorstenssøn trakk høsten 1680 Christen Christenssøn for tinget i Hole, og hevdet at ringeriksfogden ingen rett hadde hatt til å utstede bygselseddel på Katnosa og Kalvehaugen. Christen Christenssøn sa han ikke visste annet enn at området lå til Ringerike, og Jacob Luth hadde da også utstedt bygselseddel på dette allerede i 1662. Nei, svarte Povel, Katnosa er ikke annet enn et fiskevann som skiller Ringerike og Hadeland, *Saa at Ringeriges eyedeler gaar paa den Eene, och Hadelands eyedeler paa den anden Side aff samme Wand.*

Kalvehaugen lå omtrent 2½ fjerding i sørøst, og grenset til Sandungskogen. Povel hevdet nå at han hadde lidt skade og stor fortred på eiendom, tømmer og vann, og at provsbrevet av 8. juli 1680 viste at plassene tilhørte ham. Retten kunne imidlertid ikke se at skadene på Povels eiendom hadde noen sammenheng med den utstedte bygselseddelen. Povel ble henvist til også å stevne gamlefogden Jacob Luth, som bodde på Helgeland i Hole, og partene måtte i så fall føre bevisene på nytt.¹⁸

Sommeren 1685 stevnet Povel Thorstenssøn flere bønder fra Haug som hadde anlagt en rugbråte øst for Katnosvannet: Engebret Ton, Paal Hval, Jens Hval, Per Berg, Svend Lo, Jon Opperud, Paal Klekken, Gudbrand Berg og Anders Færden. Rugen var blitt oppmålt, og Povel forlangte at bøndene måtte tilbakeføre kornet der det var blitt høstet, eller ned til Brattval. De svarte at de alltid hadde hatt dette området i hevd og bruk, og at Povel i så fall måtte bli tilkjent det ved lovlig prosess. Retten fant at ingen av partene hadde inngitt tilstrekkelige bevis.¹⁹ Povel ga seg ikke og bragte saken inn for Christiania lagting, og her fikk han medhold:

Dend Indstefndte Sorren Skrifuers dom böhr
iche Komme Citanten Poul Thorstensen paa
hans Eiendom Kavnos, imoed hanns derpaa

Harald Engebretsen overtok halve farsgården rundt 1617. Harald Færden oppga selv at han var født i 1570-årene på Nærstad i Haug. Takk til Ole Arild Vesthagen for hjelp til forsøk på identifikasjon!

¹² NRA, RK, lensr. Akh. len, Hadelands fogderi, legg 31.5, landskatt mikkelsmess 1612.

¹³ SAH, Hadeland, Land og Valdres (HLV) sskr, tingbok 3, fol. 40b-41a.

¹⁴ En del av opplysningene her er tatt fra Desseruds utkast om Brattval (1998). Desserud kjenner imidlertid ikke til saken på Katnosa i 1680.

¹⁵ SAH, HLV sskr, tingbok 18, fol. 51a.

¹⁶ Av den eldste tingboken for Ringerike framgår at Gunnor Bjørnstad i 1653 var innstevnet som vitne i en åstedssak på Østby. Hun møtte ikke opp selv i retten, trolig på grunn av sykdom eller alderdom, men ektemannen Johannes vitnet om hva Barbro Fleskerud hadde sagt til henne, jf Statsarkivet på Kongsberg (SAKO), Ringerike og Hallingdal (RH) sskr, tingbok I-1, fol. 44a (15. mars 1653). I Ringerike Slektshistorielags trykte utgave av tingboken er både Gunnor og Johannes i denne saken plassert på Østby, trolig ved redigeringsfeil.

¹⁷ Inger Johansdatter vitnet i 1692 om at Johannes, hennes far, rundt førti år tidligere hadde brukt Bjørnstad, og han hadde da hogst og havn felles med dem på Østby, jf SAKO, RH sskr, tingbok I-22, fol. 41a (30. sept. 1692).

¹⁸ SAKO, RH sskr, tingbok I-15, fol. 100b-101a (5. okt. 1680) og 107a (14. des. 1680), samt tingbok II-9, fol. 10b-11a (15. mars 1681). Ved sistnevnte ting, på Gomnes i Hole, stilte Gunvold Vik på sin landherre Povel Thorstenssøns vegne.

¹⁹ *ibid.*, tingbok I-19 fol. 58b-60a (15. juli 1685) og 90b-92a (1. okt. 1685).

Louglig forhuerfuede Mageschifte oc Gyldige AdKomster till Præjuditz i nogen Maader, Men hand samme Eiendom herefter Roeligen at følge oc Nyede w-behindret i Alle Maader, efter Samme Sine Skiøeders tilhold, dog hafuer hand at wogte Sig at hand iche tilsteeder Nogen finde derudj at bruge, imoed Kongelige Allernaadigste Forordninger -²⁰

Ringeriksbøndene taper saken

Først i 1689 stevnet Povel Thorstenssøn bøndene i Haug som fem år tidligere hadde anlagt bråter øst for Katnosa. Jens Hval bodde nå på Vang i Jevnaker. Retten ble satt på Trøgstad tingstue i Norderhov. Til tross for lagtingsdommen av 1685 anførte Henrik Peterssøn, den nye ringeriksfogden, at området fra arilds tid hadde ligget til Ringerike og vært brukt av allmuen der.

Povel Thorstenssøn mente at bøndene måtte avlegge ed på at de ikke hadde kjørt vekk mer rug fra Katnosa enn det som var oppmålt. De ville imidlertid ikke sverge - de holdt ikke finnen Paal på Spålen, som hadde sådd rugbråten, god for å gjøre ed på sitt løgnaktige foregivende. Retten hadde ikke annet å gjøre enn å følge lagtingets dom, og dømte bøndene til å gi Povel det oppmålte kvantum rug samt 16 daler i omkostninger.

Ved det andre rettsmøtet i Norderhov, der dommen ble avsagt, ser vi klare spor av sivil ulydighet. Bare to av de opprinnelige lagrettemennene møtte opp på tinget, mens Torger Skaug, Ole Vestern, Tomas Haga, Knut Ve, Jens Sørnum og Simen Alme valgte å utebli, trolig fordi de var sterkt uenige i en dom som de kanskje følte seg presset til å avsi. Nye lagrettemenn måtte derfor utpekes i deres sted. Slikt kunne ikke gå upåaktet hen, og de ble innstilt til påtale, *paa det de efter loven, andre saadanne halstarrige til afschye, Kand vorde straffed.*²¹

En ille ansett finne

Finnen Paal Andersen, som i 1662 hadde fått bygselsedel på Katnosa og Kalvehaugen, er lokalt mest kjent som Pål Spålen. Han kalles også ved flere anledninger ved sitt finske slektsnavn, *Keisen*. Paal Andersen har i ettertid fått stygt rykte på seg på Ringerike, og skal ha lidd en tung skjebne. Vi hører i 1689 at bøndene

i Haug hadde ham langt oppe i vrangstrupen, men da var han ikke lenger i distriktet.

Rett før jul 1680 ble Paal innstevnet til tinget av Povel Thorstenssøn, da han hadde hogd og brent ned en stor del av skogen som Christiania-borgeren mente hørte til Brattval. Finnen framla Jacob Luths bygselsedel av 24. mai 1662, men gamlefogden møtte selv ikke i retten. Saken ble derfor utsatt til neste saketing etter jul,²² men synes ikke gjenopptatt.

Sommeren 1684 var sorenskriver Jens Thygessøn Lund i Østsetermarka for å besiktige plasser og rydninger, og han kom også til Spålen. Bøndene i Haug hadde klaget over at Paal ikke bare hadde trengt dem ut og innhegnet setervollene på Fagerlia og Katnossetra, men også fordervet skogen med bråtebrenning. I tillegg hadde han ødelagt fisket som allmuen fra gammelt av hadde drevet her. Ved Katnossetra øst for Katnosvannet besiktet skriveren og hans menn to seterbuer og to seterbutomter, som Paal hindret allmuen i å bruke. De fant fire store rugbråter klare for skjæring, og nord i Katnosa var det også en bråte. Paal sa han hadde bygslet området av Jacob Luth, men at Christen Christenssøn hadde tatt bygselseddelen fra ham, og han hadde ikke fått den igjen. Noen annen hjemmel til området kunne han ikke framlegge.

Paal ble nå beskyldt for å ha drevet hestene til Alv Hval, Jens Hval og Ole Knestang vekk fra beitet øst for Katnosa. Jens Hval hadde mistet en blakk hest verdt 11 daler, og Paal Alvsen Hvals hest var blitt hogd bak i låret. Finnen sa at disse hestene i sommer var kommet inn i rugbråten øst for Katnosa. Han hadde derfor skyssset dem avgårde, men ikke gjort dem noen skade.

Det ble bestemt at saken skulle tas opp til neste ting. Dersom Paal ikke kunne stille sikkerhet, skulle han selv, hans midler og avgrøde tas i arrest, da han ikke hadde lovlig hjemmel til området.²³

På Christiania lagting

Etatsråd Christian Lund som i 1676 hadde fått bygsel på Katnosa og Kalvehaugen, var lite begeistret for det hans sorenskrivernavnnebror på Ringerike hadde foretatt seg, og stevnet ham derfor i 1685 inn for Christiania lagting. Den høye herre hadde nå fått skjøte på Spålen, utstedt 6. mars 1685. Det framgår ellers at Paal

²⁰ Christiania lagting, tingbok 8, fol. 148-149b (annen søgne etter vinternatten 1685).

²¹ SAKO, RH sskr, tingbok I-22, fol. 6b-8a (26. febr. 1689) og 8a-9a (9. april 1689).

²² *ibid.*, tingbok I-15 fol. 105b (11. des. 1680).

²³ *ibid.*, tingbok I-18, fol. 47b-48b (14.-15. aug. 1684).

Andersen 2. september 1684 hadde utstedt en obligasjon til ham, men beløpet er ikke kjent. Umiddelbart etter, 27. oktober, hadde etatsråden utstedt forbud mot at noen befattet seg med finnens midler før hans gjeld var betalt. Paal leverte til og med et skriftlig innlegg av 26. juni 1685 på lagtinget, men innholdet er ikke kjent.²⁴

Etatsråden vant saken på lagtinget, og Jens Thygessøn Lund måtte ut med 10 daler i omkostninger til ham. Paal Andersen fikk medhold fordi han hadde brukt Spålen i 24 år, og hele tiden skattet og skyldt til kongen. Bøndene som hadde kjørt vekk finnens gods skulle derfor bringe ham det uskadd tilbake. Det sved nok verre at de også måtte betale ham 10 daler i omkostninger.

Ellers merker vi oss at lagtinget i sin kjennelse omtaler Paal med den sterkt nedsettende betegnelsen *Gouder - gauder*.²⁵

«Till Setter march og fætraad»

I 1697 erklærte allmuen i Norderhov at plassen Spålen, som sist var bokført for ett skinn, hadde vært ubebodd siden Paal dro derfra omkring ti år tidligere.

Plassen Katnosa ble også omtalt. Den hadde vært brukt under Spålen og var satt til 1 1/3 skilling, men hadde aldri vært noen boplass. Finnene hadde hogd der til tømmer og bråter, og området hadde vært brukt til setermark og beite.²⁶

Ny sak i 1722

I 1722 ble en ny hogstsak satt ved Katnosetervollen.²⁷ Truls Paalsen Brattval hadde innstevnet sine naboer, som hadde drevet sagtømmerhogst i Katnoskogen. Truls var sønn av den forrige brukeren, Paal Hansen, som fortsatt var i live. Fra et ringerikssynspunkt er ikke denne prosessen like interessant. Både bøndene i Haug og skogfinnene er nå ute av bildet, og det hele ender opp som et oppgjør hadelendinger imellom.

Begge parter fører et stort antall vitner. Alle Truls Brattvals vitner forteller at Katnosa alltid har ligget til Brattval. Iver Andersen Myrer i Haug er 46 år og født på Faltinrud i Jevnaker, der hans foreldre bodde, men flyttet femten år

tidligere til Ringerike. Hans far hadde i sin tid fått tillatelse av Paal Brattval til å hogge tømmer ved Katnosvannet. Det samme sier Sjur Andersen Brørby i Jevnaker, Ivers bror, som er 50 år gammel. Han kan også fortelle at faren hadde vært med på å bygge seter på vollen ved Katnosvannet, og fikk lov til å ha bråteflekker her.

Ørjan Knutsen, 56 år gammel, var barnefødt på en plass under Lunner, men bodde nå på Ringerike. Han hadde 22 år tidligere vært med Lars Dæli og hogd tømmer her med Paal Brattvals samtykke.

Truls Brattval sier at bråten på Katnosa som ringeriksbøndene i 1689 ble fradømt ligger rett nord for setervollen. Han understreker at ingen under rettssaken den gang nevnte noe om Hadelands almenning.

Retten tok det gamle pergamentbrevet opp til vurdering, og la vekt på at dette ikke i noen rettsinstans var blitt underkjent. Ettersom Truls Brattvals naboer hadde hogd innenfor området som framgikk av brevet, lå det i kortene at tømmeret måtte tilfalle ham.

Katnosa i dag

Katnosa kom midt på 1700-tallet under Nordmarksgodset. Den nåværende Katnosplassen ble tidlig i 1800-årene ryddet av Peder Anker og drevet som forpakterbruk, mens Katnossetra har vært mindre kjent. Sverre Grimstad ryddet nylig setra fram i dagen, i skogen 250 meter rett nord for Katnosplassen, og restene av steinmuren var da fullstendig overgrodd. Katnossetra skal ha vært i bruk til rundt 1912, men Grimstad har ingen tro på at den er lagt på samme sted som de eldste seterhusene.²⁸

Navnet Katnosa har en egen klang for alle nordmarkstravere, og det er ikke få som vinterstid har vært innom stua der for å få seg noe varmt i kroppen. Det gir status å kunne fortelle at man dagen før har vært på Katnosa. Mange ringerikinger har nok snudd skiene her for så å vende tilbake til startpunktet på Stubdal eller Ringkollen.

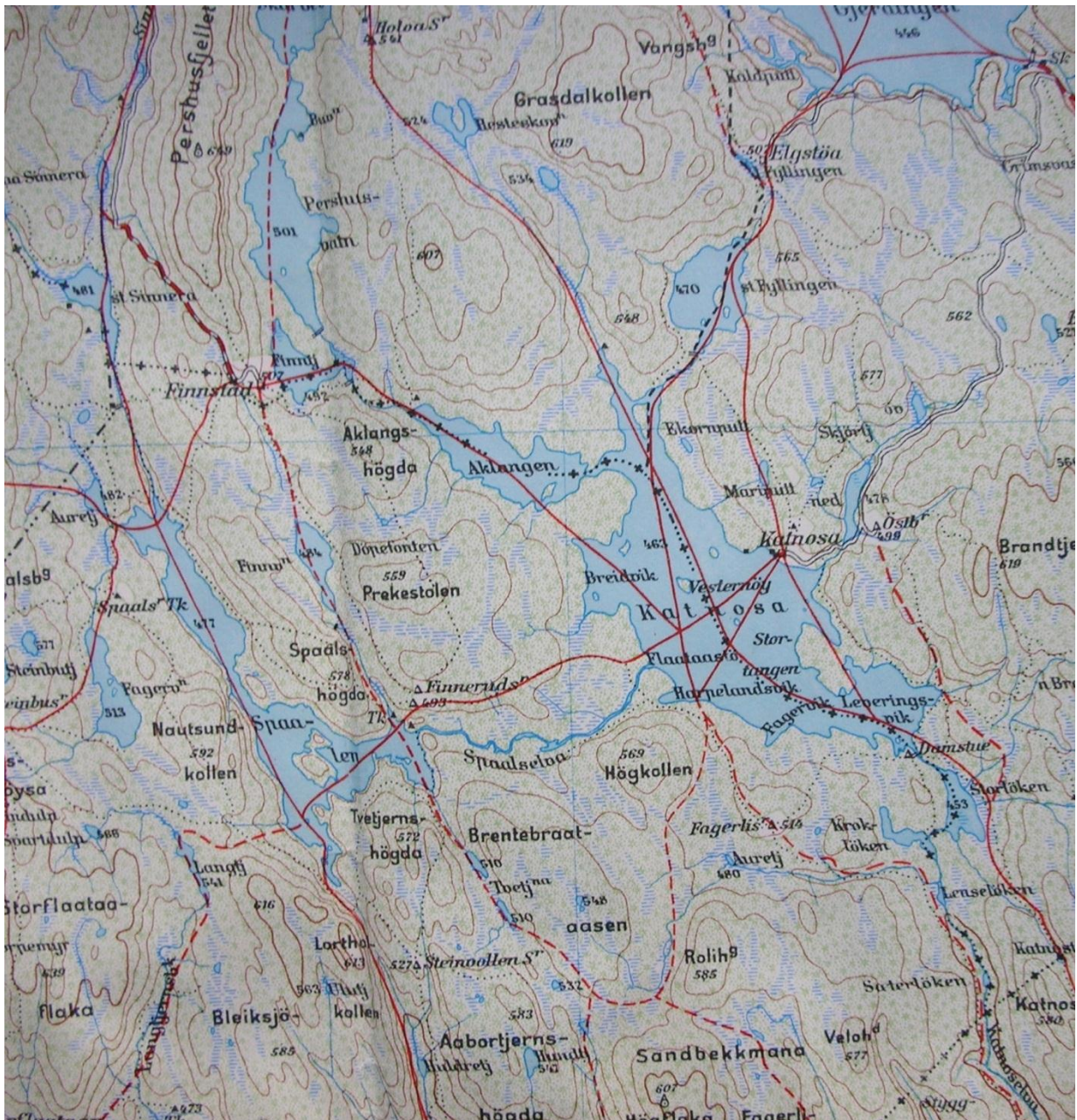
²⁴ Christiania lagting, tingbok 8, fol. 134b (annen søgne etter St. Hans 1685).

²⁵ *ibid.*, fol. 139b-140a (femte søgne etter St. Hans 1685).

²⁶ SAKO, RH sskr, tingbok I-23, fol. 73a (5. mars 1697).

²⁷ SAH, HLV sskr, tingbok 49, fol. 106a-110 a (31. juli-1. aug. 1722) og 114b-115b (27. aug. 1722).

²⁸ Grimstad (2008), s. 127-132.

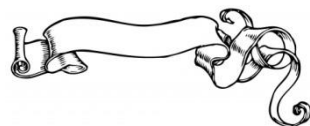
Katnosa og omegn på kart fra 1938 (delvis ajourført fram til 1959). Fylkesgrensen går midt i Katnosvannet.

Kilder i Statsarkivet på Hamar

Hadeland, Land og Valdres sorenskriveri, tingbok 20, fol. 21b-25a, rettssak 8. juli 1680 på Katnosa. Pergamentbrevet fra 1364 er ikke inntatt i *Diplomatarium Norvegicum*, men tingbok 20 er transkribert i sin helhet, og transkripsjonen er lagt ut i Digitalarkivet som vedlegg til tingboken (min transkripsjon skiller seg fra denne på flere punkter).

Litteratur

Grimstad, Sverre: *Nordmarka - merker og mysterier*. Andresen & Butenschøn (Oslo 2008).
Solberg, Thorleif: De omtvistede eiendeler ved Katnosa. *Hringariki* nr 2/2006, s. 39-41.

Straffanger i Hønefoss distriktsfengsel 1867

I forrige nummer bragte jeg listen for 1866 over straffangene i det da nybygde Hønefoss distriktsfengsel. Her kommer tilsvarende liste fra 1867.

av Tom Larsen

I 1867 var det 37 menn og to kvinner som sonet straffer her, alle fra lavere sosiale lag. Vi merker oss at det var et stort antall utenbygdsfra, deriblant flere svensker, og mange av disse hadde nok sitt arbeid ved jernbanen. Straffene var korte, de fleste fra to til fire dager. Den lengste straffen fikk den syttenårige ådølingen Gunvald Andersen med 20 dager for tyveri, men han valgte å sitte på fangekost. Hadde han tatt vann og brød, ville han ha fått kortere straff.

Drukkenskap og ordensforstyrrelser går som ventet stadig igjen. Hønefossingen Johan

Bastiansen og Andreas Hovelsrud fra Lørenskog måtte to ganger i 1867 sone for dette, Olaus Torstensen fra Hønefoss én gang, men han fikk også en straff på 15 dager for tyveri.

Barbro Bjerkeiet fikk to ganger saftige bøter for ulovlig brennevinsalg, som mange fattigfolk gjorde i kampen for å overleve. Hun valgte å sone i fengselet, og satt første gangen på seks dagers fangekost, andre gangen på åtte dager med vann og brød. Den andre kvinnen, den 66-årige Anne Ellingsdatter Fløitingen, sonet ti dager på vann og brød for tyveri.

Peder Bertelsen fra Jevnaker hadde ikke møtt til sesjon, men slapp unna med to dager på vann og brød. Samme straff fikk for øvrig Paul Paulsen, som bodde på en plass under Veme og hadde holdt sine barn borte fra skolen. Heller ikke den gangen ble slikt sett på med blide øyne.

Løbe-No. 1. Peder Syversen af Hønefos.

Høide: over middels. Statur: kraftig. Øine: blaa. Haar: blondt.

Forbrydelse: Drukkenskap og rolighedsforstyrrende Forhold i Hønefos.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 2^{den}, 10de og 28de November 1866. Stor 1, een Spd, 2 - to - og 4 - fire Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 4de Januar 1867 Kl 10¼ Formiddag. Politimesteren i Hønefos af 21de December 1866.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 6te December 1866.

Straffen. Vand og Brød: 4 - fire Dage. *Løsladt:* Tirsdag den 8de Januar 1867 Kl 10¼ Formiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 4 Dage a 30 s. Spd 1.

Løbe-No. 2. Jørgen Abrahamsen af Norderhov.

Alder: 22 Aar. *Forbrydelse:* Udeblivelse fra Sessionsmøde den 5te Juli 1866.

Ved hvilken Underret tiltalt: Buskeruds Amtmand den 22de August 1866. Stor 1, en Spd.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 9de Januar 1867 Kl 1½ Efterm. Fogden i Ringerike den 2^{den} Januar 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 28de Decemb. 1866.

Straffen. Vand og Brød: 2, to Dage. *Løsladt:* Fredag den 11te Januar 1867 Kl 1½ Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage a 30 s Spd " 60 s

Løbe-No. 3. John Bengtson.

See Varetægtsjournalen N° 55 1867. *Forbrydelse:* Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Torsdag den 10de Januar 1867 Kl 12½ Eftermiddag. Fogden i Ringerike af samme dag. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenkriveneren i Ringerike af 5te Januar 1867.

Straffen. Vand og Brød: 10 - ti - Dage. *Mellemfristede:* 1, een, Dag.

Løsladt: Mandag den 21de Januar 1867 Kl 12½ Eftermidd.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 11 Dage a 30 s, Spd 2 90

Vask	4
1 Par Strømper	44

Løbe-No. 4. Johan Bastiansen af Hønefos.

Alder: 27 Aar. Høide: under middels. Statur: middels. Haar: sort med graat sprængt. Øine: brune.
Forbrydelse: Drukkenskab, rolighedsforstyrrende Forhold og Opsætsighed.
Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 18^d Juli 1866. Stor 2 - to - Spd.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 16de Januar 1867 Kl 3¼ Eftermiddag. Politimesteren i Hønefos af 14^d Januar 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 18^d Sept. 1866.
Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Fredag den 18^d Januar 1867 Kl 3¼ Eftermiddag.
Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage a 30 s, Spd “ 60 s.

Løbe-No. 5. Peder Bertelsen af Jevnaker.

22 Aar gammel. *Forbrydelse:* Udeblivelse fra Sessionsmøde den 30te Juli 1866.
Ved hvilken Underret tiltalt: Christians Amtmand den 16de November 1866. Stor 60 - sexti - Skilling.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 25de Januar 1867 Kl 7 Eftermiddag. Fogden i Ringerike af 22^d Januar 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 19de Januar 1867.
Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt:* Søndag den 27de Januar 1867 Kl 7 Eftermiddag.
Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage a 30 s, Spd “ 60 s.

Løbe-No. 6. Andreas Jensen Grefsrudeie fra Hole.

Alder: 36 Aar. Høide: middels. Statur: spæd. Øine: blaa. Haar: blondt.
Forbrydelse: Overtredelse af Lov af 14^d Juni 1851 og 3^{die} Gangs ulovlig Brændevinssalg.
Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Ringerike den 25de October 1866. Store 5 - fem - og 40 - Firti - Specidaler.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 2^{den} Februar 1867 Kl 1½ Efterm: Fogden i Ringerike af 22de Jan: 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 19de Januar 1867.
Straffen. Vand og Brød: 10 - ti - Dage. *Mellemfristdage:* 1, een, Dag.
Løsladt: Onsdag den 13de Februar 1867 Kl 1½ Efterm.
Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 11 dage a 30 s, Spd 2 90
 Vask 2

Løbe-No. 7. Ole Pedersen fra Vardal.

27 Aar gammel. Væxt: liden. Statur: før. Øine: blaa. Haar: lyst. *Forbrydelse:* Legemsfor nærmelse.
Ved hvilken Underret tiltalt: Sorenskriveren i Ager den 2^{den} October 1866. Stor 5 - fem - Spdler.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 4de Februar 1867 Kl 5½ Efterm: Fogden i Ringerike den 2^{den} Febr. 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskerud Amts Resolution af 30^t Januar 1867.
Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 7de Februar 1867 Kl 5½ Eftermidd.
Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage Spd ” 90 s.

Løbe-No. 8. Simon Nubsen Høgfos Fosholm fra Aadalen.

Alder: 24 Aar. Høide: middels. Statur: middels. Øine: blaa. Haar: blondt.
Forbrydelse: Ulovligt Brændevinssalg.
Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Ringerike den 22de December 1866. Stor 12 - tolv - Spdler.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 8de Februar 1867 Kl 4¼ Efterm: Fogden i Ringerike den 22^d Jan: 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 19de Januar 1867.
Straffen. Vand og Brød: 5 - fem - Dage. *Løsladt:* Onsdag den 13de Februar 1867 Kl 4¼ Efterm.
Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 5 dage Spd 1 30 s.

Løbe-No. 9. Nils Olsen Brunsberg fra Sverrig.

(See Varetægtsjournal N° 9 for 1867). *Forbrydelse:* Tyveri.
Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 12te Marts 1867 Kl 3 Efterm. Politimesteren i Hønefos af same dag. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenskriveren i Ringerike af 5te Marts 1867.
Straffen. Vand og Brød: 10 - ti - Dage. *Mellemfristdage:* 1, een, Dag.
Løsladt: Lørdag den 23de Marts 1866 Kl 3 Eftermiddag.
Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 11 Dage Spd 2 90
 Vask 2
 1 Par Strømper 44

Løbe-No. 10. Ole Andersen fra Næs i Aadalen.

Alder: 19 Aar. Høide: over middels. Statur: spæd. Øine: brune. Haar: mørkt.

Forbrydelse: Tyveri og Deelagtighed deri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 13de Marts 1867 Kl 4¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 26de Febr. 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenskriveren i Ringerike af 5te Februar 1867.

Straffen. Vand og Brød: 8, otte Dage. *Mellemfristdage:* 1, een Dag.

Løsladt: Fredag den 22de Marts 1867 Kl 4¼ Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 9 Dage Spd 2 30
Vask 2

Løbe-No. 11. Martin Iversen fra Aadalen.

Alder: 19 Aar. Høide: middels. Statur: kraftig. Øine: blaa. Haar: sort.

Forbrydelse: Tyveri og Deelagtighed deri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 13de Marts 1867 Kl 4¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 26de Februar 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenskriveren i Ringerike af 5te Februar 1867.

Straffen. Vand og Brød: 8, otte, Dage. *Mellemfristdage:* 1, een, Dag.

Løsladt: Fredag den 22de Marts 1867 Kl 4 ¼ Eftermid.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 9 Dage Spd 2 30
Vask 2

Løbe-No. 12. Poul Poulsen Vemeie.

Alder: 36 Aar. Høide: middels. Statur: kraftig. Øine: blaa. Haar: brunt.

Forbrydelse: Et Barns Skoleforsømmelse.

Ved hvilken Underret tiltalt: Norderhovs Skolecommission den 2^{den} Nov. 1866. Stor 24 - fire og tyve - Skilling.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 15^d Marts 1867 Kl 6 Efterm. Fogden i Ringerike af 25de Februar 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 19de Februar 1867.

Straffen. Fangekost: 2, to, Dage. *Løsladt:* Søndag den 17de Marts 1867 Kl 6 Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd “ 60 s.

Løbe-No. 13. Gunvald Andersen fra Holte i Aadalen.

Alder: 17 Aar. Høide: over middels. Statur: før, stærk. Øine: brune. Haar: mørkt.

Forbrydelse: Tyveri og Deelagtighed deri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 23de Marts 1867 Kl 6¾ Efterm. Fogden i Ringerike af 26de Februar 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenskriveren i Ringerike af 5te Februar 1867.

Straffen. Fangekost: 20, tyve, Dage. *Løsladt:* Fredag den 12te April 1867 Kl 6¾ Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 20 Dage Spd 5
Vask 6

Løbe-No. 14. Severin Severinsen fra Christiania.

Alder: 24 Aar. Høide: over middels. Statur: middels. Øine: blaa. Haar: mørkt.

Forbrydelse: Drukkenskab og Slagsmaal.

Ved hvilken Underret tiltalt: Christiania Politikammer den 25de August 1866. Stor 1 - een - Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 26de Marts 1867 Kl 11¾ Formid: Fogden i Ringerike af 21de Marts 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Christiania Stifts Resolution af 3^{die} Nov. 1866.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt:* Torsdag den 28de Marts 1867 Kl 11 ¾ Formiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd ” 60 s.

Løbe-No. 15. Anders Richard Lundberg fra Sverrig.

(See Varetægtsjournal N° 11 1867). *Forbrydelse:* Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 26de Marts 1867 Kl 2 Efterm. Politimesteren i Hønefos af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenskriveren i Ringerike af 16de Marts 1867.

Straffen. Vand og Brød: 10 - ti - Dage. *Mellemfristdage:* 1, een, Dag.

Løsladt: Lørdag den 6te April 1867 Kl 2 Eftermid:

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 11 Dage a 30 s Spd 2 90
Vask 4
1 Skjorte 16

Løbe-No. 16. Ole Andersen Tveteneie eller **Blegensplads** af Norderhov.

Alder: 30 Aar. Høide: over middels. Statur: før og stærk. Øine: blaa. Haar: mørkt.

Forbrydelse: Mod Lov af 4 Juli 1857, § 2. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 27de Marts 1867 Kl 6 Eftermiddag. Fogden i Ringerike af 20de Marts 1867.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Politiretsdom af 24de Dec. 1866. Overretsdom af 14de Januar 1867. Høiesteretsdom af 2^{den} Marts 1867.

Straffen. Vand og Brød: 8, otte, Dage. *Mellemfristdage:* 1, een, Dag.

Løsladt: Fredag den 5te April 1867 Kl 6 Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 9 Dage Spd 2 30
Vask 2

Løbe-No. 17. Lars Andersen Lien af Norderhov.

Alder: 23 Aar. Høide: over middels. Statur: middels. Øine: blaa. Haar: lyst.

Forbrydelse: Mod Lov af 4 Juli 1857 § 2. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 1ste April 1867 Kl 2 Eftermiddag. Fogden i Ringerike af 20^d Marts 1867.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Politiretsdom 24^d Dec. 1866. Overretsdom af 14de Januar 1867. Høiesteretsdom af 2^{den} Marts 1867.

Straffen. Vand og Brød: 5, fem, Dage. *Løsladt:* Lørdag den 6te April 1867 Kl 2 Eftermid:

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage Spd 1 30 s.

Løbe-No. 18. Hans Hansen Graned.

Jernbanearbejder. (See Varetægtsjournal N° 8 for 1867).

Forbrydelse: Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 8de April 1867 Kl 11¼ Formiddag. Fogden i Ringerike af 4de April 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenkriveren i Ringerike af 26de Marts 1867.

Straffen. Vand og Brød: 5, fem, Dage. *Løsladt:* Lørdag den 13de April 1867 Kl 11¼ Formiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage Spd 1 30 s

Løbe-No. 19. Knud Levordsen oprindelig fra Eker.

Alder: 38 Aar. Høide: middels. Statur: kraftig. Øine: graablaa. Haar: sort, graat isprængt.

Forbrydelse: Drukkenskab og Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 22de December 1865 og 14de April 1866. Store - den første til Rest 60 s og den Anden 2 Spd.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 27de April 1867 Kl 8¾ Formid: Fogden i Ringerike af 27de Juni 1866. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 21de Junii 1866.

Straffen. Vand og Brød: 3, tre, Dage. *Løsladt:* Tirsdag den 30te April 1867 Kl 8¾ Formid.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage Spd ” 90 s.

Løbe-No. 20. Mikkel Olsen tømmemand af Norderhov,

Alder: 55 Aar. Høide: middels. Statur: spæd. Øine: graa. Haar: mørkt graat isprængt.

Forbrydelse: Deelagtighed i Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 1ste Mai 1867 Kl 8¼ Formiddag. Fogden i Ringerike af 29de April 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenkriveren i Ringerike af 26de Marts 1867. Christiania Stifts overrets 1ste Afdeling af 13de April 1867.

Straffen. Vand og Brød: 5, fem, Dage. *Løsladt:* Mandag den 6te Mai 1867 Kl 8¼ Formid.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage Spd 1.

Løbe-No. 22. Arnt Hansen fra Vinger.

Alder: 22 Aar. Høide: middels. Statur: kraftig. Øine: graablaa. Haar: lyst.

Forbrydelse: Udeblivelse fra Sessionsmøde den 23de Juli 1866.

Ved hvilken Underret tiltalt: Hedemarkens Amtmand den 28de September 1866. Stor 60 - sexti - Skilling.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 2^{den} Mai 1867 Kl 12 Middag. Fogden i Ringerike af 20de April 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Hedemarkens Amts Resolution af 16de Marts 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt:* Lørdag den 4de Mai 1867 Kl 12 Middag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd ” 48 s.

Løbe-No. 23. Petter Olsen fra Sverrig.

(See Varetægtsjournal N° 36 for 1867). *Forbrydelse*: Tyveri.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 3^{die} Mai 1867 Kl 6 Eftermiddag. -Fogden i Ringerike af s. Dag.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Sorenskriveren i Ringerike af 24de April 1867.

Straffen. Vand og Brød: 10, ti, Dage. *Mellemfrisdage*: 1, een, dag.

Løsladt: Tirsdag den 14de Mai 1867 Kl 6 Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 11 Dage a 24 s Spd 2 24

Vask 2

Løbe-No. 24. Jon Olsen Haga fra Jevnaker.

(See Varetægtsjournal N° 40 for 1867). *Forbrydelse*: Tyveri.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 3^{die} Mai 1867 Kl 6 Eftermiddag. Fogden i Ringerike af s. D.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Sorenskriveren i Ringerike af 25de April 1867.

Straffen. Vand og Brød: 10, ti, Dage. *Mellemfrisdage*: 1, een, Dag.

Løsladt: Tirsdag den 14de Mai 1867 Kl 6 Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 11 Dage Spd 2 24 s.

Vask 4

Løbe-No. 25. Ole Andersen Vaagaardeie fra Norderhov.

Alder: 29 Aar. Høide: over middels. Statur: middels. Øine: blaa. Haar: blondt.

Forbrydelse: mod Criminallovens Cap. 10 § 19.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underretsdom af 22de Febr. 1867. Mulkt, stor 10 Spd. Christiania Stiftsoverrets Dom af 25de Marts 1867. Mulkt, stor 2 - to Speciedaler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 13de Mai 1867 Kl 7 Eftermiddag. Fogden i Ringerike af 20de April 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amts Resolution af 16de April 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt*: Onsdag den 15de Mai 1867 Kl 7 Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd ” 48 s.

Løbe-No. 26. Henrik Andreasen Hissingby af Raade.

Høide: middels. Statur: d^o. Øine: brune. Haar: sort. 34 Aar gammel.

Forbrydelse: Drukkenskab og Uorden i Hønefos.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 18de April 1867. Stor 1 - een - Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 4de Juni 1867 Kl 1 Eftermiddag. Politimesteren i Hønefos af 28de Mai 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amts Resolution af 23de Mai 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt*: Torsdag den 6te Juni 1867 Kl 1 Eftermiddag.

Medbragte foruden nødvendige Klæder: 31 Skilling, hvoraf 7 s. tilbageleveredes ham og 24 s. indsendtes til fogden.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd ” 48 s.

Løbe-No. 27. Johan Christensen Engen af Rakkestad.

See Varetægtsjournal N° 38 for 1867. *Forbrydelse*: Drukkenskab og rolighedsforstyrrende Forhold.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 18de April 1867. Stor til Rest 1 Spd 84 s.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 4de Juni 1867 Kl 7 Eftermiddag. Politimesteren i Hønefos af 28de Mai 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amt Resolution af 23de Mai 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt*: Torsdag den 6te Juni 1867 Kl 7 Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd ” 48 s

Løbe-No. 28. Hans Olsen Stabel (?) fra Bærum.

32 Aar gammel. Høide: over middels. Statur: kraftig. Øine: blaa. Haar: mørkt.

Forbrydelse: Drukkenskab og Forstyrrelse af Gadefreden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 20^d April 1867. Stor 1 Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 7de Juni 1867 Kl 7¾ Formiddag. Politimesteren i Hønefos af 28de Mai 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amts Resolution af 23^d Mai 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt*: Søndag den 9de Juni 1867 Kl 7¾ Formiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd ” 48 s

Løbe-No. 29. Anders Johnsen Braaten af Norderhov.

Se N° 12 for 1866. *Forbrydelse*: Drukkenskab og fredsforstyrrende Forhold.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 13de Marts, 5te og 9de Mai 1867. Store hver 2, to, Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 15de Juni 1867 Kl 8³/₄ Formiddag. Politimesteren i Hønefos af den 28^d Mai 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amts Resolution af 23de Mai 1867.

Straffen. Vand og Brød: 4, fire, Dage.

Løsladt: Tirsdag den 18de Juni 1867 Kl 9³/₄ Efterm. overflyttet til Varetægt.

Medbragte foruden nødvendige Klæder: 9 Skilling overleveredes ved Indsættelsen af Vægter Nils Larsen.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 4 Dage 96 s.

2 Mands Vagt 60 s.

Anmærkninger: Efter Doktor Birchs Erklæring afbrødes Straffen Tirsdag den 18de Juni 1867 paa grund af Sindsforvirrelse Kl 9 ³/₄ Eftermiddag.

Løbe-No. 30. Olaus Tostensen af Hønefos.

Se N° 18 for 1866. *Forbrydelse*: Drukkenskab og Slagsmaal.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 15de Januar 1867. Stor 1, een, Spdlr.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 28^d Juni 1867 Kl 1³/₄ Eftermiddag. Politimesteren i Hønefos af 28^d Mai 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amts Resolution af 23de Mai 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt*: Søndag den 30te Juni 1867 Kl 1³/₄ Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd ” 48 s.

Løbe-No. 31. Erik Olsen Krydsbølhøgen fra Enebak.

33 Aar gammel. Høide: over middels. Statur: før og stærk. Øine: blaa. Haar: mørkt.

Forbrydelse: Drukkenskab og rolighedsforstyrrende Forhold.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 7de April 1867. Stor 1 – en - Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 13de Juli 1867 Kl 7¹/₂ Formiddag. Politimesteren i Hønefos af 28de Mai 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amts Resolution af 23de Mai 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt*: Mandag den 15de Juli 1867 Kl 7¹/₂ Formiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage a 24 s Spd ” 48 s.

Løbe-No. 32. Christian Hansen Trøgstadeie fra Ullensaker.

Alder: 32 Aar. Høide: over middels. Statur: kraftig. Øine: blaa. Haar: mørkt.

Forbrydelse: Drukkenskab og Modstand.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 31te Marts 1867. Stor 2 - to - Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 26de Juli 1867 Kl 10¹/₄ Efterm. Politimesteren i Hønefos af 28de Mai 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amts Resolution af 23de Mai 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt*: Søndag den 28de Juli 1867 Kl 10¹/₄ Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage a 24 s Spd ” 48 s.

Løbe-No. 33. Iver Olsen Strandeie af Norderhov.

See Varetægtsjournal N° 56 for 1867. *Forbrydelse*: Tyveri.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 6te August 1867 Kl 8¹/₂ Formiddag. Foged Overns Ordre af 6te August 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Sorenskriveren i Ringerike af 27de Juli 1867.

Straffen. Vand og Brød: 10, ti, Dage. *Mellemfristdage*: 1, en Dag.

Løsladt: Lørdag den 17de August 1867 Kl 8¹/₂ Formiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 11 Dage Spd 2 24

Vask 4

Løbe-No. 34. Carl Trulsen Olsvigen fra Lunder.

Alder: 20 Aar. Høide: under middels. Statur: spæd. Øine: blaa. Haar: mørkt. Hjulbent.

Forbrydelse: Ulovlig Brændevinssalg.

Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Ringerike den 20de Juni 1867. Stor 15 - femten - Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 12te August 1867 Kl 6¹/₂ Eftermiddag. Foged Overns Ordre af 31te Juli 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amts Resolution af 26^d Juli 1867.

Straffen. Vand og Brød: 6 - sex Dage. *Mellemfristdage*: 1, en, Dag.

Løsladt: Mandag den 19de August 1867 Kl 6¹/₂ Eftermid.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 7 Dage Spd 1 48

Vask 2

Løbe-No. 35. Andreas Carlsen Hovelsrud fra Lørenskoven.

Alder: 25 Aar. Høide: over middels. Statur: kraftig. Øine: blaa. Haar: meget lyst.

Forbrydelse: Drukkenskab og voldeligt Forhold.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 11te Mai 1867. Stor 1 - een - Spdler nu til Rest 96 Skilling.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 14^d August 1867 Kl 2 Eftermiddag. Fogden i Ringerike den 6te August 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 23de Mai 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt:* Fredag den 16de August 1867 Kl 2 Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd ” 48 s.

Løbe-No. 36. Barbro Bjerkeie af Norderhov.

Alder: 45 Aar. Høide: middels. Statur: kraftig. Øine: blaa. Haar: brunt. Kløvet overlebe.

Forbrydelse: Ulovligt Brændevinssalg.

Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Ringerike den 7de Mai 1867. Stor 15 – femten - Speciedaler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 18de Septemb. 1867 Kl 5½ Eftermiddag. Fogden i Ringerike af 7de August 1867.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 3^{die} August 1867.

Straffen. Fangekost: 6 - sex - Dage. *Mellemfrisdage:* 1, een, Dag.

Løsladt: Onsdag den 25de Sept. 1867 Kl 5½ Efterm:

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 7 Dage a 24 s Spd 1 48
Vask 2

Løbe-No. 37. Johan Larsen fra Sverig.

(See Varetægts Journal N° 67 for 1867). *Forbrydelse:* Tyveri.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 24de Sept. 1867 Kl 10½ Form. Politimesteren i Hønefos af 24^d Sept 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenskriveren i Ringerike af 17^d September 1867.

Straffen. Vand og Brød: 8, otte Dage. *Mellemfrisdage:* 1, een, Dag.

Løsladt: Torsdag den 3^{die} October 1867 Kl 10½ Formiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 6 Dage Spd 1 24
3 Dage 90
Vask 2

Løbe-No. 38. Anne Ellingsdatter Fløitingen.

Alder: 66 Aar. Høide: middels. Statur: do. Øine: blaa. Haar: graaligt.

Forbrydelse: Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 10de Oktober 1867 Kl 5¼ Efterm. Fogden i Ringerike den 28de Sept. 1867.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Høiesteretsdom af 19de Sept. 1867. Stiftsretsdom af 22de Juli 1867. Underretsdom af 24de Juni 1867.

Straffen. Vand og Brød: 10, ti Dage. *Mellemfrisdage:* 1, een Dag.

Løsladt: Mandag den 21^d October 1867 Kl 5¼ Efterm;

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 11 Dage Spd 2 90
Vask 2

Løbe-No. 39. Olaus Olsen ell: **Olaus Tostens** af Hønefos.

(See N° 18 for 1866). *Forbrydelse:* Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 18de October 1867 Kl 9 Formiddag. Politimesteren i Hønefos af 17de næstfor. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenskriveren i Ringerike af 8de October 1867.

Straffen. Vand og Brød: 15, femten, Dage. *Mellemfrisdage:* 2, to, Dage.

Løsladt: Mandag den 4de Novemb. 1867 Kl 9 Formiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 17 Dage Spd 4 30
Vask 4
Retslocalet 36

Løbe-No. 40. Barbro Bjerkeieit.

(See N° 36). *Forbrydelse:* Ulovligt Brændevinssalg.

Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Ringerike den 7de September 1867. Stor 30 - tredive - Speciedaler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 15de Novemb. 1867 Kl 12 Middag. Fogden i Ringerike af 17de October 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 14de October 1867.

Straffen. Vand og Brød: 8 - otte Dage. *Mellemfristidage:* 1, een, Dag.

Løsladt: Søndag den 24^d Nov. 1867 Kl 12 Middag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 9 Dage Spd 2 30
Vask 2

Løbe-No. 41. Anders Johnsen Braaten af Norderhov.

(See N° 29 d. A). *Forbrydelse:* See N° 29 d. A. *Ved hvilken Underret tiltalt:* See N° 29 d. A.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 16^d Novemb. 1867 Kl 2 Eftermiddag. Politimesteren i Hønefos af 9^d Juli 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 5te Juli 1867.

Straffen. Fangekost: 44 - fire og firti Timer. *Løsladt:* Mandag den 18^d Nov. 1867 Kl 10 Formiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 2 Dage Spd ” 60 s.

Løbe-No. 42. Hans Michaelson fra Bohuslen i Sverrig.

Alder: 42 Aar. Høide: middels. Statur: do. Øine: blaa. Haar: blondt.

Forbrydelse: Drukkenskab og Slagsmaal.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 15de Januar 1867. Stor 1 - en - Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 23de Nov. 1867 Kl 5¼ Eftermid. Politimesteren i Hønefos af 28de Mai 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 23de Mai 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt:* Mandag den 25de Nov. 1867 Kl 5¼ Efterm:

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 2 Dage Spd ” 60 s.

Løbe-No. 43. Johan Bastiansen af Hønefos.

(See N° 4 1867). *Forbrydelse:* Drukkenskab og rolighedsforstyrrende Forhold.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 5te Februar 1867. Stor 1 - een - Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 26^d Nov. 1867 Kl 9¾ Formid. Politimesteren i Hønefos af 28^d Mai 1867. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 23de Mai 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt:* Torsdag den 28de Nov. 1867 Kl 9¾ Form:

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 2 Dage Spd ” 60 s.

Løbe-No. 44. Andreas Christophersen fra Modum.

Alder: 55 Aar. Høide: middels. Statur: do. Øine: blaa. Haar: mørkt.

Forbrydelse: Drukkenskab og Slagsmaal.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 25de December 1867. Stor 1 - en - Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 28^d December 1867 Kl 7½ Eftermid. Politimesteren i Hønefos af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 27de Decemb. 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt:* Mandag den 30te December 1867 Kl 7½ Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd ” 60 s.

Løbe-No. 45. Andreas Carlsen Hovelsrud fra Lørenskoven.

(See N° 35 for 1867). *Forbrydelse:* Drukkenskab og Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 8de November 1867. Stor 1 - een - Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 31te December 1867 Kl 4 Eftermiddag. Politimesteren i Hønefos af 30te Nov. 1867.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 26de Nov. 1867.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 2^{den} Januar 1868 Kl 4 Eftermid.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 2 Dage Spd ” 60 s.

Ringerikinger i de eldste tingbøkene for Modum og Sigdal

I tingbøkene fra andre sorenskriverier sees ofte ringerikinger nevnt. Vi skal se på de to eldste tingbøkene for Eiker, Modum og Sigdal sorenskriveri, som dekker tiden fra høsten 1655 til våren 1658, og også har med noen saker fram til høsten 1660. Disse bøkene inneholder et stort antall saker fra Ringerike, som er utgitt av slektshistorielaget i eget hefte. Vi finner imidlertid også ringerikinger i saker berammet til Modum, Sigdal og Krødsherad, mens saker for Eiker ble ført i separate protokoller.

av Sten Høyendahl

Etter at Povel Schnell 27. juni 1656 gikk av som sorenskriver for Ringerike og Hallingdal, var det Søren Bentssøn som betjente Modum, Sigdal og Ringerike fram til våren 1658. Det er særlig i Modum vi finner spor etter ringerikinger i tingbøkene, de aller fleste fra Hole og Tyrstrand. Søren Bentssøns håndskrift er imidlertid av svært ujevn kvalitet, og på sitt verste er han så slurvete at de færreste vil lykkes i å finne noen mening.

Aktive innflyttere

Vi merker oss at de innflyttede holveværingene Johan Schnell på Vestre Bjørke og Mattias Sass på Helgeland var svært aktive med gårdhandel og andre forretninger i Modum. På den tidligere fogden Johan Schnell foreligger mange klager blant stattholderarkivets dokumenter fra Sehested-kommisjonen i 1651. Han skapte seg sin formue ved utpressing av bønder, blant annet ved å true med å sette gårdene deres i en høyere skatteklasse. Slik framferd var han ikke alene om blant den tids fogder.

Den rike Christen Lagessøn på Kjølstad i Modum, tidligere lagmann i Fredrikstad, hadde sønnen Julius som kom til Frøyshov i Hole, men også to svigersønner med tilknytning til Ringerike. Disse er gjengangere i tingbøkene: bondelensmannen Ole Torkelsen på Hønen i Norderhov og Niels Sørenssøn, som noen år bodde på Midtre Hårum i Hole.

Om Midtre Hårum leser vi i gårdshistorien for Hole at Christen Lagessøn i 1644 hadde

skjenket gården i hjemmegave til datteren Ide og hennes ektemann, sorenskriver Ennert Jenssøn. En sak i 1656 på Modum gir oss nye detaljopplysninger. Christen Lagessøn sa da i retten at svigersønnen våren 1646 hadde gitt ham gavebrevet tilbake som vederlag for bryllopsomkostninger, og det førte han to vitner på. Ennert Jenssøn døde i 1648, og det var en av hans kreditorer som i 1656 hadde gått til sak mot Christen Lagessøn, da han mente at gården måtte inngå i boet.

I gårdshistorien for Hole står Niels Sørenssøn, Ide Christensdatters nye ektemann, feilaktig som bruker av Midtre Hårum fram til 1660. I 1656-saken gjorde han det klart at han ikke lenger ville være på gården, og i desember samme år ser vi at han er flyttet til Spone i Modum. Han kom senere til Kjølstad.

Skogs- og eiendomstvister

Skoginspektør Frederik Bøyessøn gjorde sitt beste for å håndheve det kongelige forbud fra 1652 mot å hogge master som var påsatt krone-merke, uansett hvem som var eiere. I 1657 hadde to moinger begitt seg på hogst av kronede master på Gunbjørrud skog i Ådalen, og det endte med rettssak på Modum.

Når den tids bønder mente at de hadde rett til en gård, tydde de ofte til grove midler. Så også Anders Gullerud i Norderhov, som i 1655 åpenbart mente at han hadde krav på Østre Rød i Modum, uten at vi får klarhet i hans eventuelle hjemmel til dette. Folket på Østre Rød ville imidlertid ikke vike, og han måtte fortsatt nøye seg med halvgården Gullerud, der vi finner ham i manntallene for 1664 og 1666.

Rasmus By i Hole?

En åstedstvist i 1660 fra Krødsherad gir en ny detalj til gårdshistorien for Hole. Det ble her framlagt et odelsløsensbrev utstedt i 1652 av Rasmus Torstensen, som da bodde på By i Hole. Rasmus var sønn av den velstående Torsten Fossum i Modum, og at han skulle ha bodd på Ringerike har ikke vært kjent. Noen Rasmus kan heller ikke sees på noen av By-gårdene i 1650-årene.

Om Rasmus Torstensen har vært selvstendig bruker, må det ha vært en kort tid på Søre By,

som i 1650 hadde to oppsittere: Ole Sjursen (fra Stadum) og Ole Nilsen. Ole Sjursen var på Søre By i mange år. Noen Rasmus Torstensen finnes i alle fall ikke i prestemantallene 1664 og 1666 for Hole.

Nye slektsopplysninger

En åstedssak fra 1657 viser at gamle Knut Hovi på Tyrstrand tidligere drev Flannum i Modum, der også hans hundreårige værmor bodde, og at Hans Gregersen Fegri var sønn av Gregers Søre Tarm, også i Modum. Gregers Gulliksen Tarm og hans hustru Gunhild Madsdatter nevnes i ett

av Riksarkivets innlånte diplom, utstedt 10. desember 1630 på Vike tingstue i Modum.

I nok en åstedssak i 1657 opplyser den aldrende Siri Amundsdatter Hårum i Hole at hun var barnefødt på Helse i Modum. Hun var utvilsomt datter av holeværingen Amund Vestre Hamnor, som i 1615 satt med 10 lispund nettopp i Helse, og han var etter alt å dømme identisk med Amund Helse som i 1594 avla vitneprov på Hole i Modum om et grensedele (NRA, utrykt diplom 23. mai 1594). Denne saken vil bli omtalt i ett av de kommende numrene av Hringariki.

Tingbok I-25

TING 19. SEPTEMBER 1655 PÅ MELLUM I MODUM

Marte Askjum har innstevnet flere personer til å vitne om at *Anders "Guberud"* (*Gullerud* i Norderhov!) på Ringerike har flyttet inn på (Østre) Rød, gården til (hennes ektemann) Asbjørn Rød.

Laurids Christenssøn, fogdens fullmektig, forklarer at Marte hadde bedt fogden om hjelp ettersom Anders Gullerud hadde trengt seg inn på Rød med fe og hester. Laurids hadde med to menn dratt opp til Rød, der Marte hadde vist dem at låvedøren var brutt opp og låsen ødelagt. Mye av Asbjørns korn var ført vekk, og Anders' fe og hester, rundt tolv stykker, gikk der på gården. Laurids hadde pålagt Anders og hans kvinne å la Asbjørn være i fred til lov og dom var skjedd, og dra hjem igjen. Deretter dro de ned til Fure, og så at Anders hadde spilt mye av Asbjørns korn på veien dit. Kornet var blitt plassert i låven til Amund Fure.

Hans Haakensen hadde vært til stede da Anders kom til Rød, der han hadde løpt opp mot låven, brutt døren ned og slått låsen i stykker. Da Asbjørn kom imot ham på låvebrua, hadde Anders hogd etter ham med ei øks, og etter en stund måtte Asbjørn rømme sin vei. Asbjørn var også kommet i strid med Engebret Torkelsen ute på åkeren, og da en av døtrene til Asbjørn ville hjelpe faren, ble hun skamfært slik at hun blødde, men hvem som hadde gjort det kan Hans Haakensen ikke si. Også Asbjørn hadde da brukt øks, men den tok Anders og Engebret fra ham.

Saken tas opp til første alminnelige saking (fol. 2a-3a).

RETTERGANG 8. FEBRUAR 1656 I MODUM

Sak mellom mester Kjeld Stub på Ullensaker og lagmann Christen Lagessøn på Kjølstad er oppsatt fra 20. september 1655. På mester Kjelds vegne framstår Laurids Christenssøn, fogdens fullmektig på Buskerud, og på Christen Lagessøns vegne Jens Nielssøn. Mester Kjeld er blant kreditorene i boet etter *Ennert Jenssøn* (tidligere sorenskriver på Ringerike), som var gift med *Ide Christensdatter*, lagmannens datter. Mester Kjeld hevder at *Hårum* med *Pålsrud* (i Hole), der Ennert Jenssøn bodde, må inngå i boet til dekning av gjeld, mens Christen Lagessøn har forært gården i hjemmegave til datteren og svigersønnen. Han påpeker at Christen Lagessøn i henhold til gavebrevet skal ha fordret landskylden av Hårum, til tross for at Ennert Jenssøn som landherre var gård og plass mektig og rådig.

Laurids Christenssøn framlegger en hjemtingsdom datert 13. september 1648 på *Frøyshov* tingstue. Mester Kjeld skal sammen med andre kreditorer få innvisning i Ide Christensdatters bo og gods for sin fordrende kapital på 157 riksdaler, som han imidlertid ikke kan få utbetalt. Christen Lagessøn har på datterens vegne tilskrevet mester Kjeld og tilbudt å betale 106 riksdaler. *Niels Sørenssøn* (Ide Christensdatters nye ektemann) framstår i retten og tilbyr partene å komme og hente godset på Hårum, ettersom han ikke lenger vil bli på stedet.

Christen Lagessøn sverger ved sin sjels salighet på at Ennert Jenssøn 31. mars 1646 hadde vært hos ham på Kjølstad, og gitt ham tilbake gavebrevet på Hårum og Pålsrud til vederlag for hans utlegg i bryllupsomkostninger. Klemet Hovde og Tormod Råen bevitner at de 5. februar inneværende år hadde vært på Kjølstad, der Boel Nielsdatter (Christen Lagessøns hustru) og Marte Hans klokkers hadde bekreftet at Ennert Jenssøn hadde gitt gavebrevet tilbake (fol. 20b-23a).

RETTERGANG 9. FEBRUAR 1656 PÅ SKRETTEBERG I MODUM

Michel Claussøn, tidligere fogd over Buskerud, stevner *Johan Schnell* (tidligere fogd over Buskerud og Ringerike) for Skrettebergs ”bröstoffeldighed”, og krever åbotsfall med 339 riksdaler.

Anders Sjursen møter på *Johan Schnells* vegne med et skriftlig innlegg datert *Vestre Bjørke*, februar 1656, der det framgår at han i så fall bør stevnes til sitt verneting. Retten sier seg enig i dette, ettersom ingen må stevnes fra sitt rette lagsogn for å lide dom (fol. 23a-24a).

TING 7. MARS 1656 PÅ MELLUM I MODUM

Fogden har innstevnet *Mons Jensen* finne, som er barnefødt i Sverige, for et kvinnfolk han har besøvet på Modum. Han har lenge oppholdt seg her uten pass og attest fra sin sjelesørger. Ifølge *Jon Kolkinn* (på Tyristrand) på Ringerike har *Mons Jensen* stjålet en hud fra ham, og solgt halvdelen til *Svend skomaker* (fol. 31a).

TING 8. MARS 1656 PÅ MELLUM I MODUM

Mattias Sass (på Helgeland i Hole) har innstevnet *Gudbrand Åsterud* i Modum for en fjerding restende landskyld. Godset har han tilhandlet seg fra borgermester *Hans Eggertssøn*.

Gudbrand Åsterud møter og beretter at han har betalt landskylden til *Elias Torstensen*. Saken utsettes til første ting, og *Mattias Sass* pålegges å framlegge sitt pantebrev (fol. 35a).

RETTERGANG 10. MARS 1656 PÅ MELLUM I MODUM

Ole Øren stevner *Jacob Paalsen*, *Ole Mellums* tjener, for gjeld 5 riksdaler. Gjeldsbrevet er bekreftet av *Anders Gullerud* på Ringerike og *Jens Nielssøn* i Hølen, dat. Hølen 30. april 1652 (fol. 36a).

TING 14. APRIL 1656 PÅ MELLUM I MODUM

Jens Nielssøn i Hølen har på vegne av herr *Jens Michelssøn*, sogneprest på Modum, innstevnt *Laurids Christenssøn*, fogdens fullmektig på Buskerud, og hans søster *Anne Christensdatter* for leie av et hus i *Vikersund* som tilhører herr *Jens*, og som de har opprettet leiekontrakt om.

Jens Nielssøn framlegger *Johan Schnells* seddel datert *Vikersund* 9. april 1656, der han bekjenner å ha betalt *Anne Christensdatter* to riksdaler for det hun hadde bekostet i huset (fol. 35b).

TING 18. APRIL 1656 I KRØDSHERAD

I retten framlegges *Mattias Sass*' innlegg og utdrag av hans bok, bekreftet av to dannemenn, der det framgår at *Gunder Gren* er skyldig 24 riksdaler 6 skilling, og på sin fars vegne en tylyft tømmer. Saken er tatt opp to ganger, og *Gunder Gren* pålegges å gjøre regning med *Mattias Sass* med mindre han vil ha full vurdering av sitt bo med kost og tæring for stevneålets bekostning (fol. 47b-48a).

TING 22. APRIL 1656 PÅ MELLUM I MODUM

Marte Askjum har stevnet *Tollaug Berg* til å vitne i saken mellom *Anders Gullerud* og *Asbjørn Rød*, men er selv ikke til stede. *Tollaug* forteller at den tid *Anders* var og tresket på *Rød*, kom han til *Tollaug* og bad om lov til å tørke noe korn, og hennes salige mann, *Halvor Berg*, hadde gitt ham lov. *Anders* kom med rundt en tønne korn, som han fikk tørket, og fikk også lov en eller to dager senere til å tørke noe rug og torkorn, rundt en halv tønne av begge slag (fol. 53a-53b).

RETTERGANG 1. JULI 1656 PÅ HAUGFOSS I MODUM

Claus Winter på Eiker har på *Johan Garmanns* vegne innstevnet *Michel Claussøn* for en anseelig sum penger han står i rest med på kongens sager ved *Haugfoss*, som han har i forpaktning.

I retten framlegges blant annet *Johan Schnells* kvittering datert *Bjørke* 29. desember 1654, der han bekrefter å ha fått inventarium til sagine som han igjen har levert til sin ettermann (fol. 66b-67a).

TING 5. JULI 1656 PÅ MELLUM I MODUM

Johan Schnell lar i retten lese opp et pantebrev datert 23. september 1648 på en fjerding i Langerud for 25 riksdaler. Halvor Overn tilkjenner seg dette godset etter sine foreldre. Det er odelsods, og han sier selv å ha skattet for dette fire års tid (fol. 68b).

TING 19. DESEMBER 1656 PÅ MELLUM I MODUM

Hans Olsen har på vegne av borgermester Hans Eggertssøn i Christiania innstevnet *Niels Sørenssøn* på Spone for gjeld, og framlegger Niels' obligasjon på 500 riksdaler, datert Buskerud 20. februar 1650.

Niels Sørenssøn framlegger blant annet sitt svar til Hans Eggertssøn, datert *Hårum* 14. februar 1651, og to tingsvitner om tømmerleveranser 1642-43 på Vikersund, datert *Frok* tingstue i Norderhov 11. februar 1651 og *Frøyshov* tingstue i Hole 12. februar 1651.

Saken utsettes til neste ting (fol. 107a-117a).

TING 16. DESEMBER 1659 PÅ MELLUM I MODUM

Hans Rasmussøn, tidligere fogd på Ringerike, stevner Ebbe Hanssøn på Åmotsberg for gjeld 83 riksdaler for slakt, og framlegger Ebbes obligasjon til ham, datert 26. september 1650, bekreftet av *Ole Torkelsen* og Rasmus Jensen. Borgermester Hans Eggertssøn har tatt pant i slaktet.

Mads Svenningsen svarer på Ebbe Hanssøns vegne at Hans Eggertssøn burde vært saksøkt, siden slaktet er tilfalt ham. Saken utsettes (fol. 231a).

TING 27. MARS 1660 PÅ MELLUM I MODUM

Saken mellom *Hans Rasmussøn* og Ebbe Hanssøn gjenopptas. Ebbe Hanssøn framlegger tre dokumenter fra Hans Rasmussøns hånd om forholdet til Hans Eggertssøn.

Dom: Ebbe Hanssøn skal være fri for Hans Rasmussøns tiltale (fol. 231b-232a).

TING 27. JULI 1660 PÅ NORDRE RÅEN I KRØDSHERAD

I en åstedstvist mellom Torger Knutsen Skinnes og Rolv Råen framlegges en rekke dokumenter, blant annet et odelsløsensbrev fra *Rasmus Torstensen* på *By* i Hole på 16½ lispund i Råen, datert 26. desember 1652. Det framlegges likelydende odelsløsensbrev fra Aasmund, Elias og Hans Torstenssønner.

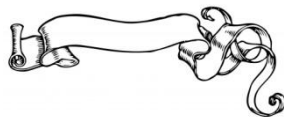
I retten framlegges også et ætteleggsbrev av 2. mars 1635 som Torsten Fossum i Modum har forhvert. Torsten Fossum er utvilsomt far til de ovennevnte utstederne av brev (fol. 240b-241a).

TING 14. NOVEMBER 1660 PÅ MELLUM I MODUM

I en tvist mellom David Sinclair og Mikkel Olsen Hoveng framlegger sistnevnte følgende dokumenter, gjengitt i sin helhet i tingboken:

- Amund Andersen Bergans skjøte på sin sag og sagfoss til *Mattias Sass* og hans hustru *Karen Knudsdatter*, bosatt på Buskerud, datert 14. mai 1648 og tinglyst 27. november 1648 på Vegger tingstue, med Mattias Sass' og Karen Knudsdatters påskrift om overdragelse til Mikkel Olsen i Skotselva og bekreftet av fogden *Jacob Luth* på Ringerike og Claus Winter på Skott på Eiker, datert *Helgeland* i Hole 21. desember 1658

- Amund Andersen Bergans pantebrev på 7½ lispund i Bergan for 250 riksdaler til Mattias Sass på Buskerud, datert 7. november 1650 og tinglyst 18. oktober 1650 på Mellum, med Mattias Sass' og Karen Knudsdatters påskrift om overdragelse til Mikkel Olsen og bekreftet av Jacob Luth og Claus Winter, datert *Helgeland* i Hole 21. desember 1658 (fol. 247a-253b).

Tingbok I-26

TING 27. SEPTEMBER 1656 PÅ MELLUM I MODUM

Christen Sørenssøn (på Lerberg i Norderhov, prokurator) har på vegne av *Johan Schnell* innstevnet Amund Fure fordi han tilholder seg Øde-Vike på Modum. Han framlegger Ole Jonsens pantebrev på 6 kalvskinn i Klevstad på Ringerike (feil for Ringsaker!) og 2½ lispund i hans påboende gård Øde-Vike til Johan Schnell ifølge brev datert 18. mars 1646, samt en sorenskriver- og seksmannsdom, datert Vike tingstue 4. desember 1649.

Amund Fure framlegger et tingsvitne av Kirsti Gundersdatter, datert Vike 4. desember 1649.

Johan Schnell får medhold i henhold til pantebrev og dom (fol. 1a-1b).

TING 19. DESEMBER 1656 PÅ MELLUM I MODUM

Anders Sjursen har på vegne av *Johan Schnell* innstevnet mester Frans på Åmotsberg for 50 riksdaler som Johan Schnell har lånt ham på Halvor Overns vegne ifølge obligasjon dat. Overn 11. februar 1656.

Mester Frans framlegger blant annet en seddel, datert Åmotsberg 19. juni 1656, der det framgår at Mads Svenningsen og Ebbe Hanssøn på hans vegne har budt *Svend Setrang* og *Christen Sørenssøn* penger om de ville gi fra seg pantebrevet.

Mester Frans dømmes til å betale 50 riksdaler til Johan Schnell (fol. 16b-17b).

TING 20. DESEMBER 1656 PÅ MELLUM I MODUM

Anders Sjursen har på vegne av *Johan Schnell* innstevnet Gullik Langerud og Ole Haug på deres kvinners vegne. Gullik Langerud har utgitt pantebrev på 5 lispund i sin påboende gård, datert Helse 23. september 1648, og som Johan Schnell har pantsatt for 25 riksdaler, men Gullik har ikke betalt avgående landskyld. Ole Haug har unnlatt å levere to mastetrær på 18 palmer i samsvar med hans seddel av 2. november 1648. Gullik og Ole påberoper seg lagmannsdom, avsagt 10. januar 1656 i Tønsberg av lagmann Peder Lauridssøn.

Gulliks gjeld samt hans og Berte Haugs pantebrev til Johan Schnell er omtalt i lagmannsdommen, men forholdet anses ikke tilstrekkelig spesifisert. Gullik og Ole skal derfor på sine kvinners vegne gjøre riktig avregning med Johan Schnell (fol. 18a-18b).

TING 14. APRIL 1657 PÅ HOVLAND I MODUM

Jens Christenssøn i Hølen har på vegne av *Johan Schnell* fordret dom over Gullik Langerud på Snarum og Ole Haug på hans kvinnes vegne. Han framlegger Gullik Langeruds pantebrev til Johan Schnell på 5 lispund for 25 riksdaler på seks åremål, datert 23. september 1648, og hevder at Gullik heller ikke har bevist at landskylden er betalt. Gullik dømmes til å betale pantepengene med 25 riksdaler og resterende landskyld med julemark og omkostninger.

Jens Christenssøn framlegger også Berte Haugs pantebrev på en fjerding i *Søhol* (i Hole) på Ringerike, som hun har pantsatt til Johan Schnell for 25 riksdaler og ett tre på 18 palmer. Det avsiees kjennelse for at dersom Ole Haug på hennes vegne ikke innløser pantebrevet innen en halv måned, kan Johan Schnell pantsette dette videre for 25 riksdaler. Ole har betalt trærne på 18 palmer i henhold til Boel Garmanns seddel, og frikjennes på dette punktet (fol. 42a).

RETTERGANG 30. JUNI 1657 VED HOLE OG TARMS EIENDELER I MODUM

Christen Lagessøn på Kjølstad har innstevnet Anders Vike og Løk Flannum for ulovlig skoghogst i Holeskogen, som de mener skal ligge til Tarm. En rekke vitner blir avhørt.

Knut Hovi og *Hans Gregersen* som har tilhold på *Fegri* i Hole (på Tyristrand) prøver skriftlig hva de vet om Hole og Tarms eiendeler. Knut Hovi har over tretti år tidligere bodd på Flannum, og hans værmor bodde på Flannum og ble hundre år gammel. Hans Gregersen er oppfødt på Tarms plasser. Vitnet Hans Olsen forteller at han har bodd på Søre Tarm hos sin værfar Gregers Tarm (fol. 64b-66b).

TING 3. JULI 1657 PÅ HOVLAND I MODUM

Truls Torgersen på Ringerike har innstevnet en del menn på Modum for gjeld i henhold til hans regnskapsbok, og fordrer dom. Det avsiees kjennelse for at de som er møtt og vedstår seg gjelden skal betale. Niels Sørenssøn på Spone, Truls Disen og Ebbe Hanssøn har ikke vedkjent seg gjelden, og skal framlegge regnskap (fol. 67a).

RETTERGANG 23. SEPTEMBER 1657 PÅ HELSE I MODUM

Petter Komperud har innstevnet Kari Korsbøen, enke etter Hans Olsen, og hennes medarvinger for en gjerdesgard de har satt opp på Helses eiendeler. En rekke vitner blir avhørt.

Siri Amundsatter, som har tilhold på *Hårum* i Hole, er barnefødt på Helse og kan huske seksti år tilbake, da hun gjette fe for sine foreldre på Helses eiendeler. Hun redegjør for grensedeler mellom gårdene (fol. 91b-92b).

TING 16. NOVEMBER 1657 PÅ MELLUM I MODUM

Jens Hanssøn har på vegne av Frederik Bøyessøn, inspektør over skogene sønnenfjells, innstevnet Anders Vike og hans bror Løk Flannum som i *Gunbjørrud* skog i *Ådalen* på Ringerike har felt en del kronede mastetrær, som var blitt besiktet av bondelensmannen og to menn. Jens Hanssøn hevder at de felte mastetrærne må beslaglegges.

Jens Hanssøn framlegger *Halvor Torgersen* og *Vegar Knutsens* besiktelsesseddel av 15. januar 1656, der de bekrefter at Gudbrand Christoffersen (Frederik Bøyessøns fullmektig) hadde bedt dem å besikte antall brukbare mastetrær i *Haugerud* skog: to trær på 24 palmer, fire på 22, to på 20 og to på 18 palmer, og i *Gunbjørrud* skog: tre trær på 26 palmer, tre på 22, tolv på 20, ni på 18 og åtte på 16 palmer, som Gudbrand Christoffersen lot krone til kongens fornødenhet.

Det blir også framlagt et besiktelsesbrev av *Bertel Kile* i lensmannens sted, datert 1.-2. september 1657, som har hatt med seg *Jakob Bergsund* og *Truls Disen* for å besikte kronede mastetrær i *Gunbjørrud* skog. De har imidlertid bare funnet to-tre mastetrær, som ikke kunne anses som brukbare.

I tillegg framlegges et besiktelsesbrev av *Bertel Kile* i lensmannens sted, datert ”17^{br}” 1657, som sammen med *Jakob Bergsund* og *Truls Disen* har besiktet noen mastetrær, og de har hørt at *Vegar Haugerud* benekter å ha gitt Anders Vike og hans bror Løk Flannum lov til å hogge master i *Gunbjørrud* skog. På brevet finnes også samme menns beskikkelse samt et svar av 31. august 1657 fra *Engebret Hallum* med hans bumerke, der han hevder at han ikke har gitt dem lov til å hogge i *Gunbjørrud* skog.

Det avsiees kjennelse for at de som hadde kronet mastetrærne, beskikkelses- og besiktelsesmenn og *Engebret Hallum* skal stevnes for retten for å avlegge ed (fol. 115b-116a).

TING 16. NOVEMBER 1657 PÅ MELLUM I MODUM

Per Hære lar lese et pergamentsskjøte, datert Mellum tingstue 1. februar 1654, utstedt av *Gjurd Rolvsen* på *Hellum*, *Mons Rolvsen* på *Bråten* på egne vegne og *Ole Tomassen* og *Ole Gulsen*, tilholdende på Ringerike, på deres hustruers vegne, som avstår all odelsrett i 14 lispund i Helse på *Snarum*, som borgermester *Hans Eggertssøn* har i pant. Godset er pantsatt til så høy verdi at de ikke kan innfri dette, og de overdrar parten derfor til *Per Komperud* til fri og frelst odel (fol. 117b).

TING 16. MARS 1658 PÅ HAUGEN I SIGDAL

Fogden *Michel Claussøn* har innstevnet *Halvor Solum* for gjeld på noe over 50 riksdaler ifølge dennes brev av 22. mars 1650. *Reier Omli*, *Halvors sønn*, hevder at i samme hovedstol finnes 25 riksdaler som *Johan Schnell* skal ha truet til seg av hans far, fordi han i siste krig ikke førte knekteskatten til *Vinger*. *Halvor* skal ha inngitt supplikk om dette til stattholder *Hannibal Sehested*, og fått svar datert 19. juli 1648 (fol. 139b-140a).

TING 20. MARS 1658 PÅ MELLUM I MODUM

Henrik Olsen, borgermester *Hans Eggertssøns* tjener, lar lese opp kongens brev datert København 18. august 1650, angående makeskifte i et halvt skippund salt i *Hassel* på *Modum* som kongen eier, og der borgermesteren i vederlag har gitt et halvt skippund malt i *Sønsterud* i *Hole* med bygsel og herlighet med alle tilliggende lutter og lunder, etc (fol. 141b).

Et skjebnesvangert slagsmål i Skjærdalen

Gudbrand Tomassen Kinn på Tyrstrand tok vinteren 1658 initiativ til et rettsmøte i Hole, da han var blitt beskyldt for å ha forvoldt Ole Gulsens død sist sankthansaften i Skjærdalen.

av Sten Høyendahl

Ole Gulsen hadde drevet Midt-Haug, ikke så langt fra Skjærdalen, men opprinnelig var han fra Modum, og tingbøkene der viser at han var sønn av Gul Gubberud. Han gikk under navnet Ola skytte, og var kjent i distriktet som en urolig krabat. Gudbrand Kinn hevdet at han var uskyldig, og ønsket nå å avhøre vitner som kunne bekrefte dette. Dersom han ble funnet skyldig i å ha drept Ola, kunne han bli dømt til å miste hodet på skafottet.

Drap og straff

Ola skytte hadde i ettertid beskyldt Gudbrand for å ha påført ham de livstruende skadene. Da rettsmøtet tok til var Ola avgått ved døden, mens slagsmålet hadde funnet sted over et halvt år tidligere i Skjærdalen.

Skjærdalen hadde i løpet av få år vokst til et travelt tettsted med sagvirksomhet og kverner, og Mikkell møller, Reier i Stranda og andre tjen-te godt på vertshusvirksomhet. Av den tids tingbøker ser vi at folk ofte var innom skjenkestedene for å innta ei halv eller hel kanne øl, og den gang som nå kunne sennene lett komme i kok når virkningen av alkohol tok overhånd. I slike situasjoner kunne man lett ty til kniven.

Den tids lovgivning om drap var uklar, og Danmark og Norge hadde ulikt lovverk. Av mannhelgebolken i *Christian IVs Norske Lov-bog* fra 1604 framgår at en manndraper skulle miste sin fred og tape alt han eide utenom sitt odels-gods. Ofte støttet man seg på den kolding-ske resess av 1558 som sa at liv skulle bøtes med liv, og drapsmannens hovedlodd være forbrutt. Mange slike saker endte likevel i første halvdel av 1600-tallet med bøteleggelse, men en drapsmann som ikke eide noe å betale med, lå dårlig an.

Vitnene taler

Avhørene tok til 22. februar 1658 med Randi Kjøstelsdatter og Ragnhild Olsdatter som hovedvitner. Nede på brua ved Mikkell møllers vertshus hadde de sett Lars Numedal kommet gående, en ung gutt som livnærte seg ved å gå rundt og selge vadmel. Samtidig kom Ola skytte ut fra Mikkels hus med en kniv i hånden, åpenbart passe beskjenket. Han styrte rett mot Lars, og brukte grove skjellsord. Deretter slo han til gutten under øret, først med ene hånden og så den andre. Lars segnet sammen på brua, og Ola ga ham flere spark så han falt ut i elva. Så hadde Ola selv hoppet etter, fortsatt med kniven i hånden. Lars klarte til slutt å krabbe seg i land på andre siden. Han fikk tørke seg ved ilden i Mikkels hus, der folkene sto og brygget øl for salg.

Også Anne Mikkelsdatter, datteren til Mikkell møller, hadde sett det hele, og da hun var redd for at Ola skytte skulle ta livet av Lars, hadde hun ropt på Gudbrand Kinn. Etter at Ola kom opp av vannet, hadde Gudbrand slått til ham flere ganger med en staur. Ragnhild Olsdatter hadde da lagt merke til at Ola hadde et lite, blødende sår i brystet. Hun hadde også hørt Ola beskyldt Gudbrand for å ha knivstukket ham, men Gudbrand hadde sagt at han ikke hadde noen kniv. Ingen hadde sett Gudbrand med våpen, og han hadde heller ikke brukt stauren til å stikke med. Ola hadde etter dette opptrinnet ligget lenge på bakken før han reiste seg med et uhyggelig skrik.

Vitnet Gudbrand Persen hadde selv ikke sett det som skjedde, men hadde i ettertid snakket med Ola skytte. Ola hadde fortalt at han først hadde vært i slagsmål med Ole Olsen Heieren, og at han hadde en liten teljekniv i hånden da han kort etter kom i håndgemeng med Lars Numedal. Den kniven skulle han gjerne gitt Gudbrand Kinn en trøkk av, som han sa. Gudbrand hadde slått Ola fordi han hadde kalt ham en hundsfot, et populært skjellsord i tiden som henspilte på en tispes kjønnsorgan.

Vitnet Gudbrand Pjåkerud kunne fortelle at sagfogden Per Nilsen like før slagsmålet hadde budt Gudbrand Kinn på mat oppe i et stabbur, og Gudbrand hadde da fått en kniv til å skjære opp kjøttet med. Etter det hadde Gudbrand gitt

kniven tilbake og takket for lånet. Sagfogden kunne da også bekrefte dette.

Helge Christensen Hollerud fortalte at Ola skytte tre-fire dager før dette var kommet opp til Hollerud og lånt en teljekniv for å karve en pipe tobakk, som han sa, og da han gikk, tok han kniven med seg. Kniven fikk Helge først igjen dagen etter slagsmålet, og da lå Ola til sengs i Gudbrand Mikkelsens hus. Noe senere hadde Olas kvinne kommet til Hollerud og bedt ham hente herr Laurids, sognepresten i Hole. Etter at presten hadde vært der hadde Ola sendt bud på Helge, da han gjerne ville se kniven som han tidligere hadde lånt. Han hadde da gransket den nøye, og kort etter gitt den tilbake til Helge.

Saken ble nå utsatt til 1. mars.

Nytt rettsmøte og dom

Gudbrand Kinn hadde fryktet for at han ville bli tiltalt for drap, og hadde derfor kommet øvrigheten i forkjøpet ved selv å forlange vitneavhør på tinget. Han hadde også skaffet seg kongelig leidebrev for å unngå å bli arrestert. Et usikkerhetsmoment i saken var selvsagt at Ola var avgått ved døden såpass lenge etter slagsmålet. Hvordan ville de tolv utnevnte lagrettemennene fra Hole og Tyristrand vurdere dette?

Dom i saken ble avsagt på neste rettsmøte. Retten fant det bevist at Gudbrand ikke hadde hatt noen kniv, og han kunne neppe ha gitt Ola dødelig stikkskade gjennom klærne med en staur. Mest sannsynlig hadde Ola skadet seg med sin egen kniv da han hoppet ut i elva etter Lars Numedal. Det ble lagt vekt på at Ola ikke hadde oppsøkt en badskjær, som praktiserte den tids primitive legekunst på bygdene. Ola levde nærmere tre kvart år etter skaden, men retten mente at dersom han hadde søkt badskjærhjelp, kunne han ha hatt *Mangen god dag Lennger*.

Berte Rolvsdatter, Olas mor, og hennes annen ektemann, Eilev Tveiten fra Modum, var til stede under domsavsigelsen. De godtok dommen, og Berte lovt at hun aldri ville snakke om det som var hendt, da hun for sin samvittighets

skyld ikke ville strebe en fattig mann etter hans liv og fred.

Mange ringerikinger stammer nok fra den forulykkede Ole Gulsen på Midt-Haug. Blant hans etterkommere finner vi kjente menn på Tyristrand som Hans Olsen Berggarden og Gul Olsen Heieren, og sistnevnte etterlot seg hele tolv barn ved sin død. Men Ola skytte hadde åpenbart ikke noe godt ettermæle. Sønnen Rolv Olsen fikk i 1670 høre av en beruset Ole Persen at hans far var en tyv og ikke fortjente å ligge i jorda, og at han selv var en tyvs unge. Dette skjedde i Søren Strands krohus i Skjærdalen, og endte selvsagt med slagsmål, der Ole Persen fikk to slag i hodet med en øksehammer og ble skamfært på ujevnelige steder: *hans hemmelighed gandsche forderfvet, saa at hand Iche trodes til livvet*.

Også unggutten Lars Numedal ser ut til å ha fått en tung skjebne. Han er trolig identisk med numedølen Lars Persen som i 1665 på Tanberg tingstue ble dømt til døden for tyveri. Det innebar galge og gren, etter alt å dømme på Tanbergmoen i allmuens nærvær.

Et nytt dødsfall i Skjærdalen

Gudbrand Kinn var blitt frikjent for å ha forvoldt Olas død, men ble i samsvar med tidens rettspraksis likevel dømt til å bøte åtte ørtuger og tretten mark sølv til kronen. Dette var i de dager en betydelig sum, som i gangbar mynt utgjorde nærmere syv riksdaler og tilsvarte verdien av to kuer. Gudbrand hadde sluppet unna bøddelens øks, og var nok lettet tross alt.

Seks år senere, i 1664, kom Gudbrand Kinn opp i en ny og enda verre sak. Han var da flyttet inn i ei stue i Skjærdalen, og hadde sammen med sin tolvårige sønn Arne slått i hjel omstreferen Per Andersen, som ikke hadde gjort annet enn å be om husly. Denne gangen var det ikke noen tvil om skyldspørsmålet, og Gudbrand så ingen annen utvei enn å rømme før rettssaken kom opp og dødsdommen ble avsagt. Den historien skal vi se på ved en senere anledning.

Kilder

Statsarkivet i Kongsberg: Eiker, Modum og Sigdal sorenskriveri, tingbok I-26. Tingboken inneholder referater fra Ringerike i tidsrommet 1656-58. Den er transkribert av Sten Høyendahl, og utgitt i trykt versjon av Ringerike Slekthistorielag.

En kortere versjon av denne artikkelen har vært publisert i Norsk Politihistorisk Selskaps årsskrift 2009 under tittelen "Gudbrand Tomassen Kinn måtte bøte med åtte ørtuger og tretten mark sølv."

Eigil Elsrud og Hringariki

Eigil Elsrud, æresmedlem i Ringerike Slektshistorielag døde 14. mars 2012. Han hadde gjennom mange år levert bidrag til Hringariki, hovedsakelig om slekter fra Ådalen.

Da Hringariki begynte å komme ut tidlig i 1990-årene, publiserte han først utdrag av folketellinger for Ådalen og Tyristrand. I dag tar vi som en selvfølge at vi finner dette kilde-materialet på internett, men slik var det altså ikke den gangen. Så godt som alle kilder måtte oppsøkes og vurderes i Oslo, eventuelt kopieres og bearbeides her på Ringerike.

Eigil Elsruds spesialitet var lokal- og slekts-historiske artikler, mange av dem med vekt på

annen halvdel av 1600-tallet, fra før kirkebøkenes tid. Felles for alle disse var skarp analyse og systematisk bruk av tingbøker. Mer eller mindre luftige konstruksjoner lå ikke for ham - alt skulle og måtte dokumenteres.

Eigil Elsrud har bidratt med hele 35 artikler og åtte folketellingsoversikter til Hringariki, og har også hatt artikler i andre publikasjoner. Dessuten ligger en del av hans arbeider ute på nettet.

Vi bringer her en oversikt over hans bidrag til Hringariki (materialet fra folketellingene er ikke medtatt her):

- 2/2009: Bakken (g.nr 302 b.nr 10) i Ringerike
- 1/2009: En anerekke fra Harald Sørum til lærer og kirkesanger i Viken og Nes i Ådalen
- 1/2009: 284 Nordhaga i Ådal
- 1/2008: Skarrud, gård i Ådalen (293/1)
- 2/2007: 302 Viken
- 2/2007: 291 Åset
- 1/2007: Nordre Skagnes
- 2/2006: Semmen, Søndre (Midtgarden) i Ådal (*medforfatter: Thorleif Solberg*)
- 1/2006: Haugerud (Haugerud og Rødningssand i dalen)
- 2/2005: Etterkommere etter Tollef Palmesen Storvigen fra Flå og hustru Mari Persdatter
- 2/2004: Høghaug i Ådalen
- 2/2004: Svartbekk i Ådalen. Bosted for ei slekt i 270 år
- 1/2004: Fjøsvika (*medforfatter: Thorleif Solberg*)
- 1/2004: Monsebråten
- 2/2003: Buttingsrud
- 2/2003: Maristuen
- 1/2003: Commercecommissarius Lauritz Lauritzen, 1630-1686
- 1/2002: Skagnes Søndre
- 2/2000: Jemterud (296/9)
- 1/2000: En gårds- og slektshistorie om Ramberget (gårdsnummer 292 i Ringerike)
- 2/1999: Fossholm (i dag gårdsnummer 306 i Ådalen) (*medforfatter: Thorleif Solberg*)
- 1/1999: Fra Åsterud til Annette Larsdatter Berget
- 2/1998: Øvrevolden/Øvrevolden (Øvre Lindelien 309/1 og 4)
- 2/1998: Lysti. En kanskje uferdig historie om plassen Lysti, og en teori om "Lysti-Svensken"
- 1/1998: Lindelien (Nedre Lindelien, 307/1)
- 2/1997: Blakstvedt i Ådalen
- 1/1997: Enger i Ådalen (G.nr 287)
- 2/1996: Mer om Halvor Iversen Bakke/Oppens etterslekt
- 2/1996: Slekten i Lindåsen
- 1/1996: En gårds- og slektshistorie om Somdalen i Ådalen
- 2/1995: Viken gård i Ådalen
- 2/1995: Grøterud i Ådalen
- 1/1995: Emigrasjonen til Amerika fra Norge. Avskrift fra kirkebøkene
- 2/1994: Emigrasjonen til Amerika fra Ringerike
- 2/1993: Berte Ellingsdatter Skollerud og Anne Ellingsdatter Blakstvedt - deres herkomst

Registrering av fangefotografier

Statsarkivet i Oslo har flere album med fangefotografier fra arkivene etter politi- og fengselsvesenet. Registreringen av disse fotografiene har vært mangelfull, noe som har vanskeliggjort bruken av dette materialet. Jeg har derfor utarbeidet flere navneregistre i forbindelse med fangefotografiene, bl. a fra Botsfengslet og Akershus Landsfengsel, og lagt disse ut på Digitalarkivet.

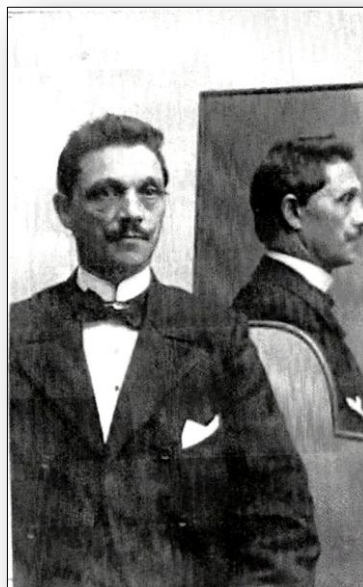
av Tom Larsen

Jeg holder nå på med å registrere en serie fra Christiania Politikammer (Kriminalavdeling, Fotografier, rekke I) som går fram til 1929, men så langt har jeg stoppet i 1910. Ett enkelt originalt register er bevart fra denne serien, men dette dekker bare årene 1894-1906 (5231 bilder), og jeg har derfor tatt for meg de originale fotoalbumene. Hittil har jeg registrert over 10100 fotografier i denne serien, som også inneholder mange kvinner. Av fotografiene er 5910 fra Botsfengslet og 1047 fra Akershus festnings landsfengsel.

Under registreringen kommer ukjente fotografier stadig for dagen. Som for eksempel to «nye» fotografier¹ av den beryktede kvinneforføreren og bedrageren Hans Andersen Sørum, best kjent som Borgenstjerne. Tidligere har jeg funnet tre fotografier av ham som er gjengitt i Sten Høyendahls artikkel i forrige nummer av bladet.²

På det øverste bildet, tatt etter arrestasjon i 1902, er Borgenstjerne i begynnelsen av femti-årene og soner en dom etter et stormfullt kjærlighetsforhold til en ung pike fra Østfold. Uvanlig nok har han møtt opp til fotografering i staselig mørk dress med stiv snipp og tversoversløyfe.

Vi merker oss at han er fotografert med speil over venstre skulder for at profilen skal komme med. Britene hadde tradisjoner for denne varianten, som Christiania politikammer begynte med i 1890-årene.

Det varte imidlertid ikke mange årene før vårt hjemlige politi gikk over til to fotografier av hver enkelt fange, forfra og i profil. Slik presenteres da også Borgenstjerne i et album fra Christiania politikammer 1908 (se nedenfor). Av en påskrift på bildet framgår at det er tatt 30. august 1906.

Ved Botsfengslet ble fotografier forfra og i profil tatt i bruk noen år senere. I Botsfengslets karakter-/fangebøker nr 48-49 (1915-18) er begge varianter i bruk samtidig.

¹ Disse fotografiene har følgende arkivhenvisning: Christiania politikammer, Kriminalavdeling, Fotografier, rekke I, album nr 8 (1902-04), foto nr 7694, og album nr 11 (1908), foto nr 10002.

² Han har i album nr 9 (1904-06), foto nr 9281, feilaktig fått navnet *Herman Andersen Sørum Lysgaard* "Borgenstjerne".

Årsberetning 2011

Styret 2011

Leder: Nils Elsrud
Nestleder: Sten Høyendahl
Kasserer: Knut Helge Nebell
Sekretær: Tom Larsen
Styremedlem: Grete Borgersrud
Styremedlem: Gunnar Fagerås
Varamedlem 1: Ellen Gilhuus
Varamedlem 2:

Redaksjonen i Hringariki

Sten Høyendahl
Nils Elsrud
Ole E. Yttri
Tom Larsen

Valgkomite

Trygve H. Berge, Britt-Ellen Bøhn, Odd Solstad

Revisor

Asbjørn Arnesen
Odd Ellingsen

Pr 6. januar 2012 har laget 249 medlemmer (inkl. syv foreninger/off. etater), en mindre nedgang siden 2010.

Styremøter

Det er holdt seks styremøter samt årsmøte, alle på Veien.

Årsmøte

Årsmøte ble holdt 8. februar 2011 kl. 1900 på Veien gamle skole. Sten Høyendahl ble valgt som nestleder og Knut H. Nebell noe senere (12. april) som kasserer. Gunnar Fagerås og Ellen Gilhus ble valgt til 1. og 2. varamedlem. Redaksjonen av Hringariki ble gjenvalgt.

Trygve H. Berge, Britt-Ellen Bøhn og Odd Solstad ble valgt til valgkomiteen for henholdsvis tre, to og ett år.

Medlemsmøter

Det ble holdt tre arbeidsmøter. De som har kommet har vi hjulpet best mulig i tillegg til andre skriftlige henvendelser.

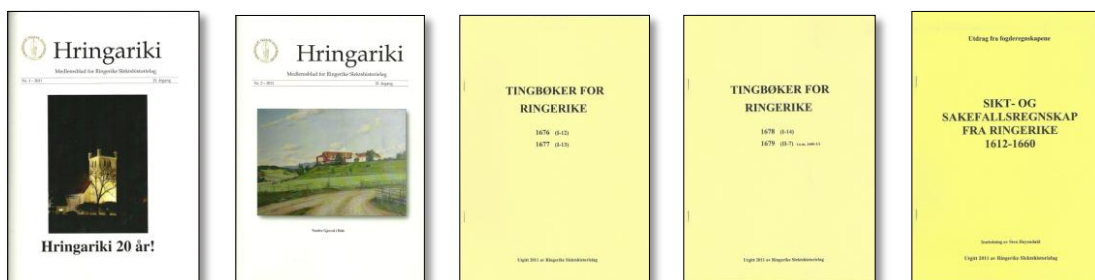
Fellesmøter

Det er holdt to fellesmøter:

18. januar Avholdt sammen med Ringerike Historielag på Ringerike Gymnas.
Foredrag av Lars Borgersrud: "Den vanskelige krigen. Aktiv og passiv motstand i Norge og på Ringerike".
25. oktober Avholdt sammen med Ringerike Historielag og Ringerikes Museum på Ringerikes Museum.
Foredrag av Nils Elsrud om slektsgranskning på nett.

Gaver

Vi har mottatt kr 5000 fra SpareBank1 Ringerike Hadeland.

Redaksjonen i Hringariki

Vi har utgitt to numre av *Hringariki* og har mer stoff på lager, men oppfordrer alle til å komme med bidrag.

Sten Høyendahl har transkribert tingbøkene for 1676-77 og 1678-79, og sikt- og sakefallsregnskapene 1612-1660.

Tom Larsen
Sekretær

Årsmøte

ble holdt tirsdag 14. februar 2012 kl 1900 på Veien gamle skole.

Fra styret deltok: Nils Elsrud, Sten Høyendahl, Knut Helge Nebell, Tom Larsen og Grete Borgersrud. GDSR var representert av Jens Jonsrud. For valgkomiteen møtte Trygve H. Berge og Odd P. Solstad. Utover dette møtte ingen.

Leder Nils Elsrud ønsket velkommen. Innkallingen var kunngjort i Ringerikes Blad, i siste nummer av medlemsbladet og på lagets nettside. Lederen gikk så videre på dagens sakliste.

1. Valg av dirigent og referent

Følgende ble foreslått og valgt uten innvendinger fra de fremmøtte:

Dirigent:	Nils Elsrud
Referent:	Tom Larsen
Signere protokoll:	Odd P. Solstad og Jens Jonsrud

2. Årsberetning

Årsberetningen ble delt ut til alle, og ble gått gjennom punkt for punkt. Det var ingen merknader fra de frammøtte, og lederen erklærte årsmeldingen for godkjent.

3. Regnskap og budsjett

Det reviderte regnskapet for 2011 ble delt ut, og kasserer gikk igjennom dette. Regnskapet viste et overskudd på kr.19 508,23.

Forslag til budsjett for 2012 ble lagt fram av leder. Dette ligger på samme nivå som i 2011:

Kontingent	35 000,-
Gaver	5 000,-
Publikasjoner	5 000,-
Hringariki	5 000,-
Utgifter	45 000,-
Annonser	10 000,-
Diverse	10 000,-

4. Innkomne forslag

Ingen forslag eller saker hadde kommet inn.

5. Valg

Leder	Nils Elsrud	ble gjenvalgt for 2 år
Nestleder	Sten Høyendahl	ble gjenvalgt for 2 år
Kasserer	Knut H. Nebell	ikke på valg
Sekretær	Tom Larsen	ikke på valg
Styremedlem	Grete Borgersrud	ikke på valg.
Styremedlem	Gunnar Fagerås	ikke på valg (vil etter eget ønske gå tilbake som varamedlem)
Varamedlem 1	Ellen Gilhuus	ikke på valg (bytter plass med Gunnar Fagerås)
Varamedlem 2	Anne Berit Tuft	ny (to år)

I det nye styret blir altså Ellen Gilhuus styremedlem og Gunnar Fagerås varamedlem 1.

Valgkomiteen

Odd P. Solstad ble gjenvalgt for tre år.

Redaksjonen i Hringariki

Nils Elsrud, Sten Høyendahl, Tom Larsen og Ole E. Yttri ble gjenvalgt.

Leder Nils Elsrud takket valgkomiteen. Årsmøtet ble da avsluttet, og fortsatte med kaffe, kake og uformelt samvær.

Tom Larsen
Sekretær

Protokoll signert

Odd P. Solstad

Jens Jonsrud

Ringerike Slektshistorielag			
Balanse			
31.12.2011			
EIENDELER			
ANLEGGSMIDLER			
Omløpsmidler			
Kontanter			246,00
Brukskonto Sparebank1	2280.22.65127		81 549,02
Bokprosjekt Sparebank1	2280.33.57599		9 477,25
Hønefoss Sparebank	2230.26.09326		16 750,48
SUM OMLØPSMIDLER			108 022,75
SUM EIENDELER			108 022,75
GJELD OG EGENKAPITAL			
EGENKAPITAL			
Egenkapital	01.01.2011		88 514,52
Driftsresultat			19 508,23
SUM EGENKAPITAL			108 022,75
GJELD			
Ingen gjeld			
SUM GJELD			0,00
SUM GJELD OG EGENKAPITAL			108 022,75
Hønefoss 14. februar 2012			
Nils Elsrud Leder			
Knut Helge Nebell		Tom Larsen	
Grete Borgersrud		Sten Høyendahl	

*Regnskapet er revidert
Hønefoss 4/2-2012*

Olav Arnesen *Sagfelling*

Ringerike Slektshistorielag			
Resultatregnskap 2011			
	Regnskap 2011	Regnskap 2010	
Driftsinntekter			
Kontingent	35 425,00	25 300,00	
Kontingent Forskudd	16 750,00		
Gaver og tilskudd	5 250,00	55 464,00	Bokprosjekt
Hringariki	8 876,00	225,00	
Publikasjoner	10 188,00		
Renter og Gebyrer	245,48	159,00	
Omkostninger	65,00		
Diverse	850,00	100,00	
Sum Driftsinntekter	77 649,48	81 248,00	
Driftskostnader			
Kontingent Forskudd	1 200,00		
Hringariki	43 955,00	43 402,25	
Publikasjoner	2 020,50		
Annonser	1 610,00	738,00	
Renter og Gebyrer	0,00	20,00	
Omkostninger	4 849,50		
Diverse	4 506,25	10 098,25	
Sum driftsutgifter	58 141,25	54 258,50	
Driftsresultat	19 508,23	26 989,50	

Etterlysning av bilder eller malerier fra Sørgefoss

Har noen av våre lesere bilder og/eller malerier fra sagbrukene i Sørgefossen? Det var minst fire flomsager og ei mølle/kvernhus der. Dette "eventyret" starter allerede på slutten av 1600-tallet, men fra ca 1825 gikk det nedover med sagbrukene, og alle plassene i bygda Sørgefoss ble overdratt til sagarbeiderne som da ble brukere av disse plassene.

Om noen har eller kjenner til bilder og/eller malerier fra Sørgefoss, ta kontakt med Nita Vørner Bjerke på tlf 959 18 506 eller e-postadr.: nita.bjerke@hotmail.com.

Hilsen fra Ringerike-Drammen District Lag

Mer enn 150 delegater møttes 7. og 8. juni 1916 i Albert Lea, Minnesota, for å stifte Ringerikslaget, et bygdelag for Ringerike. Vegger Gulbrandson fra Albert Lea ble valgt som president, og i tillegg ble O. S. Johnson fra Spring Grove, Minnesota, utnevnt som lagets historiker. O. S. Johnson utga mellom 1919 og 1930 sitt omfattende verk *Utvandringshistorie fra Ringeriksbygdene* i fire bind.

Laget heter i dag Ringerike-Drammens District Lag (RDD Lag), og er stadig aktivt med hyppig møtevirksomhet, utgivelse av eget blad og egen nettside. Laget har i alle år abonnert på Hringariki.

Sist jul fikk Ringerike Slektshistorielag en hyggelig hilsen fra president Narv Somdahl:

Ringerike Drammens District Lag sends its thanks for Hringariki 2011, Nr 2 which just came to us in time for Christmas. Greetings to your entire board. The new format is very good looking. Keep up the good work.

We send a picture of us taken after the dinner for 1080 persons October 16, 2011, when the King and Queen of Norway visited in Minneapolis. The man sitting next to my wife Marilyn is Dr. Odd Lovoll, retired professor at St. Olaf College and the University of Oslo, who wrote the definitive book about the bygdelag in America in 1975. It was called *A Folk Epic*. His son is at left.

God Jul og Godt Nyttår!
Narv Somdahl, RDD Lag president

President Narv Somdahl og hustru Marilyn til høyre. Til venstre sitter professor Odd Lovoll og hans sønn.

B

Avs.

Ringerike Slektshistorielag

v/ Nils Elsrud

Paasche Aasensvei. 26

3514 Hønefoss.